

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

X. A
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1952:51

ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

Barn och film

Betänkande II

Avgivet av 1949 års filmkommitté

STOCKHOLM 1952

Statens offentliga utredningar 1952

Kronologisk förteckning

1. 1949 års uppborðssakkunniga. 2. Betänkande med förslag till vissa ändringar i uppborðsförfarandet. Hæggeström. 457 s. Fi.
2. Förslag till lag om bankrörelse m. m. Gummesson. 212 s. Fi.
3. Löneplan eller kollektivavtal. Kihlström. 99 s. C.
4. Nordisk passfrihet. Betänkande nr 1. Beckman. 88 s. U.
5. Det yngsta fångvårdsklientelet. Av T. Eriksson. Kihlström. 19 s. Ju.
6. Betänkande med förslag till allmänt resereglemente m. m. Hæggeström. 173 s. C.
7. Allmän folkomröstning. 1950 års folkomröstnings- och valsätsutrednings betänkande. 2. Kihlström. 96 s. Ju.
8. Folkomröstningsinstitutet i Schweiz. Av E. Håstad. Bilaga 1 till 1950 års folkomröstnings- och valsätsutrednings betänkande. 2. Kihlström. 216 s. Ju.
9. Folkomröstningsinstitutet i Förenta staterna. Av E. G. Öhlin. Bilaga 2 till 1950 års folkomröstnings- och valsätsutrednings betänkande. 2. Kihlström. 159 s. Ju.
10. Sjömännens sjukförsäkring. Appelberg, Uppsala. 152 s. H.
11. Yttranden m. m. över 1950 års långtidsutrednings betänkande. Ekonomiskt långtidsprogram 1951—1955. Beckman. 66 s. Fi.
12. 1944 års nykterhetskommitté. 3. Undervisning, folkupplysning och forskning på alkoholfrågans område. Victor Petterson. 95 s. Fi.
13. Betänkande angående vissa fiskerättsliga förhållanden inom lappmarkerna samt tillgodogörandet av fisket i kronovatnen därstädes och i Jämtlands län m. m. Marcus. 246 s., 1 karta. Jo.
14. Förslag till kommunallag m. m. Kommunallagskommitténs betänkande. 3. Kihlström. 447 s. I.
15. Barrskogetillgångarna och skogsindustriens råvaruförsörjning. Beckman. 135 s. H.
- 16—17. Tull- och valutalättnader i resandefrafiken mellan de nordiska länderna. Betänkanden nr 2 och 3. Gernandt. 31 resp. 15 s. U.
18. Folkomröstningsinstitutet utanför Schweiz och Förenta staterna. Bilaga 3 till 1950 års folkomröstnings- och valsätsutrednings betänkande. 2. Kihlström. 88 s. Ju.
19. Semester åt husmödrar, lantbrukare m. fl. Gernandt. 53 s. S.
20. Busslinjeutredningen. 1. Betänkande med förslag till beräkning av tilläggsvärde (goodwill) för bussföretag m. m. Katalog och Tidskriftstryck. 163 s. K.
21. Råjongsplan för fångvården. Gernandt. 67 s. Ju.
22. Betänkande angående hälso- och sjukvården vid krig och andra utomordentliga förhållanden. Gummesson. 219 s. I.
23. Bokutredningen. Kihlström. 310 s. E.
24. Betänkande med förslag till allmän förfogandelag och allmän ransoneringslag. Katalog och Tidskriftstryck. 276 s. H.
25. Zonexpropriationsutredningen. Betänkande med förslag till vissa ändringar i byggnadslagstiftningen. Sydsvenska Dagbladet, Malmö. 186 s. Ju.
26. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser rörande vägföreningar m. m. Appelberg, Uppsala. 135 s. K.
27. Betänkande med förslag till förbättrade kommunikationer i Härjedalen och nordvästra Hälsingland. Beckman. 542 s. K.
28. Lagberedningens förslag till ny lagstiftning om tomt-rätt m. m. Katalog och Tidskriftstryck. 115 s. Ju.
29. Vidgat tillträde till högre studier. Av F. Schmidt. Gernandt. 237 s. E.
30. Rekrytering och utbildning av polispersonal. Gummesson. 310 s. I.
31. Supplement nr 8 till Sveriges familjenamn 1920. Statens Reproduktionsanstalt. 80 s. Fi.
32. Förslag om samförvaltning av stadshypoteks- och bostadskreditorganisationerna. Beckman. 131 s. Fi.
33. Den första lärarhögskolan. Hæggeström. VIII, 296 s. E.
34. Betänkande med förslag angående arbetsmarknadsstatistiken. Kihlström. 143 s. S.
35. Byggnadsstyrelsens arbetsuppgifter och organisation. Victor Petterson. 85 s. K.
36. Stöd åt änkor och vissa andra ensamstående kvinnor m. m. Hæggeström. 189 s. S.
37. Behovsprövning på bostadsmarknaden. Hyresregleringskommitténs betänkande. 1. Idun. 251 s. Ju.
38. Hemhjälp. Bostadskollektiva kommitténs betänkande. 1. Victor Petterson. 103 s., 20 pl. S.
39. Socialförsäkringsutredningen. Sjukförsäkring och yrkeskadeförsäkring. Gernandt. 332 s. S.
40. Militärpsykologi och personaltjänst. Arbetsuppgifter och central organisation. Kihlström. 269 s. Fö.
41. Den jordbruksekonomiska undersökningen. Gummeson. 100 s. Jo.
42. Yrkesvägledningen och skolan. Gernandt. 79 s. E.
43. Nordiskt patentsamarbete. Gernandt. 112 s. H.
44. Principbetänkande angående driftbidrag till primärkommuner. Kihlström. 180 s. S.
45. Bestämmelser och praxis rörande statens budget. Kihlström. 224 s. Fi.
46. Betänkande angående psykopatvård m. m. Hæggeström. 286 s. I.
47. Kommunal folkomröstning. 1950 års folkomröstnings- och valsätsutrednings betänkande. 3. Kihlström. 47 s. Ju.
48. Förslag till landstingslag m. m. Kommunallagskommitténs betänkande. 4. Kihlström. 117 s. I.
49. Kristidspolitik och kristidshushållning i Sverige under och efter andra världskriget. Del 1. Av K. Amark. Idun. 679 s. H.
50. Kristidspolitik och kristidshushållning i Sverige under och efter andra världskriget. Del 2. Av K. Amark. Idun. 574 s. H.
51. Barn och film. Gernandt. 89 s. E.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E = ecklesiastikdepartementet. Jo = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1952:51
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

Barn och film

Betänkande II

Avgivet av 1949 års filmkommitté

GERNANDTS BOKTRYCKERI
STOCKHOLM 1952

STYCKET I HÄLSÖN OCH HÄLSÖRÄDNING

Barn och barn

Andrakapitel II

Tryckt i Stockholm 1919

Tryckeriet

Tryckeriet

Tryckeriet

Tryckeriet

Tryckeriet

Tryckeriet

Innehåll

<i>Skrivelse till Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet</i> . . .	5
<i>Kommitténs uppdrag</i>	7
<i>Inledning</i>	9

FÖRSTA KAPITLET

<i>Barnpubliken och matinéfilmerna</i>	11
Undersökningar av barnens besöksfrekvens	11
Redan förskolebarnen går regelbundet på biomatinéer	11
En fjärdedel av Stockholmsbarnen, en femtedel av landsortsbarnen går varje söndag på bio	11
Filmen det främsta söndagsnöjet	12
Skolbarn på bio 2—4 gånger i månaden	12
11—12-åringar börjar gå på barnförbjudna filmer	12
Djur- och äventyrsfilmer populärast	13
Barn i andra länder oftare på bio än svenska	13
Barnprogrammets art	13

ANDRA KAPITLET

<i>Den allmänna diskussionen</i>	16
Forskningen om filmens påverkan	17
Omedelbara verkningar	17
Filmen och ungdomsbrottsligheten	19
Socialpsykologiska verkningar	19
Ytterligare erfarenheter i olika länder	20
Positiva inflytanden	21
Moralisk påverkan	21
Ungdomsbrottsligheten	22
Skräckverkan	24
De tekniska problemen	25
Hurudan skall en bra barnfilm vara?	27
Milanokongressens slutsatser	28
Kommitténs åsikt	29

TREDJE KAPITLET

<i>Enskilda initiativ</i>	31
Kvinnoföreningarnas barnfilmkommitté	31
Barnfilmkommitténs tillkomst	31
Juryarbetet	32
Filmvisningar i skolorna	33
Barnfilmklubbar och andra visningar	34

FJÄRDE KAPITLET

<i>Statligt stöd åt barnfilmen</i>	35
Barnfilmproduktionens ekonomiska villkor	35
Produktionskostnaderna	35
Återbäring av nöjesskatt	37
Produktionslån	38
Barnfilmfonden	39
Sammanfattning av föreslagna stödåtgärder	42

FEMTE KAPITLET

<i>Barnfilmrådet</i>	43
Arbetsuppgifter	43
Utdelning av understöd till import	43
Principerna för bedömningen av barnfilm	43
Upplysnings- och forskningsverksamhet	44
Organisation	44
Kostnadsförslag	45

SJÄTTE KAPITLET

<i>Visningar av barnfilm</i>	46
Matinéerna	46
Spelfilm i skolorna	47
Villkoren för filmuthyrning	47
Uthyrning av film till folkskolor	47
Uthyrning av film till läroverk	48
Villkoren för nedkopiering till smalfilm	48
Tidigare framställningar i frågan	49
Fri visning i skolor och på ungdomsgårdar villkor för nöjesskatteåterbäring	51
Barnfilmarkiv	51
Filmvisningar i andra föreningar	53

SJUNDE KAPITLET

<i>Övriga åtgärder</i>	55
Import. Nordiskt samarbete	55
Upplysning och forskning	56
Filmmuseum	56
Filmhistoriska samlingarna	56
<i>Sammanfattning av kommitténs förslag</i>	58
<i>Bilaga 1. Undersökningar av svenska barns besöksfrekvens på bio</i>	60
<i>Bilaga 2. Förteckning över matinéprogrammen på tio biografier i större orter i Sverige 1950</i>	68
<i>Bilaga 3. Viktigare initiativ på barnfilmens område i andra länder</i>	71
<i>Bilaga 4. Förslag till instruktion för statens barnfilmråd</i>	76
<i>Bilaga 5. Skrivelser</i>	78

Till

Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet

Genom beslut den 3 januari 1949 bemyndigades chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst sju sakkunniga för att verkställa översyn av filmgranskningsverksamheten samt utredning av hela frågan om barn och film. I den utsträckning så befanns påkallat finge särskild sekreterare utses åt de sakkunniga.

Med anledning härav tillkallade departementschefen den 25 januari 1949 såsom sakkunniga ledamoten av riksdagens första kammare, rektorn vid Hvitfeldska högre allmänna läroverket i Göteborg S. J. E. Ohlon, direktören, filosofie licentiaten C. A. Dymling, t. f. direktören för Statens biografbyrå, medicine licentiaten G. S. Klackenbergh, rektorn vid Fjellstedtska skolan, docenten J. G. Landberg, överläraren vid Stockholms folkskolor, filosofie kandidaten H. E. Rynnel, fru Eva Wigforss och redaktören filosofie kandidaten Eva von Zweigbergk. Departementschefen uppdrog åt Ohlon att såsom ordförande leda de sakkunnigas arbete.

Den 19 februari 1949 uppdrog departementschefen åt filosofie kandidaten Ingrid Arvidsson att tjänstgöra som sekreterare åt de sakkunniga.

Till kommittén har ingetts skrivelser i barnfilmfrågan den 20 januari 1950 från kvinnosammanslutningarnas i Göteborg barnfilmkommitté, den 28 september 1950 från Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, den 1 oktober 1951 från Skånska Barnavårdsförbundet och den 22 november 1951 från Barnavårdsdirektören i Stockholm (bil. 4).

Efter fullgjort uppdrag får kommittén härmed vördsamt överlämna Betänkande II: Barn och film. Tidigare har kommittén avgivit Betänkande I: Filmcensuren (SOU 1951: 10) samt särskilt yttrande angående 14 § nöjes-skatteförordningen.

Kommittén anholder, att Statsrådet ville föreslå Kungl. Maj:t att hemställa hos riksdagen om beviljande av de föreslagna anslagen och om övriga föreslagna åtgärder till stöd åt svensk barnfilm.

Stockholm i december 1952.

Sven Em. Ohlon

Carl Anders Dymling

Georg Landberg

Eva Wigforss

Gunnar Klackenborg

Helge Rynnel

Eva v. Zweigbergk

Ingrid Arvidsson

Kommitténs uppdrag

Kommitténs uppdrag i de delar, som beröras i detta betänkande, framgår av departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet den 3 januari 1949:

— — —

En utredning av frågan om filmförevisningar för barn synes även i hög grad motiverad. De sakkunniga böra i samband därmed beakta hela problemet om barn och film och särskilt uppmärksamma ungdomsvårdskommitténs synpunkter och förslag beträffande detta spörsmål. Företagna undersökningar visa, att frekvensen av barnens biografbesök är mycket hög och att detta även gäller barn i förskoleåldern. De särskilda matinéprogrammen för barn äro emellertid ofta olämpligt sammansatta, och även övriga s. k. barntillåtna filmer torde alltför ofta bjuda de unga en andlig kost, som måste betecknas som otillfredsställande. Särskilda betänkligheter inger det ensidiga urvalet av vissa slags äventyrs- och lustspelsfilmer med deras ofta förljugna verklighetssyn. Många av dessa filmer torde påverka den känsliga minderåriga filmpubliken i ogynnsam riktning, utan att man därför kan beteckna filmerna såsom direkt skadliga för barn. Att en film av biografbyrån förklarats barntillåten betyder nämligen icke, att filmen i fråga är positivt lämplig för barn utan endast att den icke ansetts kunna menligt påverka barnens andliga hälsa. I samband med frågan om nya granskningsbestämmelser för barntillåten film böra de sakkunniga även diskutera lämpligheten av den nuvarande åldersgränsen för barnförbjudna filmer.

Frågan om barn och film måste ses även ur produktionssynpunkt. Det rent olämpliga i barnfilmer kan visserligen beskäras med hjälp av censuren, men det gäller också att försöka skapa bättre barnfilm. Behovet därav är synnerligen stort. Enligt en undersökning av statens biografbyrå år 1946 visade det sig, att årligen endast omkring 2 % av totalantalet granskade spelfilmer av granskningsmännen kunde vitsordas och anbefallas såsom uppenbarligen utformade för att tillgodose just barnens behov av god underhållning. Den stora massan av barntillåtna filmer hade däremot enligt biografbyrån producerats med sikte på att i första hand ge de vuxna utbyte av biografbesöket.

Bristen på lämpliga barnfilmer torde i första hand bero på de stora ekonomiska risker, som äro förbundna med framställningen av speciell barnfilm. Då emellertid den pedagogiska och kulturella betydelsen av goda barnfilmer är obestridlig, synes ett statligt stöd i någon form i syfte att stimulera produktionen av sådana filmer böra övervägas. Att staten själv skulle uppträda som producent av barnfilm torde däremot icke vara att tillråda. De sakkunniga böra i stället i första hand söka finna en lösning av detta spörsmål efter linjer, som anvisats i filmutredningens år 1942 avgivna betänkande (SOU 1942: 36). Statens bidrag kan möjligen även lämnas i form av belöningar eller premier för utmärkta prestationer, när det gäller framställning av barnfilm.

De sakkunniga böra även undersöka, i vilken utsträckning filmer inspelade för andra ändamål — dokumentärfilmer, upplysnings- och skolfilmer m. fl. — kunna

utnyttjas vid filmföreställningar för barn. Möjligheten av en ökad import av speciella barnfilmer bör även utredas. I synnerhet skulle en nordisk utbytesverksamhet på detta område vara värdefull. Vissa möjligheter borde dessutom finnas för ett nordiskt samarbete i fråga om produktionen av barnfilm.

I övrigt böra de sakkunniga äga att ingå även på andra, här ej särskilt berörda frågor rörande produktion av barnfilm och filmgranskningsverksamhet över huvud taget. Vid fullgörandet av sitt uppdrag böra de sakkunniga taga del av de erfarenheter, som kommittén för social upplysning vunnit beträffande produktion av kortare, sociala upplysningsfilmer.

Kommitténs utredning i de nämnda
av departementets utredning till statsrådsförhandling den 3 januari
1917: 1017

För utredning av frågan om filmföreställningar för barn synes även i hög grad
nödvändigt. De sakkunniga bör i samband därmed beakta dels problemet om
barn och film och särskilt uppmärksamma ungdomsvårdsmyndighets synpunkter
och försäkra beträffande detta spörsmål. Föreläsnings undersökningar visar att för-
kvarnen av barnens programbesök är mycket hög och att detta även gäller barn
i förskoleåldern. De särskilda matningsprogrammen för barn äro emellertid ofta
olämpligt sammansatta, och även övriga s. k. barnfilmerna lämna förde ställor till
bilden de utgå en andlig kost som måste betraktas som olämpligastämmande. Sär-
skilda betänkligheter inger det emelljda utvald av vissa slag äventyrs- och lust-
spettakler, med deras ofta förljngas verkfjngsart. Många av dessa filmer förde
påverka den franska ungdomsrikliga filmproduktionen i öngarnas rikland utan att
man därför kan betrakta filmerna såsom direkt skadliga för barn. Att en film
av biografiska förtjänst berättelsen behöfr nämligen icke att lämna i fråga
är positivt jämfjll för barn utan endast att den icke anses kunna menligt på-
verka barnets andliga hälsa. I samband med frågan om nya granskningsbestäm-
melser för berättelsen film böra de sakkunniga även diskutera lämpligheten av
den nuvarande åldersgränsen för berättelses filmer.

Frågan om barn och film måste ses även ur produktions synpunkt. Det mest
olämpliga i berättelser kan visserligen bestå med hjälp av censurer, men det
gäller också att försöka skapa bättre berättelser. Behovet därav är avsevärdt
stort. Enligt en undersökning av statens biografbyrå år 1915 visade det sig, att
följden endast omkring 2 % av totalt sett granskade spel filmer av granskning-
myndigheten kunde vittrivas och anbefållas såsom uppenbart utmärkta för att
tillgodogjort för barnens behov av god underhållning. Den stora massan av barn-
filmerna filmer hade däremot enligt biografbyråns produktions med stift på att
i första hand ge de vuxna ett stort av biografbesök.

Enligt på lämpliga berättelser för de första hand böra på de stora stromo-
niska filmer, som äro förbundna med framställningen av teknisk berättelse. De
emellertid den pedagogiska och kulturella betydelsen av gods berättelser är om-
ständigt synes ett ställat stöd i någon mån i syfte att stimulera produktionen
av sådana filmer böra övervägas. All staten själv skulle uppmärksamt produkt
av berättelser för barn däremot icke vara att tillråda. De sakkunniga böra i såväl
i första hand söka lämna en lösning av detta spörsmål eller i något, som avsevärt
i filmverksamheten år 1912 utgiva betänkande (SOU 1912:38). Statens bildning
kan möjligen även länna i form av bidrag eller premier för utmärkta
produktioner, när det gäller framställning av berättelser.

De sakkunniga böra även undersöka i vilken mån tekniska filmer inspelade för
andra ändamål — dokumentärfilmer, upplysnings- och skolfilmer m. m. — kunna

Inledning

Frågan om barn och film har under de senaste årtiondena också i Sverige mer och mer fått karaktären av ett samhällsproblem. Barnen tycks i allt större utsträckning och allt lägre åldrar regelbundet gå på bio, särskilt på söndagsmatinéerna, samtidigt som de filmer de får se ofta har en otillfredsställande standard. Endast undantagsvis är dessa filmer lämpliga för eller avsedda för barn, men de har blivit barntillåtna av censuren, därför att de med nuvarande bestämmelser inte har kunnat betecknas som direkt skadliga för barn.

De få egentliga barnfilmerna räcker inte på långt när för att fylla matinéerna, och tillväxten av dem är för närvarande starkt hotad. Barnfilmer är sällan ekonomiskt bärkraftiga, och produktionen av dem drabbas hårt i filmindustrins nuvarande ekonomiska kris. Den stora engelska Rank-koncernen måste t. ex. år 1950 av ekonomiska skäl inställa sin över hela världen kända och uppskattade produktion av barnfilmer. Ett nytt organ för inspelning och visning av god barnfilm har sedan bildats på initiativ av hela den engelska filmbranschen och med statligt stöd av nöjesskatte-medel (bil. 3).

Med särskild hänsyn till filmens starka suggestionskraft på barn har föräldrar och lärare genom tidningsartiklar, resolutioner m. m. de senaste åren upprepade gånger uttryckt sina farhågor för en regelbunden påverkan på barnen av olämpliga filmer. Bland sådana opinionsyttringar märks skrivelser till Kungl. Maj:t från Skolöverstyrelsen, Statens biografbyrå, Målsmännens riksförbund och ett antal kvinnoföreningar (bil. 4).

Frågan om barnens biobesök hänger till stor del samman med andra sociala problem. Tätortsbebyggelsen saknar ofta annan ordnad sysselsättning för barnen på söndagarna, och biografen blir i allt större utsträckning tillflykten, särskilt för barn med anpassningssvårigheter av olika slag. När det sedan gäller filmens påverkan spelar en rad individuella faktorer in. Det har t. ex. visat sig vid undersökningar, att barn ur olika sociala miljöer reagerar olika för samma filmer (Betänkande I, sid. 71 f.). Om nervösa eller missanpassade barn eller barn ur mindre goda miljöer går mera på bio än andra, så kan biobesöken alltså lika väl vara symptom på barnens svårigheter som orsak till dem. Det är också ganska självfallet, att barn ur goda hemmiljöer med riktig kontakt med föräldrarna och med tillgång till god läsning och andra förströelser i regel lättare kan stå emot filmens skadliga påverkan.

Men problemet är allvarligt nog, och även om man inte kommer till boten med det enbart genom en sanering av filmmarknaden, framstår det som önskvärt, att samhället på detta område ingriper med praktiska åtgärder.

Kommittén har redan i sitt Betänkande I uttalat som sin åsikt, att censuren även i fortsättningen bör ha rent negativa uppgifter. De positiva åtgärderna bör överlätas åt andra organ och få karaktären av rådgivning. För att åstadkomma en nödvändig differentiering av barnföreställningarna har kommittén dock föreslagit, att den nuvarande barngränsen vid 15 år ersätts med två alternativa barngränser, vid 16 och 11 år. Avsikten med denna reform har varit att ge barn mellan 16 och 11 år tillfälle att se en del filmer, som kan anses olämpliga för de mindre barnen, medan föräldrarna med större trygghet än nu kommer att kunna låta mindre barn se filmer, som av barnpsykologisk sakkunskap inom censuren godkänts som tillåtna även för barn under 11 år. Även om överträdelser fortfarande liksom hittills blir ofrånkomliga, anser kommittén, att dessa två barngränser, trots de praktiska svårigheterna, skulle komma att innebära en förbättring av de nuvarande förhållandena både för barnen och föräldrarna.

Därmed är dock bara en liten del av problemet löst. I detta betänkande II kommer kommittén att behandla främst frågan om statsstöd åt barnfilmproduktionen, åtgärder för spridning av barnfilm samt inrättande av ett centralt upplysningsorgan för barnfilm.

Barnpubliken och matinéfilmerna

Undersökningar av barnens besöksfrekvens på bio

Den 1 jan. 1952 fanns det 2.583 biografer i Sverige. 959 av dessa gav dagliga eller nästan dagliga föreställningar, medan 1.518 stycken gav föreställningar minst en gång i veckan. Antalet granskade långfilmer utgjorde åren 1946—51 genomsnittligt 374 st. årligen. Omkring en tredjedel av samtliga varje år granskade långfilmer betecknas av Statens Biografbyrå som barn tillåtna. För att få en ungefärlig uppfattning om i vilken utsträckning svenska barn går på bio har en hel del undersökningar gjorts, i allmänhet grundade på frågelistor till barnen själva eller deras föräldrar. Om resultatet av dessa undersökningar är det svårt att yttra sig, då de flesta har måst utföras på begränsat material och ofta med vetenskapligt osäkra metoder. Som stickprovsundersökningar har de ändå stort intresse och ger tillsammans en någorlunda enhetlig bild av svenska barns biobesök.Utförlig redogörelse för undersökningarna återfinnes i bil. 1.

Redan förskolebarnen går regelbundet på biomatinéer

Dr Per Nordenfelt gjorde 1944 en undersökning av förskolebarnens biobesök på sex barnträdgårdar i Stockholm. Det framgick, att på två söndagar i januari sammanlagt 153 av 438 barn i förskoleåldern (drygt en tredjedel) hade varit på biomatiné. 50 av dessa 153 var barn i 3—4-årsåldern. En mindre omfattande undersökning på en annan barnträdgård visade, att på två söndagar 52 av 106 (nära hälften) varit på matiné. 18 av dessa 52 var 3—4-åringar.

Dr Nordenfelt anför dessa söndagsbesök som en trolig orsak till att daghemsbarnen enligt personalens erfarenheter alltid är mest svårhanterliga på måndagarna. Kommittén vill inte dra vittgående slutsatser ur det i och för sig intressanta siffermaterialet, eftersom det måste anses naturligt, att barnen efter söndagen hemma, antingen de har gått på bio eller inte, har svårare att anpassa sig i daghemsrutinen igen.

En fjärdedel av stockholmsbarnen, en femtedel av landsortsbarnen går varje söndag på bio

Svenska söndagsskolrådet tillsatte 1946 en matinékommitté, som uppdrog åt söndagsskolsekreteraren pastor Yngve Iverson att göra en grundlig och allsidig utredning av barnens biobesök. De resultat pastor Iverson kom-

mit fram till grundas på nöjesskatteredovisningar från tre söndagar i november 1946 i Stockholm och i januari 1947 i landsorten och på frågelistor till ett tusental föräldrar och ett hundratal lärare.

Antalet matinébesökande utgjorde under tre söndagar i Stockholm i genomsnitt 23.500 barn i åldrarna 3—15 år och 5.000 vuxna. Drygt en fjärdedel av alla barn i dessa åldrar i Stockholm gick på biomatiné.

I de 92 landsortsstäderna blev medeltalet matinébesökande sammanlagt 63.000 barn och 26.000 vuxna. Mellan en femtedel och en fjärdedel av alla barn i landsorten gick dessa söndagar på bio. I landsorten var den vuxna publiken på matinéerna talrikare än i Stockholm.

En fjärdedel av de biobesökande barnens föräldrar förklarade, att de lät sina barn se vilka filmer som helst. Två tredjedelar fann söndagsmatinéerna bra eller mycket bra. Över hälften av de föräldrar, vilkas barn gick på bio, hade märkt, att barnen tagit intryck. Den vanligaste reaktionen ansåg de vara av neutralt slag men med positivt värde. Barnen talade om vad de hade sett och ville ha förklaringar.

Av de tillfrågade lärarna ansåg sig många kunna skriva goda inflytelser på filmens konto, då de ansåg, att den stimulerar barnens fantasi och uppfattningsförmåga. Filmernas tendens ansågs däremot av många lärare sätta negativa spår hos barnen och motverka skolans allmänt uppfostrande inflytande.

Filmen det främsta söndagsnöjet

Vid Göteborgs folkskolor gjordes vårterminen 1943 en undersökning bland eleverna i åldrarna 10—16 år om deras sätt att använda fritiden under januari—mars, dvs. 12 veckor. Medeltalet biobesök pr elev under denna tid visade sig vara för pojkar 10,5, för flickor 6,0 och totalt 8,3. Bland angivna söndagsnöjen dominerade filmen. Ett detaljstudium av svaren visar enskilda biobesök upp till 30 gånger på 12 veckor, och det fanns klasser, där medeltalet var 18 biobesök under samma tid.

Skolbarn på bio 2—4 gånger i månaden

På frågan "Är du intresserad av att gå på bio?" vid en omfattande undersökning i skolorna i Hälsingborg 1942—43 bland 2.600 barn i åldern 12—15 år svarade 80 % av pojkarna och 70 % av flickorna ja. Över hälften gick på bio 2—4 gånger i månaden och något mindre än hälften av dessa gick enbart på matinéer.

När barnen skulle nämna vilka filmer de hade sett de senaste åren, kunde varje barn genomsnittligt räkna upp 12 filmer, enstaka över 50 filmer. Av de uppräknade 897 filmerna visade sig 171 vara barnförbudna.

11—12-åringar börjar gå på barnförbudna filmer

En undersökning 1950 inom Kvinnoföreningarnas barnfilmjury (se kap.

II nedan) bland 200 barn i åldern 11—15 år visade, att besök på barnförbjuden film förekom redan i åldern 11—12 år och var tämligen vanliga i åldern 13—14 år. Pojkarna gick mer än flickorna på sådana filmer och innerstadsbarnen mer än förortens. Landsortens barn förekom betydligt mindre på dylika filmer.

Djur- och äventyrsfilmer populärast

I Köping fick år 1951 618 barn i klasserna 3—7 skriva ner sina intryck från biobesöken i form av en uppsats med rubriken "Varför jag tycker om att gå på bio". Det visade sig, att barnen helst valde färgfilmer, djur- och äventyrsfilmer med barnskådespelare. Många barn riktade en hård kritik mot Kalle Anka-filmerna. Flera uppgav, att de gick på bio, därför att de inte hade någonstans att ta vägen på söndagseftermiddagarna.

Barn i andra länder oftare på bio än svenska

Som jämförelse kan nämnas, att enligt den engelska departementskommitténs betänkande 1950 går i England mer än en tredjedel av barnen mellan 5 och 9 år och mer än hälften av barnen mellan 10 och 15 år på bio en gång i veckan eller mera.

Av Londonbarnen går nära hälften av barnen mellan 5 och 7 år och nära tre fjärdedelar av barnen mellan 8 och 10 år på bio en gång i veckan eller mera.

I Frankrike går enligt den franske psykologen Le Moal över hälften av barnen under 15 år på bio en gång i veckan och större delen av de övriga en eller två gånger i månaden. Bara 3 % av flickorna och 1 % av pojkarna har aldrig varit på bio.

Barnprogrammets art

Enligt den nu gällande förordningen för statens biografbyrå kan censuren endast barnförbjuda sådana filmer, "som äro ägnade att skadligt uppjaga barns fantasi eller eljest menligt inverka på deras andliga utveckling och hälsa". Detta betyder, att en stor mängd filmer, som inte kan sägas vara direkt skadliga men ändå måste anses olämpliga för barn, blir barn-tillåtna och kan visas på matinéföreställningar också för de mindre barnen. Av de spelfilmer, som 1950 granskades på statens biografbyrå, blev cirka 35 procent barn-tillåtna, medan censuren kunde anse endast ungefär 3 procent direkt lämpade för mindre barn.

Det framgår av de ovan refererade undersökningarna, att problemet om barn och film är i hög grad koncentrerat till matinéföreställningarna, där programmen utväljs av biografägarna bland tillgängliga barn-tillåtna filmer. För att få en överblick över matinéprogrammen i landet har kommittén genom Sveriges Biografägareförbund begärt uppgifter om vilka matinéprogram som visats under år 1950 på 10 biografier i 8 olika orter över hela

landet. Av detta material (se bil. 2) framgår, att av totala antalet 365 program 75 st. hört till de filmer, som godkänts av kvinnoföreningarnas barnfilmjury, medan 38 program granskats och underkänts av denna barnfilmjury. De övriga 252 har inte granskats av juryn. Flertalet av dessa torde vara av den art, att de inte skulle ha godkänts. Matinéprogrammen fördelar sig på de olika orterna enligt nedanstående:

Biograf	Antal matinéer	Godkända program	Underkända program	Ej granskade program
Cora, <i>Stockholm</i>	43	7	6	30
Höglandsbio, <i>Alsten</i>	36	9	4	23
Rialto, <i>Göteborg</i>	34	8	3	23
Kaninen, <i>Malmö</i>	35	12	10	13
Grand, <i>Eskilstuna</i>	36	6	1	29
Saga, <i>Växjö</i>	34	9	1	24
Roxy, <i>Kramfors</i>	42	5	6	31
Röda Kvarn, <i>Luleå</i>	39	9	1	29
Grand, <i>Vingåker</i>	36	5	4	27
Folkbiografen, <i>Norrammar</i> ..	30	5	2	23
Summa	365	75	38	252

Kommittén har funnit, att dessa 365 program upptagit olika kategorier av filmer enligt nedanstående:

Svenska lustspel	60
Utländska lustspel (även Fyrtornet och Släpvagnen, Bröd. Marx, musikfilmer o. dyl.)	54
Äventyrsfilmer med historiskt motiv (även sjörövarfilmer)	51
Indian- och Vilda Västern-filmer	47
Svenska och utländska barnfilmer (inspelade för barn)	41
Tarzan-, djungel- och söderhavsfilmerna (därav 16 st. Tarzansfilmer)	27
Tecknade filmer	25
Djurfilmer	17
Krigs- och flygfilmer	10
Speedway- och kapplöpningsfilmer	10
Fantomfilmer (filmer om övernaturliga varelser o. dyl.)	5
Sagofilmer	3
Diverse	15

Närmare en femtedel av programmen upptogs av filmer, som i sin ursprungliga version varit barnförbjudna men blivit barntillåtna efter nerklippning.

Det visar sig alltså, att matinéprogrammen domineras av de båda kategorierna lustspel, svenska och utländska, samt äventyrsfilmer av olika slag och i skiftande kostym. Framförallt i landsorten, där barnpubliken inte räcker till för att fylla matinéerna, sätts äldre lustspel upp för att locka också vuxen publik. Många av dessa lustspel har mycket litet att ge åt

barn, och för stora delar av barnpubliken torde det vara mycket svårt att följa särskilt de utländska lustspelens uppdrivna tempo. De innehåller sällan några skrämmande eller skadligt upphetsande inslag, men genom sin ytlighet och låga konstnärliga standard kan de sämre av dem i stället bidra till att sänka smaken.

Äventyrsfilmerna från olika miljöer är mycket olika till sin kvalitet och lämplighet för barn i olika åldrar. De bygger på spänning, jakt, ritt, skottlossning, färgstarka miljöer och hjältemod under övermäktiga omständigheter och kan svara mot ett behov hos barnen av händelser och spänning. På grund av de ofta förekommande detaljbilderna av våld och grymhet och på grund av det uppdrivna tempot måste de dock i allmänhet anses olämpliga för barn under 11 år. Däremot kan de bättre av dessa filmer vara roliga och lämpliga för något äldre barn.

Vid sidan av dessa kategorier rycker barnfilmerna fram, och den gruppen skulle säkert vara bättre representerad på matinéerna, om det fanns flera barnfilmer att tillgå. Förteckningen över dessa matinéprogram visar, som ovan framhållits, biografägarnas urval ur tillgängliga barn tillåtna filmer. Bristen på kopior har ofta lagt hinder i vägen för visning av barnfilmerna.

Bland övriga grupper kan Tarzan-filmerna förtjäna att framhållas särskilt. De utgör tillsammans med andra liknande djungel- och söderhavsfilmer ett tämligen stort inslag i repertoaren och är oftast olämpliga för barn i nästan alla åldrar på grund av sina skildringar av djungelns fasor med skrämmande närbilder av människoätande vidunder, lejon, krokodiler m. m. Mycket få filmer innehåller så många sadistiska inslag och så stark spänning som de äldre Tarzanfilmerna, vilka i stort antal och en mångfald kopior år efter år fortsätter att cirkulera på matinéerna. Under de senaste åren har nytillskottet av barn tillåtna Tarzanfilmer varit obetydligt på grund av censurens strängare sovring.

Även de tecknade filmerna innehåller ofta sadistiska och skrämmande inslag, då intrigen där i allmänhet går ut på att i komisk avsikt misshandla, mörbulta, dränka, spränga i luften eller med olika medel oskadliggöra en fiende och locka honom in i mer eller mindre grymma fällor. På grund av det oerhört snabba tempot får barnen dock i allmänhet svårt att uppfatta vad som egentligen händer, och de kommer inte i samma spänningstillstånd som inför Tarzanfilmerna.

Även om barnfilmer och andra av barnjuryn godkända program numera upptar en viss del av matinéprogrammen, är dessas standard i stort alltså långtifrån tillfredsställande med tanke på den dominerande roll biografmatinéerna spelar i barnens nöjesliv.

Den allmänna diskussionen

Frågan om filmens påverkan på barnen har varit föremål för många spekulationer, grundade på mer eller mindre tillfälliga iakttagelser. Föräldrar och uppfostrare har märkt, att filmen har en stark suggestionskraft på både mindre och större barn. De har sett filmens positiva verkan i form av stimulans åt barnens vetgirighet och fantasi, men de har också ansett filmen skyldig till en hel rad dåliga inflytelser, främst skräck, dålig nattsöm etc. Filmens roll för ungdomsbrottsligheten har diskuterats offentligt flera gånger, och man har ibland kunnat visa, att unga brottslingar gått särskilt ofta på bio eller särskilt ofta sett vissa typer av filmer. Hela frågan om den sämre filmens ensidiga påverkan på ungdomens idealbildning har uppmärksammats som ett allvarligt problem och behandlades också av ungdomsvårdskommittén i dess betänkande om ungdomen och nöjeslivet (SOU 1945: 22).

När det gäller barn, har man emellertid på senare år rätt allmänt i olika länder velat ge diskussionen ett hållfastare underlag av fakta. Undersökningar av barnens besöksfrekvens på bio och deras reaktioner inför filmer har satts i gång efter olika metoder och lämnat en del intressanta resultat. Det rör sig dock tills vidare mest om spridda försök. Man vet ännu inte tillräckligt mycket om barn och film för att med säkerhet kunna göra några generella påståenden. Vissa iakttagelser förefaller bekräftade, men försiktighet vid bedömningen av resultaten torde fortfarande vara befogad.

Kommittén vill inledningsvis erinra om den skrivelse från Barnpsykiatriska föreningen som refereras i ungdomsvårdskommitténs betänkande (SOU 1945: 22, sid. 261). I denna skrivelse framhålles enligt referatet, att litteraturen i frågan är bristfällig och att man inte vet något mera bestämt om hurudan inverkan på barnen filmen har. Det kan dock fastslås, anser föreningen, att barn i förskolåldern saknar förutsättningar att tillgodogöra sig nuvarande filmers innehåll. ”Deras uppmärksamhet kan inte hållas samlad mer än kortare tid, varför de bara uppfattar brottstycken av filmen. Hos en del barn i förskolåldern såväl som skolåldern kan filmupplevelsorna medföra skräckverkningar. Med säkerhet kan dylika iaktas i form av s. k. nattskräck. Andra former av skadeverkningar torde vara mera tvivelaktiga, om man bortser från möjligheten av att film verkar provocerande på förut befintliga anlag speciellt hos psykiskt defekta.”

Några av frågans huvudpunkter finns angivna redan här: att barn bara uppfattar film delvis och att film kan verka skrämmande.

Forskningen om filmens påverkan

Den vetenskapliga litteraturen på området har för kommitténs räkning genomgått och bearbetats av barnpsykiatern dr Gunnar Klackenbergs. I bilaga till kommitténs Betänkande I (SOU 1951: 10, sid. 64 f.) återfinnes en utförlig redogörelse, vars huvudpunkter här återges i sammandrag (sid. 17—20 nedan).

Omedelbara verkningar

En undersökning av barnens omedelbara reaktioner inför olika filmavsnitt har 1950 utförts av psykologen Ellen Siersted i Köpenhamn. Under visningen av ett genomsnittligt filmprogram för barn fotograferades åskådarna, deras minspel, ansiktsuttryck och kroppsrörelser med infraröd film och svart blix. Samtidigt upptogs på stålband barnens kommentarer och ljudreaktioner. En närvarande psykolog antecknade sina iakttagelser, och barnen fick med sig hem ett frågeformulär, där föräldrarna skulle svara på frågor om hur deras barn hade uppfattat föreställningen. Cirka 600 barn i åldern 3 till 8 år undersöktes.

Undersökningen visade stor skillnad mellan barnens egna uttalanden för vuxna och deras verkliga känsloreaktioner i upplevelseögonblicket, så som upptagningarna visade. Bilderna visade, att barnen från början var intensivt intresserade och inställda på att ha roligt, men snart blev nästan alla allvarliga och ängsliga i stället. En Disney-film och en Tarzan-film kunde barnträdgårdsbarnen inte följa med, men de blev skrämde av enskilda episoder. Några grät, några sökte upp lärarinnorna och en del ville gå hem. Föreställningen varade knappt en och en halv timme, men redan efter 35 minuter var de flesta barnen trötta och lekte och sprang omkring i ungefär 20 minuter, varefter de satte sig igen. För skolbarnen svängde känslorna inför Tarzan-filmen mellan vild begeistring och ångest. Några grät och sökte upp lärarna, några satt fullkomligt stilla och några sjöng, medan de flesta ropade och skrånade.

Ellen Siersted tolkar dessa olika reaktionssätt så, att rädsla ligger bakom dem, och att rädslan hos behärskade, disciplinerade barn yttrar sig i hyperaktivitet och skrån. Spänningen i filmen utlöser något av den spänning, som de har i sig själva och som inte får komma fram i verkliga livet. Men denna utlösning är inte till någon egentlig hjälp, botar inte och förändrar ingenting för barnen, då det som utlöser spänningen inte tar upp deras egna problem. Vid visningar av andra filmer för samma barn, där filmens sagofigurer mera gled in i barnens fantasivärld eller — särskilt för de äldre — spänningen i filmen var hämtad ur mera realitetspräglade händelseförlopp, uppträdde inte så många olika reaktioner. Barnen hade roligt och var gripna av naturlig, måttlig spänning.

Två amerikanska forskare (Dysinger och Ruckmick) har försökt att

genom psyko-galvaniska mätinstrument, genom pulsmätningar och subjektiva uttalanden hos 150 försökspersoner i åldern 6 till 50 år fastställa deras emotionella reaktioner inför en del ordinära spelfilmer. Resultatet visade individuella variationer i alla åldersgrupper men dessutom en del generella företeelser. Det visade sig sålunda, att tragiska scener, konflikter och faror framkallade de största reaktionerna hos barn under 12 år, något mindre i pubertetsgruppen upp till 19 år och mycket mindre hos de vuxna. Kärleks-scenerna gav största utslag i gruppen omkring 16 år, betydligt mindre hos vuxna och allra minst hos barn under 12 år. Stora skillnader förelåg mellan vuxna och barn i fråga om iakttagelseförmåga och riktig situationsuppfattning, ju större skillnader, ju mindre barnet var. Vid upprepad visning av samma farosituationer minskade reaktionen märkbart. Ju yngre barnen var, desto mera reagerade de inför de enskilda situationerna snarare än inför innehållet i stort. Den slutliga behållningen av filmen blev för dem ofta de enskilda situationerna. Denna bristfälliga helhetsuppfattning stämmer med psykologernas erfarenheter, att själslivet utvecklas från det konkreta till det abstrakta. Barn kan med andra ord inte uppfatta orsak och verkan i en film på samma sätt som vuxna. Slutsatsen av denna undersökning blev, att filmbilden kan frambringa en klar och otvetydig, ofta synnerligen stark känsloreaktion hos barn och ungdom.

En amerikansk fysiolog (Kleitman) har vid filmvisningar konstaterat en obetydlig, men genom ett stort antal mätningar statistiskt säkerställd temperaturförhöjning på cirka 0,5 grader Celsius hos två vana biobesökare på 10 och 20 år. Filmprovokationerna ger en ökning i muskelspänningen, som ger värme. Genom registrering av andningsrörelserna hos barn har en italiensk psykolog (Fulchignoni) konstaterat skillnader i barnens förmåga att uppfatta och uppleva spänning vid olika tempo. Snabbare körning hade mindre effekt, då barnen inte uppfattade spänningsmomenten.

Filmens påverkan på barnens sömn har klarlagts av tre amerikanska forskare (Renshaw, Miller och Marquis). Efter en undersökning av sammanlagt 6.650 sömnkurvor visade det sig, att förändringar efter biobesök inträffade antingen mot ökad eller minskad nattlig oro. I genomsnitt visade pojkarna 26 % och flickorna 14 % större rörlighet pr timme efter biobesöken. Yngre barn och svaga eller nervösa barn visade stora förändringar i uppförandet nästa dag och visade samma trötthetssymptom som då de experimentellt hölls vakna, så att de fick sova 6 i stället för 9 timmar. Hälften av pojkarna och en tredjedel av flickorna påverkades lika mycket eller mer av biobesöken som av den experimentellt framkallade sömnbristen.

En kvinnlig barnläkare (Mary Preston) har gjort en undersökning angående nervositet m. m. hos 200 barn i åldern 6—12 år och tyckte sig finna en hög procent sömnrubbingar, nagelbitning, ångestföreställningar, drömmar om död och dödande m. fl. symptom särskilt hos de barn som oftast gick på bio (2—5 gånger pr vecka).

En italiensk psykolog (Fulchignoni) har visat, hur barn i ett neutralt filmiskt händelseförlopp tolkar in sina personliga problem och identifierar sig med en viss figur i en speciell situation. Vid visning av en fågelfilm visade barnens skriftliga beskrivning av fågelfilmen god överensstämmelse med deras varierande hemförhållanden och psykologiska miljö.

Ytterst få fall av direkta filmskador är kända. Hos en 15-årig flicka ansåg sig en läkare kunna konstatera, att en sjuklig tvångsföreställning berott på att hon sett en viss film. En annan 14-årig flicka blev närmaste tiden efter en film, som handlade om en blind flicka, drabbad av hysterisk blindhet genom identifikation med filmens huvudperson.

Filmen och ungdomsbrottsligheten

När det gäller filmen och ungdomsbrottsligheten måste man enligt Klackenborg tolka forskarnas resultat försiktigt, eftersom brottsligheten nästan alltid har djupa sociala och psykologiska orsaker och man inte kan isolera en faktor som avgörande. Brottslingen själv är sällan medveten om drivkrafterna till sitt handlingssätt.

Några amerikanska forskare (Blumer och Hauser) återger svaren på frågor om filmens påverkan bland 368 manliga interner. Av dessa angav 10 % själva att filmen haft ett avgörande inflytande på deras brott, 76 % förnekade sådan påverkan och 14 % svarade inte.

Den engelska departementskommitté, som 1950 avlämnade sin utredning och sina förslag om barn och film, lät också göra en enkät bland personer med stor erfarenhet av ungdomsbrottslingar. Något över hälften av de 1.344 svarande ansåg icke, att det fanns något samband mellan filmen och ungdomsbrottsligheten. Bland de övriga ansåg cirka hälften, att ett betydligt inflytande fanns för de äldre barnen. Bland de 38.000 barn, som under ett halvår ställts inför ungdomsdomstolar hade något sådant direkt samband kunnat anges endast i 141 fall. (Jfr nedan s. 23.)

I en bok över ungdomskriminaliteten och dess orsaker, baserad på djupgående personlighets- och miljöanalys hos 102 interner, kommer en annan engelsman (Stott) till resultatet, att orsakerna till brottsligheten ligger mycket djupare än filmernas tillfälliga inflytande.

Socialpsykologiska verkningar

I en undersökning av förändringar i det sociala beteendet bland 1.400 barn jämfördes två grupper, en som gick på bio ett par gånger i veckan och en annan som gick på bio ett par gånger om året. I 90 % av jämförelserna förelåg ingen statistiskt signifikant skillnad. I omkring 8 % utföll jämförelsen av uppförande etc. till förmån för den grupp som sällan gick på bio, i 2 % till förmån för den andra gruppen. Författarna anser, att dessa missanpassningssymptom i skolan och till kamrater likaväl som de

täta biobesöken snarare är symptom på än orsak till en allmännare beteenderubbning.

En professor i psykologi (Thurstone) och hans medhjälpare har undersökt barns inställning före och efter filmvisningar till andra folk och raser, straffmetoder, rusdrycksförbud etc. Efter enstaka filmvisningar skedde förändringar i väntad riktning, dock ej statistiskt säkerställda. Flera filmvisningar gav tydligare utslag, ibland ganska slående förändringar. Vid prövning av effekten 10 veckor till 19 månader efteråt kvarstod till stor del den intagna nya attityden.

Under andra världskriget företogs i amerikanska armén ingående studier över möjligheten att bl. a. med hjälp av film påverka soldaternas inställning till kriget. Avsikten var att öka villigheten att tjänstgöra i kriget, men i detta avseende visade filmerna ingen effekt. Författarna (Howland, Lumsdaine och Sheffield) gör den reflexionen, att i förhållande till alla de påverkningar som skapar en människas djupare inställning till allvarliga problem, utgör en serie filmvisningar en obetydlig faktor.

En kritisk studie av en del sådana undersökningar har också gjorts av en amerikansk sociolog (Cressey). Denne konstaterar, att forskningar har visat, att barn ser mycket film och kommer ihåg mycket av vad de sett. Sociala attityder och rasfördomar kan påverkas av filmerna, och barn och ungdom kan också störas emotionellt. Filmen erbjuder material för dagdrömmier och imitation för de särskilt disponerade och ger även brottsinstruktiva uppslag hos de därför disponerade. Men åskådarens reaktion är oundvikligt betingad av hans personliga och sociala bakgrund. Filmen förmår påverka särskilt barn och ungdom, som saknar andra mer adekvata informationskällor. Vissa associationer kan vara av bioursprung, men de innebär också en fortsättning av det beteende individen tidigare visat. Om man alltså har funnit vissa filmiska uppförandemönster reflekterade hos barn och ungdom, så är de effektiva endast om de förekommer tillsammans med ogynnsamma sociala förhållanden eller intellektuella eller emotionella brister.

Med denna slutsats avslutar dr Klackenbergs sin år 1950 gjorda litteraturöverblick av forskningens dåvarande resultat på området.

Ytterligare erfarenheter i olika länder

Genom erfarenhet från filmproduktion och filmvisningar har man i olika länder kommit fram till olika åsikter i frågan om filmens påverkan på barnen. Härnedan skall endast i korthet refereras diskussionen kring några av de viktigare punkterna.

Det bör då först framhållas, att begreppet barn innehåller vitt skilda utvecklingsstadier och individuella olikheter, som man inte får förbise. Den franske barnpsykologen Henri Wallon, som har gjort grundläggande forskningar på området barn och film, indelar barnen i fyra grupper:

a) 3—7 år, b) 7—12 år, c) 12—14 år och d) 14—20 år. I grupp a) saknar barnen helt förmåga till objektiv iakttagelse och blandar in subjektiva intryck, som drar uppmärksamheten från handlingen. De uppmärksammar bara sådant som har relationer till dem själva och ofta förefaller absurt för de vuxna. I grupp b) finns en större förmåga till objektivisering, men ännu kan barnet inte uppfatta annat än entydiga och klara sammanhang. Först i grupp c) utvecklas deras egen smak och deras egna åsikter. Handlingen börjar bli viktig, flera områden blir tillgängliga och mera splittrade och subtila sammanhang begripliga, en utveckling som fortsätter och fullbordas i grupp d).¹

Positiva inflytanden

Som barnens vanligaste nöje har filmen en stor uppgift i att förmedla glädje, spänning, skönhet, kontakt med världen och stoff åt fantasien. Barnfilmen, säger den spanske kritikern Gomez Mesa, har en viktigare uppgift som konst och underhållning än att visa att en odygdspåse får sitt straff.²

Filmens roll som förmedlare av kunskap är omvitnad från alla håll. Den kan vidga barnens gränser och föreställningsvärld på ett sätt som gör, att man övervägt att införa också underhållningsfilmerna i skolorna.³ Den italienske filmestetikern Chiarini anser, att barnen bör läras filmestetik i skolorna för att på ett tidigt stadium lära sig skilja mellan äkta och oäkta. Det är från skolan och biografen de moderna barnen hämtar sin kunskap om världen.⁴

Moralisk påverkan

Medan lärares och föräldrars iakttagelser i de flesta länder går ut på att olämpliga filmer påverkar barnens hela uppförande och inställning till omvärlden, har andra auktoriteter yttrat sig i motsatt riktning.

I en undersökning år 1932 om barns filmvanor i åldern 6 till 12 år drog London County Council slutsatsen, att det inte finns någon anledning till allvarliga farhågor. Filmen gör inte mer skada, är inte rårare eller sämre än gottköpslitteraturen. Dessutom segrar i allmänhet rätt och dygd till sist i filmerna.⁵

Nationernas Förbunds Child Welfare Committee behandlade frågan på ett sammanträde i Genève 1938 och underströk, att de moraliskt diskutabla

¹ Henri Wallon: L'enfant et le film. Revue Internationale de filmologie. No 5. Vol II.

² Referat av Federico Castejon: Report on the Juridical Regulation for the Cinema for the Children. International Congress on Press, Cinema and Radio for the Young. Milano 1952.

³ Louis Meylan: General report on education and the cinema. International Congress on Press, Cinema and Radio for the Young. Milano 1952.

⁴ Luigi Chiarini: The cinema and esthetical education. International Congress on Press, Cinema and Radio for the Young. Milano 1952.

⁵ John Eugene Harley: World-wide Influence of the Cinema. University of Southern California 1940.

elementen i filmerna oftast går barnen förbi eller tråkar ut dem. Om påverkan fastslogs, att småbarn kan härma vad de har sett på bio, men att dessa synliga tecken till påverkan vanligen är ytliga och begränsade till lek.¹

I Unescos sammanställning *The Entertainment Film for Juvenile Audiences 1950*, grundad på frågelistor till en rad länder, påpekar Henri Storck, att censorerna ofta anser, att det är för mycket våld i filmerna, medan andra specialister anser censurens oro överdriven och obefogad. Storck vänder sig mot en censur, som snarare arbetar känslomässigt än följer vetenskapliga lagar, t. ex. när det gäller sexualitet eller dåliga exempel och deras inflytande på barnets karaktär. Han stöder sig därvid delvis på fransmannen Le Moal, som anser att barn före puberteten inte blir upphetsade, bara likgiltiga inför sexuella och känslomässiga konflikter. Rädslan för sexualitet på film är enligt honom ett utslag av puritansk moralism snarare än omtanke om barnen.

Kriminologen professor Mergen från Luxemburg har påpekat, att åskådarens subjektiva inställning är den avgörande faktorn vid filmens påverkan. Han har också framhållit, att filmerna kan ha ett positivt inflytande i den mån de åstadkommer, att barnets hämningar löses upp i en befriande flykt från samhällets alltför hårt pålagda regler. De enklare cowboyfilmerna kan tjäna som en sorts psykoterapi genom att tillfredsställa primitiva behov av enkel spänning, kraftmätning och skipande av rättvisa. Detta gäller dock inte, om filmerna innehåller skräck, tortyr och andra sadistiska moment eller om de förbinder sexualitet med våld och aggression.²

Både den engelske sociologen J. P. Mayer³ och chefen för den engelska barnfilmproduktionen Mary Field⁴ har påpekat, att barnen tar efter beundrade stjärnors kläder, frisyrer och uppförande. J. P. Mayer försöker genom en rad personlighetsanalyser visa resultaten av filmens idealbildning med framgångsdyrkan, penningbegär och verklighetsflykt.

Ungdomsbrottsligheten

När det gäller filmens inflytande på ungdomsbrottsligheten, varierar åsikterna starkt, även om de flesta forskare såväl som socialarbetare numera tycks ha anslutit sig till den åsikten, att orsakerna bör sökas främst i barnens hemmiljö och sociala förhållanden för övrigt och att en ökad biofrekvens kan vara ett symptom likaväl som en orsak till allmän missanpassning.

En rad välkända amerikanska forskare förnekar, att filmen har något

¹ Se not 5, s. 21.

² *Armand Mergen: General report on cinema and mental hygiene. International Congress on Press, Cinema and Radio for the Young. Milano 1952.*

³ *J. P. Mayer: Sociology of the Film. London 1946.*

⁴ *Henri Storck: The Entertainment Film for Juvenile Audiences. Unesco. Paris 1950.*

inflytande på ungdomsbrottsligheten och stöder sig därvid på omfattande undersökningar.¹

Den engelska departementskommittén om barn och film, som avlämnade sitt betänkande 1950, ägnade särskild uppmärksamhet åt denna fråga. (Jfr ovan sid. 21.) Den engelska kommittén kommer till den slutsatsen, att filmen inte spelar någon primär roll för ungdomsbrottsligheten, utan att orsakerna i allmänhet är djupare och mera svåråtkomliga. Sannolikheten av ett indirekt inflytande måste dock uppmärksammas.

I Frankrike aktualiserades diskussionen om filmen och ungdomsbrottsligheten efter kriget av den demoralisering, även bland barnen, som då följde. Domaren Le Bourdellès, med lång erfarenhet från den speciella barndomstolen vid Tribunal de la Seine, ansåg, att 70 % av den film som visas för barn i Frankrike påverkar dem i ogynnsam riktning och att minnesbilderna varar minst 14 dagar. Le Bourdellès säger sig ha sett åtskilliga fall av brott, som inspirerats av film, och påpekar också, att flickor har demoraliserats genom filminspirerade önskedrömmar om lyx utan arbete.³

Enligt en annan undersökning, som kanske huvudsakligen har kuriositetsvärde, innehöll 400 filmer, som år 1936 visades i Frankrike, 310 mord, 10 exempel på beväpnat våld, 74 utpressningar, 43 mordbränder, 14 förskingringar, 642 stölder, 182 meneder, 84 förförande av minderåriga, 192 äktenskapsbrott av kvinnor och 213 äktenskapsbrott av män. Sammanlagt blev det 1.898 brott eller 4—5 brott pr film.⁴

Även spanska ungdomsdomstolar har tyckt sig kunna iaktta, att filmen väcker och stimulerar en önskan att lyckas till varje pris, som driver svagare element över lagens gränser. Professorn och domaren Castejon i Madrid invänder dock i en utförlig redogörelse, att orsakerna till ungdomsbrottsligheten är många och samverkande, främst familjernas upplösning. Olika yttre och inre faktorer som å ena sidan sjukdomar och psykisk labilitet, å andra sidan suggestion från film och litteratur har ett särskilt kraftigt inflytande inom sådana familjer.⁵

Ett uttalande om filmens risker har gjorts av direktören för censuren i den schweiziska kantonen Vaud. Hans slutsatser lyder: "Det är visserligen fortfarande svårt att exakt och med säkerhet fastställa de direkta verkningarna av filmen och dess skadliga inflytande på de unga offren för brottslighet och missanpassning. Men det är också svårt att förneka, att för de

¹ Referat efter *Federico Castejon*: Report on the Juridical Regulations for the Cinema for the Children. International Congress on Press, Cinema and Radio for the Young. Milano 1952.

² Report of the Departmental Committee on Children and the Cinema. London 1950.

³ *Majvor Tingdal-Snare*: Guignol och Barbarin och de franska barnen. Publicistklubbens årsbok 1951.

⁴ *Le Cinéma et les Enfants*. Broschyr utgiven av Association Nationale du Cinéma pour l'Enfance et la Jeunesse. Paris 1949.

⁵ *Federico Castejon*: Report on the Juridical Regulation for the Cinema for the Children. International Congress on Press, Cinema and Radio for the Young. Milano 1952.

nervösa och lättpåverkade barnen vissa scener och till och med hela filmer kan bilda exempel, därför att de på ett levande sätt har åskådliggjort de möjliga följderna av stöld, mord etc. Dessutom är de indirekta följderna de viktigaste. Sådana scener härdar åskådaren, gör hans nerver mera okänsliga och ger honom en vana att acceptera den kallhamrade mentalitet som inte fruktar varken polis eller domstol eller någonting i världen. Filmerna ger också ett falskt intryck av hur pengar förtjänas och ges ut. Åskådarna lär sig vidare att aptera gangsterns nonchalanta yttre och känna sig hemma på sämre ställen. På det sättet kan han starta vägen till brottet, som det sedan är svårt att komma bort ifrån.”¹

Skräckverkan

Den enda uppenbara skada, som förekommer i sådan utsträckning, att man inte kan tvivla på dess existens, är att barnen kan bli skrämde av filmerna och att skrällen kan stanna kvar hos dem och förorsaka drömmar, ansåg redan NF:s barnfilmkongress i Genève 1938. Även Barnpsykiatriska Föreningen i Sverige ansåg i sitt uttalande för ungdomsvårdskommittén (ovan sid. 16), att den enda verkan av filmen som med säkerhet kunde fastslås var dess skrämmande effekt, särskilt på nervösa barn. Den engelska departementskommittén fastslår också, att även om man ännu inte alltid känner orsakerna till skrällen, råder inget tvivel om att filmer eller enstaka scener i filmer kan skrämja barn och att en del barn efteråt kan få mardrömmar eller andra nervösa och fysiska besvär. Andra barn blir så uppjagade av spänning, att de efteråt blir andligt och kroppsligt utmattade. Enligt Le Moal erkände 60 % av pojkarna och 85 % av flickorna i en av hans undersökningar, att de grät på bio.²

Att filmen med sin starka suggestionskraft kan ha en häftig skräckverkan på mottagliga sinnen är överallt ett erkänt och uppmärksammat faktum. Det är också främst för att skydda barnen för sådan inverkan som föräldraorganisationer av olika slag bildats i olika länder (Association Nationale du Cinéma pour l'Enfance et la Jeunesse i Frankrike, Kvinno-föreningarnas Barnfilmkommitté i Sverige, se vidare bil. 3). Svårare är det emellertid att avgöra, *vad* det är som skrämmer barnen i filmerna.

Enligt Mary Fields erfarenhet, som bekräftas också av den svenska psykologen Anne-Marie Odstedt, blir barnen ofta skrämde av helt tillfälliga saker med subjektiva associationer. Små barn kan t. ex. bli rädda för en man med mustascher, därför att de en gång blivit skrämde av en man med mustascher. Mindre barn uppfattar inte filmen som helhet och blir skrämde av enskilda scener eller detaljer, som ofta förefaller absurda för de vuxna, som överblickar händelsernas sammanhang. Eftersom barnen gärna iden-

¹ *Jean Graven*: Report of the legal regulations of press, cinema and radio for the young. International Congress on Press, Cinema and Radio for the Young. Milano 1952.

² *Henri Storck*: The Entertainment Film for Juvenile Audiences. Unesco. Paris 1950.

tifierar sig med ett barn eller ett djur i filmen, känner de sig särskilt skrämnda, om våld eller fara hotar deras huvudperson i filmen. Grymhet och våld mot svagare på film upprör överhuvudtaget barnen starkt.¹

Som särskilt skrämmande för de mindre barnen har Anne-Marie Odstedt vidare angett närbilder, bilder av tåg eller djur som kommer rusande mot åskådaren, scener som utspelas i halvmörker, kräldjur och djur med huggtänder, samt stora insekter.²

Den amerikanska organisationen Parent-Teacher Association liksom The National Children's Film Library Committee har framhållit, att barnen rubbas i sin känsla av trygghet inför skildringar av disharmoni inom familjer, särskilt i förhållandet mellan föräldrar och barn.³

Fransmannen Cohen-Séat har påpekat de psykologiska chocker, som barn kan få av att se nya sammanhang avslöjade på film. Sådana enskilda scener, vars verkan man inte alltid kan förutse, kan vara farligare än hela filmer av omoraliskt eller enfaldigt innehåll.⁴

Utom mot den hetsiga förbrytarjakt, skottlossning, misshandel och grymhet, som förekommer även i de barn tillåtna äventyrsfilmerna, har föräldraorganisationerna särskilt vänt sig mot de upphetsande och sadistiska inslag, som är vanliga i tecknade filmer.

Av 142 biografägare i Amerika, som tillfrågades om vad de ansett skrämna barnen mest, svarade 83 % att barn aldrig blev rädda för tecknade filmer. 17 % gav följande exempel på skrämmande inslag i tecknade filmer: jakt, stora vilda ansikten i närbild, förstoringar av hemska djur, spindlar, fladdermöss och närbilder av djur med stora tänder. Andra exempel var åska, vild flykt, fara, anfall från stora djur, tortyr, piskrapp och mord i närbild.⁵

De tekniska problemen

En kongress under Unescos beskydd i Milano i mars 1952 om pressens, radions och filmens påverkan på barnen, där barnpsykiatern dr Gunnar Klackenbergs deltog från svensk sida, sysslade särskilt med den tekniska utformningen av barnfilmerna, där den psykologiska forskningen kan bidra med viktiga resultat.

Efter olika test har sålunda fransmannen Zazzo visat, att barn kan börja förstå en handling redan vid 6—7 år men först vid 11 års ålder få en klar bild av händelseförloppet i tid och rum. Före 11 års ålder förstår barn inte sådant som återblickar, snabb förflyttning i tiden mellan olika miljöer

¹ *Mary Field*: Entertainment Films for Children. 1949, 1950. Mary Field har också utvecklat dessa synpunkter för kommittén i brev och vid personliga samtal.

² *Anne-Marie Odstedt* i särskild rapport till kommittén, delvis återgiven i Betänkande I (SOU 1951:16): Bilaga 6.

³ Se närmare bilaga 3.

⁴ *Henri Storck*: The Entertainment Film for Juvenile Audiences. Unesco. Paris 1950.

⁵ Se not 4.

eller att närbilder växelvis av två ansikten kan markera två personer i dialog.

De enklaste kraven för att barn skall kunna förstå filmen är alltså enhetlig handling och fortlöpande framställning. Konstnärlig fantasi tilltalar dem ofta, men alltför subtila tekniska konstgrepp är bortkastade, när det gäller barnfilm.¹

Direktören för Jugend Film Verleih, Willy Wohlrabe, Leipzig, meddelade vid kongressen i Milano resultaten av en del undersökningar om barns möjligheter att förstå film. Även enligt dessa måste handlingen vara huvudsaken, och den får inte avbrytas av vidlyftiga miljöbeskrivningar. En klar framställning av tid och plats och människor är nödvändig. Filmen får inte innehålla för många motiv, men vart och ett bör behandlas grundligt. Eftersom barnen lever intensivt med i filmen, bör man för att hindra att de blir alltför upprörda omväxla mellan dramatiska händelser och mera harmoniskt avspännande moment.

Barn kan i motsats till de vuxna sällan leva med i en film, om de inte identifierar sig själva med någon av de medverkande. Deras upplevelse av filmen är först och främst knuten till någon av de medverkande, som de tycker om och som de identifierar sig med. Ett barn, som förekommer i filmen, kan bli "den dörr genom vilken barnpubliken kommer in i filmen". När barn beskriver en sådan film utelämnar de scener, där deras huvudperson inte förekommer, och ser hela handlingen ur dennes synpunkt.

Korta dialoger och karakteristiska uttryck är viktiga för att barnen skall kunna förstå filmen. Det har visat sig värdefullt att upprepa vissa uttryck många gånger, så att barnen får dem inpräntade och kommer ihåg dem. Det händer ofta, att barnen inte har förstått ett viktigt yttrande i filmen och därför inte heller har förstått den följande handlingen. Inför vissa händelser reagerar barnen häftigt, så att man måste vänta med att lägga in dialog, tills man kan beräkna, att det är tyst i salongen igen.

De olika personerna måste vara klart tecknade, och deras röster måste vara lätta att skilja åt. Det första intrycket kan bli avgörande för barnets hela inställning till en person, varför man måste vara omsorgsfull med de olika personernas entré. När barnen skall beskriva en person i en film svarar de nästan alltid med att beskriva några karaktärsegenheter, medan beskrivningarna av yttre egenheter kommer i andra hand. Skådespelarnas sätt att röra sig, deras gester och särskilt deras minspel måste visas tydligt, för genom dem lär sig barnen personens karaktär. Därför är de klart definerade personerna (sådana som boven, hjälten o. s. v.) lättast att förstå också för de små barnen. Inte förrän efter 13—14 år kan de förstå mera sammansatta karaktärer.²

¹ René Zazzo: General report on the age of development and the cinema. International Congress on Press, Cinema and Radio for the Young. Milano 1952.

² Willy Wohlrabe: General report on technical and artistic problems of educational films. International Congress on Press, Cinema and Radio for the Young. Milano 1952.

Hurudan skall en bra barnfilm vara?

Enligt en rad undersökningar, som refereras i Unescos rapport *The Entertainment Film for Juvenile Audiences*, vill barn i alla länder ha spänning och äventyr i filmerna, men de vill också gärna ha humoristiska filmer och filmer om djur och barn och främmande länder. De är känsliga för vackra naturbilder, bra fotografering, levande rollframställningar, men de vill framförallt, att det skall hända mycket i filmerna. Det skall vara fart och rörelse, gärna tåg, hästar, flygplan, djärva piloter och skickliga ryttare som övervinner hinder. De vill, att rättvisan skall segra och den skyldige får sitt straff. De vill särskilt gärna se barn i roller, som kräver mod och självbehärsknung, se dem segra och övervinna svåra situationer.

Mary Field, tidigare chef för Gaumont Britishs skolfilmsavdelning och ledare för J. A. Ranks barnfilmavdelning och nu verkställande direktör i det produktionsråd för barnfilmer, som upprättats av hela den engelska filmbranschen, sammanfattar sina åsikter på följande sätt:

Först och främst tycker barn om verklig film, dvs. en intrig, som berättas i bild och inte i dialog. När de använder syn- och hörselsinnena samtidigt, är det synintrycken som dominerar. För det andra tycker alla barn om liv, rörelse, dramatisk handling. Men därför är inte alla av dem lika förtjusta i det hårdhänta våld, som så ofta bjuds dem på barnmatinéerna. De som tycker om de riktigt vilda filmerna är vanligen mycket högljuddare, när de demonstrerar sin förtjusning, medan en del av publiken, som inte är så entusiastisk, förhåller sig tyst och därför förbises. Särskilt flickor tröttnar på Vilda-Västernfilmer och liknande och vill ha filmer av lugnare typ, och det finns en hel del pojkar, som har samma smak. För att kunna identifiera sig med handlingen på vita duken vill barn, att barn skall vara med. De vill se barn, som är lika dem själva, deras skol- och lekkamrater. Därför är utländska barnstjärnor ofta mindre populära än vanliga barn, som kanske inte kan så många konster men som verkar naturliga. Så snart barnen har identifierat sig med filmen, som rullas upp för dem, kritiserar de starkt varje inslag i handlingen, som är överkligt eller där regissören har begagnat sig av den konstnärliga friheten till fantasifykt. Barnen kräver, att filmens handling skall vara logisk och korrekt i detaljerna.

Vi har funnit, att barn i allmänhet inte vill se filmer, vilkas intrig, framställning och innebörd de inte förstår, fortsätter Mary Field. Då blir de passiva och ligkiltiga. Det finns inga bevis för att barn blir själsligt skadade av filmer för vuxna, fastän känsliga barn påverkas av våldsamma scener. Det viktigaste för en barnfilm är att det är en bra film, tekniskt förstklassig och därför vacker och intressant. All god underhållning måste vara konstnärligt gjord och därigenom i vidare mening uppfostrande. Direkt undervisning bör inte förekomma i underhållningsprogram, medan indirekt undervisning i journal- och dokumentärfilmer är mycket lämpliga för resp. åldrar.

En barnfilm behöver inte nödvändigtvis ha en moralisk avsikt eller visa en moralisk konflikt, men den kan ha det, om underhållningsmomentet överväger. Det bästa är att ge barnen kontakt med goda exempel, dock inte så goda att de blir irriterande.

I Unescorapporten formulerar Mary Field ytterligare några principer för barnfilmproduktionen:

Barnen tycker om när filmen består av en klar handling där varje episod blir avslutad. Man får aldrig lämna någon bihandling oavslutad, för barnen tycker inte om att inte veta hur det gick.

Barn tycker inte om att bli överrumplade. De tycker om att kunna förutse precis vad som skall hända och sedan känna tillfredsställelsen att ha gissat rätt. För att bespara barnen den chock, som oväntade händelser kan medföra, kan man avslöja intrigen för åskådarna.

Barnrollerna bör vara viktigare än de vuxnas roller. Handlingen skall vara kollektiv och huvudpersonerna vara både pojkar och flickor, så att alla barn kan identifiera sig med dem.

Barn kräver absolut rättvisa, så att den onde blir straffad och den gode belönad.

Vuxna personer i filmen, särskilt föräldrar, bör vara trevliga, unga och sportiga. Det måste råda absolut enighet mellan föräldrar.

De som spelar bovroller bör ha vedertagna tecken på bovaktighet — smutsiga och trasiga kläder och avskräckande ansikten. En av dessa roller bör ha något lyte, som gör honom löjlig, så att barnen kan känna sig överlägsna.

Det är särskilt viktigt att undvika alla scener, som kan skrämja barnen, framförallt är varje grymhet mot djur strängt förbjuden.

Mary Fields insatser för barnfilmen har vunnit internationellt erkännande, och hennes filmer är högt uppskattade. I Unescorapporten påpekar dock Henri Storck riskerna med en barnfilmproduktion efter så snäva regler, som Mary Field här formulerat. Om man alltför mycket försöker skydda barnen från vissa erfarenheter, som i och för sig själva inte behöver vara skadliga, och om man försöker hjälpa dem att undvika alla intellektuella och känslomässiga konflikter, kan barnfilmen komma i en återvändsgränd, anser Storck. Risken finns, att filmerna till sist förlorar kontakten med verkligheten och blir insnörda i ett schema, så att de till sist blir tråkiga också för barnen.

Den amerikanska föräldraorganisationen anser inte, att det behöver finnas några särskilda barnfilmer. Barn under åtta år bör helst inte gå på bio, och när de har kommit över åtta år bör de kunna se ett urval av de vuxnas filmer. The Children's Film Library Committee har ställt följande krav på sådana filmer:

I filmer, som skall passa för barn, bör sociala värden och socialt acceptabla betendemönster framhävas som önskvärda och rätta. Ingen propaganda för intolerans mot någon grupp får bedrivas. Familjeförhållanden skall skildras på ett sätt, som ger barnen en känsla av trygghet. De moraliska grundprinciperna skall vara "brott lönar sig inte" och "synden får ingen belöning". Filmerna får inte innehålla grovt våld och inte innehålla scener med sådant innehåll, som barnen kan ta efter och ta skada av. Det viktigaste är dock, att filmerna inte tråkar ut barnen, utan att barnen verkligen har roligt.

(Jfr Parent-Teacher Associations bestämmelser, bil. 3.)

Milanokongressens slutsatser

Kongressen i Milano 1952 ansåg i sina slutsatser, att ett internationellt organ med nationella underavdelningar borde arbeta för att ge

barnen filmens stimulans och samtidigt skydda dem från dess faror. Vidare borde en stor undersökning om filmens påverkan på barnen sättas igång med de medicinska och psykologiska vetenskaperna samverkande.

Kongressen rekommenderade tills vidare en rad åtgärder från myndigheternas sida:

att barnförbjuda filmer, som kan skada barnens uppfostran och utveckling,

att motarbeta att barnen går så ofta på bio, att de lider skada,

att uppmuntra föräldrar att kontrollera vilka filmer deras barn ser och hjälpa dem att välja filmer, som passar deras ålder,

att genom filmklubbar uppmuntra barnen till en aktiv och kritisk attityd mot filmen,

att uppmuntra bildandet av rådgivande kommittéer med psykologisk sakkunskap i samråd med filmproduktionen,

att utveckla och understödja produktionen av barnfilm,

att främja det internationella utbytet av undersökningar om barn och film,

att förbjuda småbarn att besöka ohälsosamma biograflokaler,

att överväga frågan om åtgärder mot biografaffischer och -annonser.

Kommitténs åsikt

Det framgår av de resultat, som hittills nåtts, och av erfarenheterna från olika länder, att frågan om filmens påverkan på barnen ännu inte låter sig säkert bedömas men att den är av stor vikt och måste granskas från olika sidor.

Behovet av underhållningsfilm för barn är otvivelaktigt, och det behövs härför både särskilda barnfilmer och ett lämpligt urval ur den ordinarie filmrepertoaren. Eftersom de särskilda barnfilmerna ändå inte kommer att räcka till för behovet och det dessutom är önskvärt att barnen inte bara ser sådant, som är särskilt tillrättalagt för dem, bör en sakkunnig instans kunna rekommendera vissa av de vanliga spelfilmerna som lämpliga för barn i olika åldrar. Filmerna bör så mycket som möjligt visas vid särskilda barnföreställningar på biograferna och i skolorna. I den mån intresset kan stimuleras för mera aktivt filmseende med diskussion och kritik, t. ex. i någon form av filmklubbar för barn, tror kommittén, att sådana klubbar skulle kunna ha en viktig uppgift att fylla. (Se vidare redogörelse för sådan verksamhet i andra länder i bil. 3.)

När det gäller att ställa upp regler för barnfilmen, vill kommittén uppmuntra fritt experimenterande med olika ämnesval och utan snävt begränsade tendenser i någon riktning. Fältet bör vara öppet för sagor och fantasier, äventyr och verklighetsberättelser av alla slag. För handling och miljö och de uppträdandes personliga karaktär vill kommittén inte slå fast några krav. Man bör dock inrikta sig på sådant, som kan vara roligt och värdefullt för barn och ger positiva impulser åt de åldrar, som filmerna vänder

sig till. Barnfilmen bör självfallet inte motverka hemmets och skolans allmänt uppfostrande inflytande.

Från denna utgångspunkt kan man framhålla, att handlingen bör vara klar och lättfattlig och utspelas på så få plan som möjligt, särskilt om filmen vänder sig till mindre barn. Framställningen bör vara långsam och tydlig, utan skarpa avbrott. Intresset bör koncentreras till vissa huvudpersoner, helst av båda könen, och det är en fördel, om barn har framträdande roller. Det är också en fördel, om filmen ger kunskap om främmande miljöer och folkslag, om djur eller natur eller på annat sätt utvidgar barnens kunskapsvärld och stimulerar deras fantasi.

Filmer för barn bör kunna vara spännande utan att innehålla skrämmande scener. Den upphetsning, som blir nödvändig i ett dramatiskt händelseförlopp, kan dämpas genom att avspännande moment inpassas som omväxling. Filmerna bör inte behöva väja för ämnen, som kan innehålla tragiska moment, men å andra sidan bör de inte ge chocker och skapa otrygghet. Kravet på realism och kravet på trygghet kan medföra konflikter, som kanske kan lösas genom varsamhet i skildringen av de kritiska scenerna, så att framförallt häftiga bildeffekter och hemska närbilder undviks. Grymhet, sadism, tortyr, övernaturliga skräckfigurer och vidunder bör inte under några omständigheter förekomma, inte heller närbilder av sådant som verkar skrämmande.

Filmer för småbarn bör i regel inte vara längre än 30—40 minuter. Om ett program består av flera filmer, är det viktigt att se till, att programmet i sin helhet blir lämpligt för de åldrar, som filmerna vänder sig till. Mellan de olika numren bör göras en kort paus med ljus i salongen.

Vid utformningen av en barnfilm är det nödvändigt att veta, att barn ser film på ett annat sätt än vuxna. De har svårare att uppfatta filmens språk och förstå handlingen som helhet, men de tar häftigare intryck av enskildheter, och starka intryck kan stanna kvar länge.

Enskilda initiativ

Kvinnoföreningarnas barnfilmkommitté

Barnfilmkommitténs tillkomst

I väntan på statliga åtgärder har sedan flera år olika kvinnoorganisationer försökt komma tillrätta med barnfilmfrågan på egen hand. I slutet av 1930-talet bildades en första kommitté på initiativ av Socialdemokratiska Kvinnoförbundet, sedan en socialdemokratisk kvinnoklubb i Stockholm framställt krav på bättre barnfilm med instämmande från 200 klubbar. En kommitté inom Yrkeskvinnors Klubb i Stockholm gjorde 1938 försök att anordna barnmatinéer med särskilt utvalt program, men verksamheten fick upphöra efter några veckor, eftersom det visade sig svårt att skaffa lämpliga filmer och publikanslutningen inte blev tillräckligt stor. Under kriget sköts frågan åt sidan.

I november 1947 samlades på inbjudan av Husmödrarnas samarbetskommitté representanter för en del kvinnoorganisationer för att på allvar diskutera frågan om barn och film. Frågan hade då väckts genom motioner inom Sveriges Husmodersföreningars Riksförbund samt Kooperativa Kvinnogillesförbundet. En barnfilmkommitté bildades, i vilken de största kvinnoorganisationerna och Målsmännens Riksförbund senare ingick. I skrivelse till Kungl. Maj:t krävdes åtgärder för att tillgodose barnens filmbehov (bil. 5).

Till kommittén anslutna organisationer är för närvarande: Folkpartiets Kvinnoförbund, Fredrika Bremerförbundet, Husmödrarnas samarbetskommitté, Högerns Kvinnoförbund, Målsmännens Riksförbund, Kooperativa Kvinnogillesförbundet, Kristna Kvinnors Samarbetsförbund, Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund, Sveriges Folkskolläraryrkesförbund, Sveriges Husmodersföreningars Riksförbund, Sveriges Småskolläraryrkesförbund, Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund, Vita Bandet, Yrkeskvinnors Samarbetsförbund, Goodtemplarnas Kvinnoråd samt Federationen Sveriges Allmänna Folkskolläraryrkesförbund.

Barnfilmkommitténs styrelse utgörs för närvarande av Etti Widhe (ordförande), Aini Ekstrand, Ragna Höjer, Märta de Laval, Anne-Marie Odstedt, Isa Philipson, Ingegerd Pira, Helge Rynnel, Eva Wigforss och Eva von Zweigbergk.

För närmare upplysningar hänvisas till tidskriften *Vi vill*: Specialnummer om barnfilm 1951.

Juryarbetet

Barnfilmkommittén består av frivilliga, oavlönade krafter och är för sitt arbete hänvisad till bidrag från staten med 5.000 kronor årligen samt från Stockholms stad med för närvarande 3.000 kronor årligen. För det praktiska arbetet har bildats en barnfilmjury, som vill vara en positivt inställd rådgivare åt barn, föräldrar och biografägare och bedriver upplysningsarbete efter olika linjer. Genom föredrag och artiklar försöker man sprida kunskap om barn och film, och tillsammans med barnen själva väljer juryn bland de barntillåtna filmerna ut sådana, som kan godkännas som lämpliga, och anger för vilka åldrar de olika filmerna passar. Vid dessa visningar undersöker man tillsammans med större och mindre grupper av barn, hur olika åldrar reagerar för olika filmer. En tryckt lista över godkända filmer publiceras minst två gånger om året och har sänts ut till alla skolstyrelser, till biografägare och filmbolag och sprids vidare inom föreningarna och till enskilda. För närvarande upptar listan över 100 godkända långfilmer och 120 kortfilmer. I tidningarna publiceras varje veckoslut en filmruta, som anger vilka av söndagens matinéprogram som barnfilmjuryn kunnat godkänna och för vilka åldrar juryn anser dem lämpliga.

Juryn har bestått av en psykolog, Anne-Marie Odstedt, samt representanter för skola och hem. Juryns sekreterare under flera år har varit fru Majken Rudin. Grupper av barn i olika åldrar har medverkat. I brist på medel till forskning har juryn begränsat sitt arbete till att tillsammans med barnen se filmer och undersökt vad barnen begriper, vad de tycker är roligt, vad som skrämmer dem eller gör dem förargade eller besvikna. Vid filmvisningarna brukar de vuxna sitta bland barnen och iaktta dem under själva föreställningen, och barnen har några gånger också fotograferats. Efteråt diskuteras filmen med barnen, varefter juryn avgör, om filmen skall godkännas eller inte. Barnpsykologen har redogjort för några av sina erfarenheter i en bilaga till kommitténs Betänkande I (SOU 1951: 10 s. 78).

Föredrag och diskussionsmöten har anordnats i hela landet, främst genom de anslutna organisationerna. Lokala barnfilmkommittéer med begränsade uppgifter har bildats på flera platser i landet. Försök med filmklubbsverksamhet har gjorts på ett par platser, hittills med gott resultat.

Barnfilmkommittén har också knutit internationella kontakter med bl. a. England, Danmark, Norge och Finland. Den engelska barnfilmexperten Mary Field, dåvarande chef för J. A. Ranks barnfilmproduktion, besökte våren 1950 Stockholm och visade nya barnfilmer. Vid filmveckan i Bath 1949 studerade Eva von Zweigbergk internationell barnfilm, bl. a. för barnfilmjuryns räkning, och diskuterade barnfilmproblem med engelska experter. Sommaren 1952 besökte fru Eva Wigforss, juryns förutvarande ordförande, USA och sammanträffade med representanter för

Children's Film Library (Marjorie Dawson), den med liknande juryarbete sysselsatta Fox West Coast Agency Corporation och Production Code inom Motion Picture Association. Barnfilmkommittén har också lämnat material till en av Unescos barnfilmundersökningar.

Filmvisningar i skolorna

På lärarhåll har man länge ansett, att det i mängden av barntillåtna spelfilmer förekommer ett litet antal kvalitativt högtstående filmer, framför allt biografiska filmer, musikfilmer och dokumentärfilmer, som både är underhållande och kunskapsbetonade. Exempel på sådana filmer är Louis Pasteur, Marie Curie, Emile Zolas liv, Kristofer Columbus, Den stora drömmen, Carnegie Hall, Nanook köldens son och Elephant boy. De utgör sammanlagt ett 30-tal, således en till antalet mycket blygsam elit i den stora massan av barntillåtna filmer. Dessa filmer är inte inspelade för barn men har utvalts som lämpliga att visa för skolbarn över elvaårsåldern. De flesta av dem anser lärarna så lämpliga, att de borde ses av alla barn. På matinéprogrammen kommer emellertid inte mer än någon enstaka sådan film upp, och det är mest beroende på en slump om några barn ser dem på ordinarie föreställningar. Att även önskvärda filmer enligt den nuvarande ordningen ofta försvinner efter 5—6 år gör det ännu angelägnare att försöka visa dem, innan kopiorna nedskrotas.

Efter förhandlingar träffades år 1945 en överenskommelse mellan Stockholms folkskoleledning och filmbranschen om undantagsbestämmelser för uttagning i begränsad omfattning av pedagogiskt och kulturellt högtstående filmer. Årligen uppgörs en förteckning på femton lämpliga filmer, av vilka skolorna har rätt att visa högst sex enligt bestämmelser, som återges på sidan 47 f. Överenskommelse enligt delvis andra grunder har också sedermera träffats för visning av filmer i läroverk. Visningsbestämmelserna avser numera alla skolor i landet, och skolans representanter utses av Skolöverstyrelsen.

Försök med visning för klasserna 5—9 i Stockholms folkskolor av lämpliga spelfilmer har pågått fr. o. m. vårterminen 1946. Genom inköp av transportabla ljudfilmsaggregat för bredfilm har möjlighet vunnits att i viss mån flytta in biografen inom skolans murar. Visningarna äger rum i skolornas samlings-salar, som i regel lämpar sig bra för detta ändamål. Antalet filmer har varit 5 å 6 per läsår. Den fastställda filmlistan för läsåret 1951—1952 upptog följande 15 filmer:

Den stora drömmen, Stanley och Livingstone, Ballerina, Männen i pojkstaden, Karl XII, Kristofer Columbus, Tini kling, Kon-Tiki, En handfull ris, John Ericson, Kärleken segrar, Onkel Toms stuga (stum), Farrebique (Och markerna sjunga), Elephant boy, Fallet Winslow.

Av dessa visades läsåret 1951—1952 i Stockholms folkskolor:

Ballerina, Kon-Tiki, Elephant boy, Kristofer Columbus, Karl XII, Tini kling.

Före visningen får varje elev ett programblad, som utom en kortfattad redogörelse för filmens innehåll ger förklaringar, uttalsbeteckningar och hänvisning till litteratur i skolbiblioteket. Efter visningen brukar det bli en livlig diskussion i klassen. Ibland kan läraren sätta upp ledfrågor på tavlan för att få underlag till en diskussion, eller också får barnen ge skriftliga svar, i vilka de anonymt får uttrycka sina synpunkter.

En "tvångsvisning" av ovan skisserat slag av elitfilmer, som barnen både med förtjusning och god behållning ser, är att anse som en början till ett rätt utnyttjande av filmens rika möjligheter som kunskapsmeddelare och uppfostrare. Utom i Stockholms folkskolor visas spelfilm i några av de större städernas folkskolor, i ett par stockholmsläroverk och därjämte i några få realskolor och gymnasier ute i landet.

Läroverkens lista för år 1951—52 upptog följande filmer:

Kisenga Afrikas son, Kvartett, Äventyr i djungeln, Unga toner, Kvartetten som sprängdes, Alla tiders dadda, Zorros märke, I korsets tecken, Union Pacific, Skolpojkar är vi allihopa, En hjältes liv, En bengalisk lansiär, Myteri.

För att få till stånd ett allmänt utnyttjande av elitfilmer i skolans tjänst är det emellertid nödvändigt, att möjligheten till nedkopiering ökas. Som förhållandet nu är, blir det endast ett fåtal skoldistrikt, som har råd att köpa bredfilmsprojektorer. Visserligen kan man förutsätta, att överenskommelse kan träffas med för saken intresserade biografägare att uthyra sina lokaler, men någon verklig förbättring i läget kan inte inträda, förrän nedkopiering till smalfilm av elitfilmer blir regel och inte som nu undantag. Detta är emellertid också ett ekonomiskt problem.

Barnfilmklubbar och andra visningar

Försök att ordna barnfilmklubbar har gjorts på en del platser i landet, men det har ännu mest rört sig om sporadiskt återkommande underhållning utan fastare former. I Nyköping har t. ex. kvinnoföreningarnas barnfilmkommitté ordnat regelbundet återkommande sagostunder med balloptikonbilder på söndagarna för barn upp till 8—9-årsåldern.

I Linköping har sedan några år tillbaka stadens hemgårdar en fastare organiserad barnfilmklubb, där barnen har medlemskort och ser smalfilm på lördagseftermiddagarna 4—5 gånger i terminen. En kommitté av vuxna väljer filmerna bland tillgänglig smalfilm, som visas på Församlingshemmet för två grupper av barn, 5—9 år och 9—12 år. Även annan underhållning ingår i programmet, oftast med barnen själva som medverkande.

I en del söndagsskolor har på senare tid visats skol- och dokumentärfilm vid filmaftnar några gånger i terminen. De större ungdomsgårdarna i Stockholm har på senare år försökt ha regelbundna matinéer på lördagseftermiddagarna med tillgänglig långfilm och andra program, t. ex. sång, tävlingar etc. Svårigheter av olika slag, bl. a. att få önskvärd film, har emellertid hittills hindrat verksamheten att ta fastare former.

Statligt stöd åt barnfilmen

Barnfilmproduktionens ekonomiska villkor

Mycket få filmer inspelas i Sverige huvudsakligen med tanke på barn — genomsnittligt under de senaste femton åren högst en eller två om året. För nedanstående tio filmer, som utgör huvuddelen av de senaste femton årens barnfilmproduktion, har ekonomiska kalkyler på begäran lämnats till kommittén av respektive produktionsbolag. Det bör observeras, att de flesta av dessa filmer inspelats också med tanke på vuxna och visats även vid ordinarie kvällsföreställningar. Filmerna "Tant Brun, Tant Grön och Tant Gredelin" och "Det var en gång" är inspelade enbart med tanke på mindre barn. De låga nettointäkterna och nöjesskattebeloppen i dessa fall beror på att dessa filmer visats vid särskilda förmiddagsföreställningar med låga biljettpriser. Samtliga filmer har blivit godkända av Kvinnoförningarnas barnfilmjury.

Uppgifter om nöjesskattebeloppets storlek har endast i ett par fall kunnat erhållas, eftersom nöjesskatten inlevereras av de olika kommunerna själva och centraliserad redovisning saknas.

Siffrorna i tabellen på omstående sida är avrundade till hela tusental.

Produktionskostnaderna

Det framgår av dessa siffror, att produktionen av barnfilm är ett vanskligt ekonomiskt företag och förenad med större risker än filmproduktionen, särskilt i sin nuvarande kris, anser sig kunna ta. Ett par omständigheter kan särskilt förtjäna att påpekas.

Det har ibland sagts, att barnfilmerna skulle kunna göras betydligt billigare ifråga om dekorationer, skådespelare etc. Detta skulle särskilt lätt kunna ske, om filmen verkligen spelades in med tanke på barnpubliken och inte, som ofta sker, försågs med tämligen dyrbara dragplåster för att kunna passera som "familjefilmer" och locka även vuxen publik. Om barnfilmerna gjordes kortare, blev de både billigare och lämpligare för de mindre barnen, som inte orkar hålla uppmärksamheten spänd så länge som en ordinär spelfilm varar. Slutligen har det framhållits, att barnfilmerna i motsats till andra spelfilmer kan bli tidlösa på samma sätt som barnböckerna. Genom att visas för ständigt nya generationer barn skulle de i själva verket bli mera inkomstbringande i längden, än det första eller de första årens kalkyler utvisar.

Filmens namn	Producent och inspelningsår	Inspelningskostnad	Netto-intäkter tom. 1950	Statlig o. kommunal nöjes-skatt	Vinst resp. förlust för prod.
Tant Brun, Tant Grön, Tant Gredelin	SF 1947	125.000	81.000	53.000	— 44.000
Mästerdetektiven Blomkvist	S. Bauman AB 1947	235.000	158.000	—	— 77.000
Pippi Långstrump	Sandrew-Bauman 1947	275.000	124.000	—	— 151.000
Barnen från Frostmofjellet	S. Bauman AB 1945	318.000	520.000	—	+ 202.000
Det var en gång	Filmo 1945	214.000	85.000	—	— 129.000
Rännstensungar	Svensk Talfilm 1944	264.000	360.000	—	+ 96.000
Två år i varje klass	Svensk Talfilm 1937	145.000	140.000	—	— 5.000
Anderssonskans Kalle ..	Wivefilm 1950	238.000	1 308.000	—	+ 70.000
Kvarterets olycksfågel ..	Nordisk Tonefilm 1947	211.000	119.000	208.000	— 92.000
Kastrullresan	Nordisk Tonefilm 1950	246.000	1 106.000	195.000	— 140.000

¹ I dessa fall har intäkterna beräknats per 31/12 1951.

Kommittén har övervägt dessa synpunkter, som den i någon mån delar men även måste göra vissa invändningar mot. Om man skall få fram goda barnfilmer, får man inte alltför mycket sänka de konstnärliga kraven på manuskript, regi, teknisk utrustning o. dyl. Det är tvärtom viktigt, att kvaliteten hålls uppe, så att barnen verkligen får en stimulerande och värdefull underhållning av filmen. Att styra ut barnfilmerna med publikfriande inslag av enklare slag — som ofta gör dem mindre lämpade för barn — för att locka även annan publik till föreställningen anser kommittén förfelat. Men så länge barnfilmernas ekonomiska villkor inte radikalt förändras, kommer troligen produktionen att anse sig nödsakad till sådana kompromisser för att få tillbaka de satsade pengarna. Filmer med enbart barnskådespelare ställer sig enligt den ekonomiska expertisen inte väsentligt billigare än filmer med vuxna skådespelare, eftersom de minskade gagerna uppvägs av längre repetitions- och inspelningstid. Enligt Företagsekonomiska Forskningsinstitutets kalkyler i 1950 års filmutrednings² betänkande (SOU: 1951:1 s. 16) utgör kostnaderna för skådespelare och statister endast 17,7 % av den totala inspelningskostnaden, medan ateljéhyra, arbetslöner och tekniska kostnader tillsammans uppgår till 46 % av den totala kostnaden.

Att barnfilmerna kan visas på nytt med några års mellanrum betyder enligt erfarenheten inte heller, att inkomsterna avsevärt stiger med åren.

De huvudsakliga intäkterna kommer när filmerna är nya, och senare tillkommande inkomster reducerar inte i någon väsentlig grad förlusterna. Det har visat sig både i England och Sverige, att det knappast lönar sig att sätta upp en barnfilm på repertoaren oftare än vart tredje eller vart fjärde år. Producenten kan därför sällan räkna med att få sina omkostnader täckta förrän efter lång tid och kanske inte alls. Detta gäller särskilt filmer för barn under 11 år, medan filmer, som även vänder sig till vuxen publik och kan visas vid ordinarie föreställningar till ordinarie priser, innebär mindre ekonomiska risker.

Kommittén anser det inte tänkbart, att enbart genom besparingar i själva inspelningarna och långtidsplaneringar göra barnfilmerna ekonomiskt bärkraftiga. Med hänsyn till vad som tidigare sagts om barnens biovanor anser kommittén det därför betydelsefullt, att samhället möjliggör fortsatt produktion av god *svensk* barnfilm. Eftersom filmen för stora skaror av barn och ungdom är den huvudsakliga förmedlaren av intryck utanför hemmet och skolan, måste det vara ett samhällsintresse, att barnen får dessa intryck även i svensk utformning, i filmer som speglar svensk miljö, svensk vardag och svensk kultur. I annat fall kommer matinéföreställningarna att fyllas av utländsk film av den typ, som nu dominerar marknaden. (Se ovan sid. 14 f.). I England understöder staten en inhemsk engelsk barnfilmproduktion för att motverka dessa ensidiga inflytanden. (Se bil. 3.) Även i Sverige kräver förhållandena, att staten lämnar direkt ekonomiskt understöd åt produktion av god svensk barnfilm.

Återbäring av nöjesskatt

Eftersom produktion och visning av god barnfilm måste anses ligga i samhällets intresse, förefaller det knappast rimligt, att samhället genom en dryg nöjesskatt skall försvåra en sådan produktion och visning. Kommittén föreslår därför som en första stödåtgärd återbäring först och främst av den statliga nöjesskatten till alla efter prövning godkända barnfilmer. Särskilt de filmer, som vänder sig till mindre barn och med sin begränsade publik sällan blir ekonomiskt bärkraftiga, bör uppmuntras genom skattebefrielse i form av återbäring.

Kommittén föreslår, att återbäring av *hela* nöjesskatten bör gälla för godkända småbarnsfilmer (dvs. filmer, som är avsedda även för barn under 11 år) samt undantagsvis för andra barnfilmer, som bedöms vara av utmärkt förtjänst. Återbäring av *halva* nöjesskatten bör gälla för andra godkända barnfilmer.

Det uppburna nöjesskattebeloppet för visning av sådan barnfilm återbäres av biografägaren till producenten i samband med redovisning efter samma principer som godkänts av riksdagen beträffande den 20-procentiga restitutionen av nöjesskatt till svensk film.

Eftersom det även för de enskilda kommunerna är ett intresse att god

barnfilm stimuleras, föreslår kommittén, att också kommunerna återbetalar motsvarande delar av sina andelar i nöjesskatten.

För barnfilmer från de övriga nordiska länderna bör nöjesskatten återbäras efter samma principer som när det gäller svensk barnfilm och inlevereras till producentens ombud i Sverige. För övriga utländska barnfilmer är återbetalning till producenten inte lika motiverad, och det rör sig för de utländska barnfilmerna också om relativt blygsamma summor. Enligt uppgift från det engelska filmbolaget Rankfilm har ett par av deras mest kända barnfilmer av 50—70 minuters körtid under några år inbragt svenska staten cirka 10.000 kr. vardera pr år i nöjesskatt. Nöjesskattemedel för övrig utländsk barnfilm, som enligt ovan angivna principer är berättigad till återbäring, bör av biografägaren i stället inlevereras till det nedan föreslagna barnfilmrådet och reserveras för särskilda ändamål. Sådana ändamål bör vara inköp av värdefull utländsk barnfilm, redigering av sådan barnfilm med svensk text eller svenskt tal (dubbing) eller nedkopiering av sådan barnfilm till smalfilmsformat. Några utländska barnfilmer är inspelade så, att endast en berättare behöver bytas ut mot en svensk berättare i Sverige, medan replikerna är få och inte behöver översättas. Enligt beräkningar från Svensk Filmindustri skulle redigering med svensk text av en 60 minuter lång film kosta cirka 2.500 kr., dubbing med svenskt tal cirka 35.000 kr. och insättande av en svensk berättare i en film av samma längd cirka 11.000 kronor. För sådana initiativ skulle medel kunna beviljas från det återburna nöjesskattebeloppet från utländsk barnfilm.

Avgörandet om vilka filmer, som skall vara berättigade till återbäring av nöjesskatt, bör träffas av ett centralt barnfilmråd med olika uppgifter på detta område. (Se kapitel V nedan.)

Produktionslån

En återbäring av nöjesskatten, som kommer i efterhand och som producenten inte säkert kan räkna med, blir dock knappast tillräcklig som ekonomiskt stöd från statens sida till produktion av god barnfilm. Däremot kan producenten genom någon form av ekonomiska garantier mot förluster lockas att ställa sig mera positiv till barnfilmuppslag, som han annars skulle ha avvisat. Det förefaller kommittén, som om en sådan ekonomisk garanti tillsammans med nöjesskatteåterbäring skulle kunna säkra inspelningar av barnfilmer av kvalitet i något så när tillfredsställande omfattning.

En sådan metod förutsätter en noggrann förhandsbedömning av manuskript och övriga förutsättningar, regissör, skådespelare, fotograf samt den ekonomiska planen. Efter bedömning av dessa faktorer bör ett på förhand lämnat statligt garantilån, uppgående till en tredjedel eller högst hälften av inspelningskostnaderna, dock inte i något fall mer än 175.000 kronor,

kunna beviljas av det centrala barnfilmrådet. Skulle inom två år efter filmens premiärdatum nettoinkomsten överstiga producentens andel av kostnaderna, återbetalas lånet helt eller delvis.

Kommittén är medveten om vanskligheterna med en sådan förhandsbedömning, eftersom själva den slutliga utformningen av en film är av avgörande betydelse för dess kvalitet. I detta fall torde det dock vara svårt att finna någon annan lösning, som effektivt kan stimulera till produktionen av god barnfilm. De risker för likriktning och ensidighet, som alltid blir ofrånkomliga i en statsunderstödd filmproduktion, där understödet grundas på förhandsbedömning, torde också vara mindre, när det gäller barnfilm än vanlig spelfilm. Barnfilmen befinner sig också i ett helt annat och mera kritiskt läge än spelfilmen gjorde, då 1942 års filmutredning föreslog en statsunderstödd kvalitetsproduktion av vanlig spelfilm, grundad på förhandsbedömning, vilket förslag ej föranlett proposition.

Beträffande de närmare kraven på vad som skall anses vara en god barnfilm se nedan kapitel V om barnfilmrådets uppgifter.

Barnfilmfonden

Kostnaderna för denna stödverksamhet bör bestridas från en särskild barnfilmfond, till vilken staten lämnar anslag. Fonden bör stå under statskontorets förvaltning enligt reglemente, som utfärdas av Kungl. Maj:t. Kommittén har tänkt sig, att garantierna skulle få formen av räntefria lån, och att dessa skulle beviljas till produktion av svenska filmer, som är inspelade särskilt med tanke på barn och som kan anses vara underhållande och värdefulla för barnen samt tilltala barnens känsla och fantasi. Filmlånet skall beviljas med belopp, som motsvarar en tredjedel, eller om så skulle visa sig behövt, vid filmer för barn under 11 år eller filmer som kräver dyrbarare apparat, hälften av den beräknade kostnaden, dock icke i något fall över 175.000 kronor.

Framställning om bidrag ur fonden skall kunna göras av producenten när som helst intill filmens premiärdatum, alltså antingen på ett helt förberedande stadium eller efter avslutad inspelning. Om garantilån beviljas efter förhandsbedömning, bör detta utbetalas successivt under inspelningens gång och barnfilmrådet kontrollera, att den ursprungliga planen följs. Men även filmer, som inspelats utan rådets kontroll, skall kunna vara berättigade till bidrag efter samma grunder. Befrielse från återbetalning skall medges i den mån producentens inkomst av filmen — dvs. vad som återstår, sedan eventuellt förekommande nöjesskatt och biografägarens och distributionens andelar dragits av — understiger produktionskostnaderna. Dessa räkenskaper skall prövas av barnfilmrådet, innan befrielse från återbetalning medges. Producenten skall årligen redovisa sina inkomster av filmen till barnfilmrådet.

Kommittén föreslår, att fonden tills vidare skall uppgå till 250.000

kronor årligen. En 30—40 minuter lång sagofilm för mindre barn kostar enligt ungefärliga beräkningar för närvarande cirka 100.000 kronor att spela in, en 60 minuters film för något större barn cirka 200.000 kronor och en ordinarie spelfilm för barn bortåt 300.000 kronor. En filmfond på 250.000 kronor skulle alltså minst garantera inspelningskostnaderna för en film av vardera sorten pr år.

För att ge en föreställning om vad stödåtgärderna skulle komma att innebära, har i nedanstående två tablåer av Svensk Filmindustri sammanställts vissa uppgifter, utvisande storleken av nöjesskatten och producentens inkomster vid olika besökarantal. Tablå 1. är uppgjord med tanke på visningar av film för mindre barn. Sådana visningar, som av naturliga skäl bör äga rum på eftermiddagar, kan beräknas locka väsentligt mindre publik än kvällsföreställningar och dessutom en publik där barnen dominerar. Man har därför ansett sig böra räkna med ett genomsnittspris av kr. 0: 75 och en nöjesskatt av 30 % (normalt 38,2 %). Tablå 2 avser sådana filmer, som inspelats för ungdom i åldern 12—16 år, och som, åtminstone till en början, kan visas vid kvällsföreställningar. Sannolikt blir i dessa fall tillströmningen av vuxna avsevärt större än när det gäller filmerna för mindre barn. Därför har siffrorna uträknats med utgångspunkt från antagandet att biljettpriset genomsnittligt blir kr. 1: 90 och nöjesskatten 35 %. I båda fallen har filmhyran beräknats till 45 %.

Om en barnfilm lockar 84.000 besökare, ger den producenten i inkomst ett belopp av kr. 17.000: — och stat och kommun i nöjesskatt kr. 19.000: —. Om stat och kommun avstår *hela* nöjesskatten till producenten, blir producentens samlade inkomst av filmen 36.000. Om man uppskattar kostnaden av en film för mindre barn till kr. 100.000, innebär det, att publiken skall uppgå till 250.000, om producenten skall få sina kostnader täckta, detta under förutsättning, att såväl den statliga som den kommunala andelen av skatten lämnas till producenten. Ett annat exempel: En vanlig spelfilm för ungdom har kostat kr. 300.000. Därav har producenten erhållit ett garantilån på högsta möjliga belopp, kr. 175.000: —. För att producenten skall kunna återbetala lånet och täcka sina egna kostnader krävs, att filmen ses av ca 323.000 personer. För att inkomsterna skall kunna täcka endast producentens egna utgifter utan återbetalning av lånet behöver publiken uppgå till minst 150.000. Skulle den kommunala andelen av nöjesskatten fortfarande tillfalla kommunen, måste publiksiffran hela vägen justeras uppåt.

Siffrorna är i båda tablåerna avrundade.

Tablå 1

Producentens inkomst av biljettintäkterna vid visning av en småbarns-film (cirka 40 min.). Det genomsnittliga biljettpriset har beräknats till 0: 75 kr. Inspelningskostnaderna torde röra sig mellan 60.000 och 100.000 kr.

Besökarantal	Biografägare och distributör	Nöjesskatt (30 %)	Producentens inkomst
21.000	6.500	5.000	4.000
42.000	13.500	10.000	8.500
64.000	21.000	14.000	12.500
84.000	27.000	19.000	17.000
106.500	34.500	24.000	21.000
128.000	41.500	29.000	25.500
148.000	48.000	33.000	29.500
169.000	55.000	38.000	34.000
190.500	63.500	43.000	36.500
212.000	68.500	48.000	42.500
253.000	82.000	57.000	51.000
296.000	96.500	67.000	59.500
338.500	110.000	76.000	68.000
381.500	123.500	86.000	76.500
422.500	137.000	95.000	85.000

Tablå 2

Producentens inkomst av biljettintäkterna vid visning av en vanlig spelfilm för ungdom. Det genomsnittliga biljettpriset har beräknats till 1: 90 kr. Produktionskostnader mellan 250.000 och 300.000 kronor.

Besökarantal	Biografägare och distributör	Nöjesskatt (30 %)	Producentens inkomst
90.000	68.500	60.000	42.500
99.000	75.000	66.000	46.500
108.000	82.000	72.000	51.000
117.000	88.500	78.000	55.000
126.000	96.500	84.000	59.500
135.000	103.000	90.000	63.500
144.000	110.000	96.000	68.000
153.000	116.500	102.000	72.000
162.000	123.500	108.000	76.500
171.000	130.000	114.000	80.500
180.000	137.000	120.000	85.000
198.000	150.500	132.000	93.500
216.000	165.000	143.000	102.000
234.000	178.500	156.000	110.500
252.000	192.000	168.000	119.000
270.000	205.500	180.000	127.500
288.500	220.000	192.000	136.000
306.000	233.500	204.000	144.500
323.500	247.000	215.000	153.000
359.500	274.000	239.000	170.000
396.000	302.000	263.000	187.000
414.000	315.500	275.000	195.500
450.000	343.500	299.000	212.500
486.000	370.500	323.000	229.500
521.500	397.500	347.000	246.500
540.000	412.000	359.000	255.000

Anm. Om filmerna överstiger 2.000 meters längd återgår redan nu 20 % av den statliga nöjesskatten till producenten enligt bestämmelsen om nöjesskattåterbäring till svensk film.

Sammanfattning av föreslagna stödåtgärder

Som statliga stödåtgärder åt produktionen av svensk barnfilm föreslår kommittén alltså

dels *nöjesskatteåterbäring* till producenten efter prövning hos ett centralt barnfilmråd med *hela* nöjesskattebeloppet för godkänd småbarnsfilm och undantagsvis för annan barnfilm av utmärkt kvalitet, med *halva* nöjesskattebeloppet för annan godkänd barnfilm;

dels *produktionslån* ur en särskild barnfilmfond efter ansökan hos barnfilmrådet med en tredjedel eller hälften av det beräknade inspelningsbeloppet, dock icke i något fall över 175.000 kr. Statens anslag för ändamålet bör uppgå till sådant belopp, att bidrag kan utgå med cirka 250.000 kr. pr år.

Barnfilmrådet

Arbetsuppgifter

Den ekonomiska ledningen av den statliga stödverksamheten för barnfilm torde kräva ett särskilt organ, som lämpligen också bör bedriva upplysningsverksamhet och följa utvecklingen inom barnfilmen och överhuvudtaget frågor, som rör barn och film. Kommittén föreslår, att ett Statens Barnfilmråd bildas för dessa nya arbetsuppgifter. Detta rådgivande organ bör utom dessa uppgifter också kunna överta och fortsätta det arbete, som frivilliga krafter hittills utfört. Barnfilmrådet bör inte sortera under eller samordnas med filmcensuren utan arbeta självständigt, även om kontakt med censuren och särskilt med dess barnpsykologer förutsätts som självklar.

En förutsättning för att rådets verksamhet skall få avsett resultat är ett gott samarbete med filmbranschen.

Utdelning av understöd till import

Barnfilmrådet bör i möjligaste mån taga kännedom om den utländska barnfilmproduktionen och söka kontakt med svenska distributörer av sådan film. Filmer, som rådet finner lämpliga och som inte importerats till Sverige, bör rådet föreslå till import. Återburen nöjesskatt från utländsk barnfilm skall kunna användas för sådana inköp. Rådet bör också kunna föreslå lämpliga filmer att förses med svensk text eller svenskt tal eller att nedkopieras till smalfilm och efter framställan från producenten bevilja anslag härtill av dessa nöjesskattemedel.

Rådet bör i samråd med filmbranschen kunna fungera som kontaktorgan, när det gäller att placera svenska barnfilmer i utlandet och utländska barnfilmer i Sverige.

Principerna för bedömningen av barnfilm

När det gäller att bevilja skattereduktion och produktionslån, kommer barnfilmrådet utan tvivel att ställas inför vanskliga avgöranden om vilka filmer, som kan anses vara roliga och lämpliga barnfilmer. Det går inte att definiera hurudan en bra barnfilm skall vara, lika litet som hurudan en bra barnbok skall vara.

Risken för ensidiga bedömningar och skiljaktiga åsikter kommer emellertid aldrig att kunna undvikas på detta område. För barnfilmrådets del

vill kommittén inskräpa vikten av att rådet vidsynt uppmuntrar alla försök att skapa bra barnfilmer. Det bör stå klart för rådet, att dess uppgift är att understödja *underhållningsfilm*, som är rolig för barn, begriplig för barn och lämplig för barn. Filmer, där enstaka barn uppträder men som för övrigt inte är lämpliga för barn, bör rådet inte godkänna, inte heller filmer, som endast delvis är anpassade för barn men som genom sin karaktär i övrigt eller genom särskilda inslag på ett för barn olämpligt sätt vänder sig till vuxen publik.

Med hänvisning till vad som sagts i kapitel II ovan om filmens påverkan på barnen och barnens möjligheter att förstå film bör det framhållas som önskvärt, att filmer för barn har en klar och lättfattlig handling, gärna med barn i huvudrollerna, och gärna spännande men utan skrämmande eller skadligt upphetsande inslag. För övrigt bör rådet uppmuntra fria ämnesval och fritt experimenterande hos producenterna och inte låta politiska, religiösa eller ens pedagogiska synpunkter bli avgörande. Den rådande ovissheten och skiljaktigheten i åsikter hos forskarna om filmens psykologiska inflytande på barn motiverar stor frihet på området. Med dessa förutsättningar bör man kunna hoppas, att barnfilmer av kvalitet skall kunna växa fram.

Upplysnings- och forskningsverksamhet

Barnfilmrådets verksamhet skall vara positiv och upplysande, och rådet bör självt kunna ge uppslag till inspelningar. Det är viktigt, att det ekonomiska stödet till barnfilmen kompletteras med en fortsatt upplysnings- och forskningsverksamhet på området. Kommittén rekommenderar därför, att barnfilmrådet bildar en jury, förstärkt med en barnpsykolog och eventuellt en extra sekreterare, för undersökningar av barnens reaktion inför olika barntillåtna filmer. Med ledning av dessa särskilda filmvisningar kan juryn vägleda allmänheten om vilka åldersgrupper de olika filmerna särskilt lämpar sig för. Formerna för sådan upplysning åt allmänheten överlämnas åt barnfilmrådets initiativ.

Kostnaderna för en sådan upplysnings- och undersökningsverksamhet uppgår till relativt blygsamma belopp, jämförda med det föreslagna understödsanslaget. Det skulle vara förfelat att bevilja stora anslag till produktionen utan att samtidigt inrätta ett sådant upplysnings- och forskningsorgan, vars verksamhet skulle kunna stimulera både den fortsatta produktionen av barnfilm och intresset hos barn och föräldrar för bättre barnfilm.

Organisation

Antalet medlemmar i barnfilmrådet bör av praktiska skäl vara relativt litet. I förekommande fall bör rådet i stället bemyndigas tillkalla särskilda experter för överläggningar och samråd.

Kommittén föreslår, att barnfilmrådet skall bestå av sex ledamöter att

förordnas för tre år i sänder av Kungl. Maj:t, som utser en av dem till rådets ordförande. Till ledamöter i barnfilmrådet bör i möjligaste mån väljas personer med intresse för filmens konstnärliga och sociala aspekter samt erfarenhet från barn- och ungdomsverksamhet. Även hemmen bör vara representerade. En av medlemmarna bör vara insatt i rättsliga och finansiella frågor. Någon av rådets ledamöter bör helst ha erfarenhet av filmproduktion.

Sekreterare förordnas av Kungl. Maj:t, som därtill kan utse någon av rådets ledamöter. Till sekreterarens arbetsuppgifter skall höra att under redogöranansvar förvalta de medel, som ställs till rådets förfogande för dess löpande utgifter. Sekreteraren bör få delta i rådets överläggningar, även om han inte är ledamot av nämnden, i så fall dock icke i dess beslut.

En av censorerna inom statens biografbyrå bör ha rätt att delta i barnfilmrådets överläggningar, dock icke i dess beslut.

Kostnadsförslag

Nedanstående beräkning utgår från att rådet och juryn har gemensam sekreterare med heltidsanställning. Ledamöterna av rådet föreslås få ett arvode av 35 kronor pr beräknade 20—25 sammanträdesdagar om året. Om filmcensor deltar i överläggningarna, bör han få vanligt kommitté-arvode.

Enligt en ungefärlig beräkning skulle de årliga kostnaderna för barnfilmrådet och juryn uppgå till 40.000 kronor, fördelade på följande sätt:

Arvode till ordförande	5.000	kronor
Dagarvoden till medlemmarna	5.000	„
Arvode till sekreterare	15.000	„
Arvode till psykolog	2.500	„
Experter, extra arvoden	2.500	„
Filmvisningar	1.500	„
Resor	1.500	„
Omkostnader, lokalhyra, propaganda	7.000	„

Summa 40.000 kronor

Det bör understrykas, att denna försöksbudget kan komma att visa sig otillräcklig, beroende på juryns sammansättning och omfattningen av dess arbete.

Visningar av barnfilm

Matinéerna

Om man genom ekonomiska stödåtgärder kan stimulera filmbolagen att producera god barnfilm, är det också viktigt, att de bra barnfilmerna får önskad spridning. Biografägarna har visserligen delvis visat förståelse för barnfilmkommitténs arbete och har satt upp en del av de godkända filmerna på matinéerna. Men bland annat på grund av bristen på god barnfilm och bristen på tillräckligt antal kopior visas i stor utsträckning mindre önskvärda filmer (se ovan sid. 14 f.). Man har därför övervägt, om samhället på något sätt kunde ingripa för att i ännu större utsträckning få ut de bra barnfilmerna på biograferna och garantera en högre standard på matinéprogrammen. Särskilt på mindre orter kommer ofta kravet på bra barnfilmer i strid med biografägarens önskan att samla även vuxna till matinéerna, som annars inte blir tillräckligt besökta för att löna sig.

Som ett yttersta alternativ har i andra fall av konflikter mellan allmänna och privata intressen diskuterats en kommunalisering av biograferna. I Norge är 170 av landets 411 biografer kommunaliserade, och dessa 170 biografer spelar in närmare 90 procent av de samlade biljettinkomsterna. Kommunaliseringen hade sitt upphov i en uppfattning, att biografvärdens borde stå under någon form av medborgerlig kontroll och att inkomsterna från biografvärdens borde komma samhället till godo. Resultatet har emellertid knappast medfört, att de norska biograferna domineras av någon kvalitativt högtstående repertoar. Enligt f. d. sekreteraren för filmfrågor inom det norska undervisningsdepartementet Elsa Brita Marcussen har "tanken på vinsten varit förhärskande också vid driften av de kommunaliserade norska biograferna".¹ Det bör tilläggas, att vinsten sedan har använts till olika sociala och kulturella ändamål. En så radikal strukturförändring av hela branschen i Sverige enbart för de relativt fåtaliga barnfilmernas skull vore emellertid enligt kommitténs åsikt för närvarande en alltför vittgående och opåkallad åtgärd.

Mera ingående har kommittén diskuterat ett förslag, att statliga eller kommunala myndigheter skulle kunna hyra enstaka biografer i de större samhällena och sätta samman lämpliga matinéer med godkända filmer. Det förefaller dock, som om det bör överlämnas till kommunernas eller enskilda organisationers eget initiativ att i samråd med barnfilmrådet vid-

¹ Filmen i Norden. Social Årsbok 1949. s. 54.

taga sådana åtgärder. De bra barnfilmerna räcker knappast till för sådana biografier på många platser, och om man började kompromissa med programmets kvalitet, kunde lätt hela idén bli förfelad. Konkurrensen med andra biografier på orten kunde också tänkas driva dessa till en i dålig mening populärare och mindre tillfredsställande programsättning, vilket vore olyckligt. Kommittén vill i stället betona vikten av att genom intensifierad upplysning förmå biografägare och målsmän att gynna de lämpliga programmen, så att dessa så småningom med opinionens hjälp sprids ut över landet. I detta sammanhang torde pressens medverkan spela en viktig roll. Barnfilmjuryns listor över godkända matinéfilmer, som regelbundet publiceras i de större tidningarna, har visat sig värdefulla som vägledning åt allmänheten. Även för annan form av information är pressens insatser av största betydelse.

Spelfilm i skolorna

Ett problem, som kommittén ingående diskuterat, är möjligheten att visa de bra barnfilmerna vid särskilda föreställningar utanför biograferna, lämpligast då i skolorna. Särskilt i mindre samhällen, där de ordinarie biografernas matinéprogram sätts samman också med tanke på vuxen publik, skulle sådana särskilda barnföreställningar ha en stor uppgift att fylla, om de vore sammansatta utan andra hänsyn än vad som kunde tänkas vara roligt och lämpligt för barn. Skolornas hörsalar lämpar sig bra för ändamålet, om filmerna nedkopieras till smalfilmsformat. I viss omfattning anordnas redan en del filmföreställningar i skolorna, som framgår av redogörelsen sid. 33 f.

Fri visning och nedkopiering av film försvåras emellertid av filmbranschens restriktiva bestämmelser, som närmare behandlas i det följande.

Villkoren för filmuthyrning

Filmbranschens bestämmelser om uthyrning och visning av film avser att förbehålla den huvudsakliga rätten till visning av underhållningsfilm åt biograferna. Undantag härifrån utgör filmvisningar på sjukhus, fängelser, militärförläggningar m. fl. slutna inrättningar. Även för uthyrningen till skolor har undantagsbestämmelser gjorts. Dessa lyder för närvarande:

Uthyrning av film till folkskolor

1. Kommitterade, utsedda av Skolöverstyrelsen och filmbranschen, utvälja tillsammans för varje spelår 6 st. filmer av pedagogisk eller uppfostrande karaktär. Innan förteckningen slutgiltigt godkännes, skall kommittén självfallet göra sig underrättad om resp. firmor kunna ställa kopior till förfogande.
2. Filmvisningarna skola ske i anslutning till skoltiden på veckodagarna måndag tom. fredag.
3. Endast elever från resp. skolor äga tillträde till föreställningarna.
4. Filmhyran utgår med kr. 30:— per föreställning.

5. Föreställningarna skola anordnas av skolans ledning, som svarar för att de ske på ett för publiken betryggande sätt enligt bestämmelser i Svensk Författningssamling n:r 179 år 1932, den s. k. "Biografförordningen" samt att gällande branschbestämmelser i tillämpliga delar efterföljas.

Uthyrning av film till läroverk

1. Kommitterade, utsedda av Skolöverstyrelsen och filmbranschen, utvälja tillsammans för varje spelår 10 st. filmer av pedagogisk eller uppfostrande karaktär. Innan förteckningen slutgiltigt godkännes, skall kommittén självfallet göra sig underrättad, om resp. firmor kunna ställa kopior till förfogande. Eventuellt skall filmförteckningen upptaga ett större antal filmer, varav dock högst 10 st. få utnyttjas per skola.
2. Filmvisningarna skola om möjligt ske i anslutning till skoltiden.
3. Endast elever från resp. skolor äga tillträde till föreställningarna.
4. Entréavgiften skall utgå med högst 1 krona och där föräldraförening förefinnes med kr. 1:50 för dess medlemmar.
5. Filmhyran utgår enligt priskommitténs föreskrifter.
6. Filmföreställningarna skola anordnas av skolans ledning, som svarar för att de ske på ett för publiken betryggande sätt enligt bestämmelser i Svensk Författningssamling n:r 179 år 1932, den s. k. "Biografförordningen", samt att gällande branschbestämmelser i tillämpliga delar efterföljas.

Villkoren för nedkopiering till smalfilm

Bestämmelserna för distribution och visning av smalfilm i Sverige har i december 1946 fastställts av sex organisationer inom film- och biografbranschen, nämligen Sveriges Biografägareförbund, Filmägarnas kontrollförening u. p. a., Sveriges Filmuthyrareförening u. p. a., föreningen Sveriges Filmproducenter, Sveriges Folkbiografer AB och Ordenshusens riksförening. Bestämmelserna lyder i sin helhet:

Svenska film- och biograffacket har med uppmärksamhet följt smalfilmens utveckling och därvid kommit till den bestämda uppfattningen, att det är fackets skyldighet att tillse, att denna utveckling för Sveriges vidkommande icke ledes in på banor, som kunna rubba allmänhetens tillit till filmen eller bliva till förfång för film- och biografverksamhetens sunda, ekonomiska utveckling.

Det står nämligen klart, att en ohämmad och okontrollerad användning av smalfilmen med lätthet kan medföra en allmän misskreditering av branschens uppgifter liksom den även kan äventyra det förtroende smalfilmen rätt utnyttjad bör åtnjuta. Framhållas bör i detta sammanhang att nedan angivna bestämmelser icke på något sätt äro avsedda att verka hindrande för smalfilmens begagnande för undervisning i skolor, läroverk och av staten erkända bildningsorganisationer.

Beträffande rätt till försäljning eller uthyrning för visning i Sverige av smalfilm och i samband därmed stående frågor har svenska film- och biograffacket enats om följande bestämmelser:

1. Nöjesfilm i smalfilmkopior får uthyras eller försälas endast till biografer eller orter, som ej direkt eller indirekt konkurrera med ordinarie 35 mm:s biografer.
2. Vid föreställningar med smalfilm får biljettpiserna ej understiga de för ordinarie 35 mm:s biografer gällande minimipriserna, och skola i övrigt av Film-

ägarnas Kontrollförening utfärdade Allmänna regler vid uthyrning av film vara gällande.

3. Vad ovan stadgats gäller även för sådan kortfilm, som enligt vedertagen praxis betraktas som nöjesfilm. Såsom exempel på dylik film kunna framhållas två-akts-farser och tecknade nöjesfilmer.

4. Medlemmarna i Sveriges Biografägareförbund förplikta sig att ej direkt eller indirekt förhyra 35 mm:s nöjesfilm från producenter, importörer eller distributörer, som handla i strid med vad ovan stadgats.

Likaså förbinda sig medlemmarna av Sveriges Biografägareförbund att ej förhyra sådan på svenska språket framställd nöjesfilm, som inspelats å ateljé, vilken i strid med andemeningen i denna överenskommelse även inspelar nöjesfilm såsom smalfilm direkt avsedd för biografbruk.

5. Medlemmarna av Filmägarnas Kontrollförening förplikta sig att ej uthyra eller försälja 35 mm:s nöjesfilm till biografägare, som i strid med vad ovan stadgats, med nöjesfilm i smalkopior konkurrerar med ordinarie 35 mm:s biografier.

6. Frågor om tillstånd till visning av nöjesfilm i smalfilmkopior skola avgöras av en särskild nämnd (smalfilmsnämnden).

Smalfilmsnämnden skall bestå av (8) ordinarie ledamöter, envar med sin personliga suppleant, till lika antal utsedda av Filmägarnas Kontrollförening och Sveriges Biografägareförbund. De sålunda utsedda ledamöterna välja till ordförande en med branschen förtrogen person, vilken i likhet med de övriga ledamöterna har rösträtt samt vid lika röstetal utslagsröst. Vid lika röstetal vid val av ordförande sker lottning.

Ordförande utses för ett år i sänder, övriga ledamöter och suppleanter för två år, dock att då val första gången äger rum, halva antalet utses endast för ett år.

7. Utan hinder av ovan angivna bestämmelser må underhållningsfilm, som är av direkt folkuppfostrande karaktär och samtidigt äger högt konstnärligt värde samt därför ur det allmännas synpunkt kan anses förtjänt av en vidare spridning, efter medgivande av den i mom. 6 angivna smalfilmsnämnden enligt särskilda bestämmelser göras tillgänglig för visning inom föreningar och sammanslutningar, varvid nämnden äger infordra yttrande från de samverkande bildningsförbunden.

Det bör observeras, att dessa bestämmelser endast gäller vanlig spelfilm. Andra filmer (upplysnings- och undervisningsfilmer, dokumentärfilmer och barnfilmer upp till 40 minuters speltid) är sålunda fria för visning utan hinder av smalfilmsbestämmelserna.

Tidigare framställningar i frågan

Ungdomsvårdskommittén, som i sitt betänkande om nöjeslivet (SOU 1945:22) understryker vikten av att ungdomen genom filmvisningar i skolor och föreningar lär sig se god film, anser det angeläget att dessa restriktiva bestämmelser uppmjukas. Det framhålles i betänkandet, att "det självtagna monopol som biograf- och filmuthyresammanslutningarna här önskar upprätthålla, kommer i strid med vitala samhällseliga intressen . . . Från samhällets sida framstår det som ett oeftergivligt krav, att garantier skapas, så att de skolor och föreningar och dylikt, som lojalt

och inte i förvärvssyfte vill göra en insats för att hjälpa de unga att se god film, inte motarbetas genom ovidkommande privatekonomiska intressen." (s. 273)

I sitt yttrande över detta betänkande vänder sig Föreningen Sveriges Filmproducenter bestämt mot den uppfattningen, att "gällande branschbestämmelser, vilka i praktiken tillämpas med smidighet och under hänsynstagande till berättigade önskemål, skulle avse att bekämpa lojala strävanden att ge de unga tillfällen att se god film". Föreningen påpekar de stora ekonomiska risker, som är förbundna med inspelningen av film och som gör det nödvändigt, att producenten i första hand reserverar visningen av sina filmer åt biograferna. För filmföreställningar utanför biograferna måste han ställa sådana villkor, att dessa föreställningar inte i alltför hög grad inkräktar på möjligheterna att göra produktionen ekonomiskt bärkraftig. Så länge den svenska filmproduktionen inte har något som helst statligt stöd utan tvärtom är hårt beskattad, anser föreningen inte, att samhället har rätt att ställa sådana krav på producenten, att han inte fritt skulle få disponera sina filmer.

Kommittén för social upplysning påpekar i sitt betänkande, (SOU 1949: 31) att behovet av film är stort men att "någon verklig frihet inte finns på filmmarknaden". Det beror på företeelser som de stora produktionsföretagens innehav av eller kontroll över hela landet omspannande biografkedjor, kortfilmens egenskap av bihang till huvudfilmen med den omöjlighet att hävda sig ekonomiskt som följer därav samt slutligen de konkurrensbestämmelser, som gör underhållningsfilmen tillgänglig bara för de kommersiella biograferna. Kommittén anser det viktigt, att betydligt fler organ än nu bereds förutsättningar att medverka till framställningen av värdefull film för olika publikgrupper. Dessa filmers distribution måste befordras över betydligt fler kanaler än de hittillsvarande, och vidgad möjlighet beredas att visa sådan film på lokaler utanför de kommersiella biograferna. "Ur samhällelig synpunkt är det ett framträdande önskemål, att garantier skapas i syfte att de föreningar och sammanslutningar, som vill bereda sina medlemmar möjlighet att se värdefull film, inte motarbetas genom monopolistiska föreskrifter av sådant slag som här återgivits."

I yttrande häröver framhåller Föreningen Sveriges Filmproducenter, att i själva verket vem som helst i landet har frihet att producera film och att vem som helst har rätt att bedriva biografväsende, om han är beredd att avstå från svensk film. Endast den, som vill visa svensk film, måste underkasta sig branschens nyetableringskontroll över biograferna, en kontroll som avser att förhindra en ohämmad utveckling av biografbranschen med sjunkande standard på biograferna och sjunkande kvalitet på filmerna. Beträffande monopolbestämmelserna påpekas, att om all film blev tillgänglig för alla landets föreningar, skulle detta förorsaka stora förluster för biografägarna och därmed också för filmägarna. "Försåvitt rätten till en-

skild egendom ännu skall upprätthållas, lär man knappast lagstiftningsvägen kunna tvinga en filmägare att visa sin film i annan ordning och på annat sätt än han anser vara för sig förmånligast." Föreningen rekommenderar enskilda organisationer, som önskar se film, att träffa överenskommelse med biografägare på platsen och hyra biografen på icke visningstid, för vilket inga hinder föreligger. Vidare fäster man uppmärksamheten vid undantagsbestämmelsen i nedkopieringsförbudet mom. 7 för föreningar att visa underhållningsfilm, som är "av folkuppfostrande karaktär och högt konstnärligt värde".

Fri visning i skolor och på ungdomsgårdar villkor för nöjesskatteåterbäring

Problemets kärna är tydligen, att producenten har äganderätten till de filmer han med betydande ekonomiska risker spelar in och att producentens enda inkomstkälla är visning av dessa filmer på biograferna. Vissa restriktioner i fråga om visning av film i andra lokaler lär därför med filmbranschens nuvarande struktur bli ofrånkomliga. Men om man begränsar frågan till att endast gälla visning av barnfilmer i skolor och på ungdomsgårdar, bör det gå lättare att få till stånd en viss uppmjukning. Dessa filmer behöver heller inte friges för visning i skolorna förrän efter den normala omloppstiden på biograferna, dvs. två år efter premiärdatum.

Kommittén förutsätter, att som villkor för nöjesskattereduktion och produktionslån för barnfilm filmbranschens bestämmelser ändras så, att *dessa filmer efter viss omloppstid får nedkopieras till smalfilm och visas vid särskilda föreställningar i skolor och på ungdomsgårdar*. Det förefaller naturligt, att om staten ger ett betydande ekonomiskt stöd åt barnfilmen, även filmindustrin i rimlig utsträckning lättar på de restriktioner, som skulle kunna förhindra, att dessa filmer nådde en stor publik även långt efter premiären. Organisationen av dessa filmvisningar hänvisas till de enskilda skolornas och ungdomsgårdarnas eget initiativ.

Barnfilmmarkiv

Från lärarhåll har ofta uttalats önskemål om att få hyra kopior av äldre goda filmer, t. ex. historiska eller biografiska filmer av typen "Louis Pasteur". Några år efter filmens premiär kan emellertid kopior vara nästan omöjliga att uppdriva, särskilt när det gäller utländska filmer. Producenten hyr nämligen bara ut filmerna på vissa år till distributörer inom- och utomlands. Efter denna tid anses filmen inte längre dra tillräcklig publik, varför producenten tar tillbaka kopiorna för att i stället fylla marknaden med nya filmer. Även den omständigheten, att filmrätten till ett verk i allmänhet är begränsad till vissa år, gör det nödvändigt för producenten att efter viss omloppstid ta tillbaka kopiorna av en film. Därmed försvinner filmen ur världsmarknaden, om inte producenten senare gör nya kopior på det ursprungliga negativet och skickar ut dem på nytt i omlopp under en be-

gränsad tid. På grund av detta system finns sällan kopior av gamla värdefulla filmer kvar att visas för nya generationer. Det är ett beklagligt förhållande, som man inte kan lagstifta emot men som man i viss mån bör kunna komma tillrätta med på andra vägar.

När det gäller filmer från svenska bolag, har filmbolagen ofta visat stort tillmötesgående i detta avseende, och kommittén förutsätter, att om samhället vidtar omfattande åtgärder för stöd åt och spridning av god barnfilm, även bolagen lojalt deltar i denna strävan. De juridiska svårigheterna beträffande ägande- och visningsrätten till filmerna bör under hand kunna undanröjas för detta begränsade ändamål, nämligen att visa barnfilm i skolor och på ungdomsgårdar.

För utländska filmer är svårigheterna i fråga om frigivning av filmerna större, även om producenterna har visat förståelse för kraven på god filmunderhållning åt barnen. Det kan också anses ligga i producenternas eget intresse, att barnen på det sättet redan tidigt får en viss filmfostran, så att mera pålitligt publikunderlag kan bildas för kvalitetsfilmen. Man torde kunna skapa betryggande garantier för att en frigivning av vissa äldre filmer för sådana visningar inte missbrukas till konkurrens med de ordinarie föreställningarna.

Ett aktivt initiativ för att kunna visa barnen de gamla klassiska barnfilmerna har tagits av den amerikanska filmindustrins topporganisation, Motion Picture Association of America, som 1946 började ställa kopior av äldre filmer till förfogande för särskilda matinéer. Detta barnfilmarkiv väljs av Children's Film Library Committee, som delvis tillsammans med barnen väljer ut filmer och har två barnpsykologer anställda. Genom särskilda observationer fastställs vilka filmer som roar barnen och är begripliga för dem, och sedan väljer kommittén efter omsorgsfull bedömning ut sådana filmer, som har underhållande och uppfostrande värde. En del filmer godkänns först efter nedklippning.

Kommittén anser, att det skulle vara mycket värdefullt, om ett sådant barnfilmarkiv kunde inrättas även i Sverige med svenska och utländska äldre filmer, som annars är svåråtkomliga. Förutsättningen är, att filmbolagen i andra länder samtycker till en sådan uthyrning av äldre kopior på några år under fullgoda garantier, att de endast användes för särskilda barnföreställningar. Ett samarbete med det amerikanska Children's Film Library torde kunna åstadkommas. Urvalet av filmer och kontakten med utländska organisationer av samma typ skulle lämpligen kunna skötas av barnfilmrådet, medan distributionen anförtros åt bolagens representanter i Sverige. Barnfilmrådet bör också göra urvalet och fälla avgörandet om vilka filmer som lämpar sig för anskaffning och i vilken mån de kan behöva redigeras för detta särskilda ändamål. Filmerna bör kunna visas på de ordinarie söndagsmatinéerna eller annars vid särskilda skolföreställningar.

Filmvisningar i andra föreningar

I nära samband med frågan om sådan utvidgad rätt att visa spelfilmer i skolor och på ungdomsgårdar står hela frågan om en allmän uppmjukning av filmvisnings- och nedkopieringsförbudet. Framstötar i denna riktning har flera gånger gjorts av ungdomsföreningar och ungdomsvårdande myndigheter. Kommittén anser visserligen frågan ligga utanför sitt egentliga arbetsområde, så länge det inte gäller filmvisningar för barn, men den vill ändå lägga fram sina synpunkter, eftersom den fått mottaga förfrågningar om sin inställning från flera håll.

Kommittén instämmer helt i den uppfattningen, att ungdomsföreningarna ofta fyller en viktig uppgift och skulle kunna samla flera medlemmar, om de kunde sätta filmvisningar på sina program. Syftet med sådana filmvisningar torde ofta ha varit just att samla publik till föreningarnas möten. Men det framstår å andra sidan klart, att filmbranschens intressen aldrig kommer att kunna medge, att enskilda föreningar i okontrollerad utsträckning visar film i konkurrens med bioograferna, eftersom bioograferna utgör filmindustrins enda ekonomiska säkerhet. Det är vidare klart, att filmbranschen inte kan ha någon skyldighet att till särskilt nedsatta priser upplåta film till enskilda föreningar. I den mån föreningarna själva inte kan betala skälig filmhyra, bör det allmänna träda emellan med erforderliga anslag till filmvisningar på samma sätt som till föreläsningssamheten.

Med fasthållande av dessa synpunkter förefaller det kommittén, som om man ändå skulle kunna finna en väg till överenskommelse, som tillfredsställde alla parter. Redan nu kan enskilda föreningar obehindrat visa viss kortfilm vid sina sammankomster. De kan vidare mot ersättning hyra en biograf på orten och på icke ordinarie visningstid för sina medlemmar visa den film, som finns tillgänglig. Kommittén vill också erinra om den undantagsbestämmelse från visnings- och nedkopieringsförbudet, som finns angiven i branschens bestämmelser:

”Utan hinder av ovan angivna bestämmelser må underhållningsfilm, som är av direkt folkuppfostrande karaktär och samtidigt äger högt konstnärligt värde samt därför ur det allmännas synpunkt kan anses förtjänt av en vidare spridning, efter medgivande av den i mom. 6 angivna smalfilmsnämnden enligt särskilda bestämmelser göras tillgänglig för visning inom föreningar och sammanslutningar, varvid nämnden äger infordra yttrande från de samverkande bildningsförbunden.”

Kommittén skulle kunna tänka sig, att man i större utsträckning beagnade denna möjlighet och utsträckte den till en fastare överenskommelse. Man kunde på den vägen uppnå, att ett bestämt antal spelfilmer av hög konstnärlig kvalitet och allmänt värde förslagsvis två år efter premiärdatum i Sverige frigavs för visning inom ett bestämt antal namngivna föreningar, som var och en tilläts att ha sådana filmvisningar ett bestämt

antal gånger årligen. Ur en lista på 20 filmer kunde föreningarna få välja program till exempelvis 10 filmaftnar pr år. De närmare detaljerna skulle göras upp genom överenskommelse mellan representanter för föreningarna och filmbranschen.

Under sådana förutsättningar, när ingen större konkurrens med den löpande repertoaren på biograferna kan sägas föreligga och frivivningen är begränsad till ett bestämt antal kvalitetsfilmer att visas vid ett bestämt antal föreställningar, borde detta sätt att öka filmintresset och filmkunskapen snarast ligga i filmbranschens intresse, samtidigt som ungdomsföreningarna kunde få ett värdefullt stöd i sin socialt betydelsefulla verksamhet.

Övriga åtgärder

Import. Nordiskt samarbete

En av barnfilmrådets viktigaste uppgifter bör vara att fungera som kontaktorgan med andra länders barnfilmproduktion. De flesta större utländska filmbolag sprider visserligen genom egna distributionsbolag i Sverige sina barnfilmer här, men det internationella utbytet av barnfilmer har, som också påpekas i Unescorapporten, hittills ofta varit trögt. Endast en liten del av de ryska barnfilmerna har således visats här, och det dröjde över två år, innan den danska småbarnsfilmen "Palle flyger till månen" kom upp på en svensk biograf, och den visades då endast några få dagar. Bristen på ett centralt kontaktorgan har ofta varit en av orsakerna till dessa förhållanden.

Barnfilmrådet bör sålunda i möjligaste mån följa barnfilmproduktionen utomlands och stimulera till import av sådana filmer, som förefaller lämpliga. I de fall, där en större engångssumma krävs för import, bör barnfilmrådet på eget initiativ eller efter ansökan från producenten eller distributionsbolaget i fråga kunna bevilja anslag till inköp, om rådet anser filmen rolig och värdefull för barn.

Tanken på ett samarbete mellan de nordiska länderna på barnfilmens område förefaller naturlig och bör i viss utsträckning kunna förverkligas. Kommittén är angelägen att understryka vikten av ett sådant samarbete, som dock knappast kan åstadkommas genom lagstiftning eller utformas i sina detaljer i detta sammanhang. Ett sådant samarbete kommer knappast heller att kunna genomföras förrän efter en tids erfarenhet av den statsunderstödda barnfilmproduktionen, eftersom de ekonomiska riskerna med barnfilmproduktion och barnföreställningar lägger hinder i vägen även i de övriga nordiska länderna.

Kommittén skulle emellertid kunna tänka sig, att ett samarbete med övriga nordiska länder började planeras redan under inspelningen av en barnfilm i något av länderna, så att producenten från början kunde få en viss garanti för filmens spridning. Lämpligast förefaller det att utforma filmerna så, att en berättare kan bytas ut mot en berättare på ett annat språk, medan aktörernas repliker förblir oöversatta. Huvudsaken är, att filmbranschen själv tar initiativ till en gemensam planering i någon form. Barnfilmrådet bör vara den lämpliga instansen för råd och upplysningar om filmernas lämplighet och bör också kunna ge vederbörliga garantier.

Uppllysning och forskning

En viktig del av arbetet för att få fram god barnfilm utgörs liksom i allt kulturarbete av uppllysning och uppfostran av allmänna opinionen. En jury inom barnfilmrådet, bestående av så många medlemmar rådet finner lämpligt och kompletterat med en särskild barnpsykolog, bör i fortsättningen i möjligaste mån undersöka frågor, som har samband med barn och film. Barnfilmrådet bör stimulera till sådan forskningsverksamhet, till vilken anslag bör kunna sökas från något av statens forskningsråd. Resultaten av dessa forskningar bör ingå i barnfilmrådets upplysningsverksamhet och spridas till föräldraorganisationer och biografägare över hela landet.

Filmmuseum

I detta sammanhang vill kommittén understryka vikten av att äldre spelfilmer bevaras, så att de är tillgängliga för studier av filmen ur social och konstnärlig synpunkt. Medan t. ex. böcker och tavlor genom bibliotek och museer är tillgängliga för allmänheten, försvinner filmerna efter en kort tid, om inte någon institution metodiskt bevarar det viktigaste av spelfilmsproduktionen. Det skulle vara särskilt värdefullt, om barn och ungdom redan på ett tidigt stadium fick tillfälle att mera systematiskt bekanta sig med vad som gjorts i film och på vilket sätt det gjorts. En sådan uppfostran genom kunskap om filmens historia och filmens verknytningsmedel torde verksamt kunna medverka till säkrare smak och större motståndskraft mot underhålliga produkter hos filmpubliken.

Filmhistoriska Samlingarna

Början till ett sådant museum är redan gjord i Filmhistoriska Samlingarna, som startades 1933 av Svenska Filmsamfundet och genom arkivering av värdefulla spelfilmer vill belysa filmproduktionens utveckling. De finansieras nu genom anslag från filmbranschen, där biografägareförbundet och filmägarnas kontrollförening hittills tillskjutit ungefär 8.000 kronor vardera årligen, samt genom privata donationer. Lokal och delvis personal ställs nu gratis till förfogande av Tekniska museet.

Samlingarna omfattar dels föremål av museal karaktär, dels arkivmaterial. Till den förra gruppen hör kameror, rekvisita, filmprogram och tabeller över filmens utveckling, till den senare bl. a. litteratur och tidskrifter, över 225.000 fotografier ur över 7.000 filmer, över 100.000 fotografier och uppsatser om ca 7.000 skådespelare, regissörer m. fl. samt slutligen 193 långfilmer och 274 kortfilmer av äldre och nyare årgång.

Enligt uppgifter från Filmhistoriska Samlingarnas ledning täcker de nuvarande anslagen emellertid knappast utgifterna för löner, resebidrag, filmkassematthyra, bok- och tidskriftsinköp samt diverse omkostnader.

Visningar har endast i enstaka fall kunnat anordnas, och de har då kombinerats med föredrag. Samlingarna har måst ta en avgift av 3 kronor pr föreställning och person, för att visningarna inte skall medföra förluster. Tekniska museets biografsalong, som använts, rymmer 150 personer.

För att ett filmmuseum verkligen skall fylla sin uppgift att förmedla filmkunskap och filmfostran, är det emellertid nödvändigt, att filmerna i större utsträckning än hittills varit möjligt blir tillgängliga för offentliga visningar. För detta ändamål krävs anslag dels till själva visningarna, dels till nykopiering av ett stort antal filmer, som endast finns bevarade i arkivkopior.

Kommittén föreslår därför, att staten beviljar ett anslag tills vidare på 20.000 kronor årligen under en första treårsperiod för att möjliggöra nykopiering och visning av äldre spelfilm för allmänhet och skolor. Dessa visningar bör om möjligt förläggas till centralt belägen biograf och betraktas som nöjestillställning av undervisande karaktär, som är befriad från nöjesskatt enligt nöjesskatteförordningen par. 14. Eftersom en sådan filmfostran i viss mån också måste sägas ligga i filmbranschens intresse, bör det statliga bidraget utgå endast under förutsättning, att filmbranschens bidrag i fortsättningen blir oförändrat.

Det ändamål, som här avses, är bevarande av äldre spelfilm för att möjliggöra studier av filmen som konstform och social företeelse. Frågan om bevarande av kortfilm och dokumentärfilm, som är av direkt historiskt intresse, torde få lösas i annat sammanhang. En utredning om formen och kostnaden för ett sådant centralt statligt filmarkiv avgavs på Kungl. Maj:ts uppdrag av Statens Biografbyrå år 1946. Däri berördes dock icke frågan om bevarandet av spelfilmer.

Sammanfattning av kommitténs förslag

Med hänsyn till den växande barnpubliken på biograferna och de barn-tillåtna filmernas ofta otillfredsställande standard anser kommittén det angeläget, att samhället ingriper med åtgärder, som kan främja tillkomsten av god barnfilm. Problemet kan endast till ringa del lösas genom de i kommitténs Betänkande I föreslagna barngränserna vid respektive 11 och 16 år, även om denna åtgärd bör kunna medverka till en mera nyanserad bedömning av de barn-tillåtna filmerna.

Då det har visat sig, att inspelning av filmer för barn medför stora ekonomiska risker och ofta kännbara förluster för producenten, anser kommittén, att staten bör lämna understöd till sådana inspelningar.

Kommittén föreslår därför, att hela nöjesskatten, efter ansökan hos ett särskilt barnfilmråd, återbäres till producenten vid visning av filmer, som särskilt vänder sig till barn under 11 år, samt undantagsvis för andra barnfilmer, som bedöms vara av utmärkt förtjänst. Halva nöjesskattebeloppet återbäres till producenten vid visning av annan barnfilm, som bedöms vara rolig och lämplig för barn. Beloppet återbäres till producenten av svenska filmer på samma sätt som riksdagen godkänt beträffande den 20-procentiga nöjesskatterestitutionen. För utländska filmer avsätts beloppet till särskilda ändamål under barnfilmrådets förvaltning.

Kommittén föreslår vidare, att produktionsstöd i form av räntefria lån ur en statens barnfilmfond skall kunna utdelas till producent av barnfilm efter ansökan hos barnfilmrådet. Bidrag skall kunna utbetalas antingen på ett förberedande stadium efter förhandsgranskning av manuskript och den ekonomiska planen eller när som helst under inspelningens gång fram till filmens premiärdatum. Sådant lån, som bör uppgå till en tredjedel eller hälften av den beräknade inspelningskostnaden, dock aldrig mer än 175.000 kronor, bör utdelas till inspelning av filmer, som barnfilmrådet anser kan bli av underhållande och uppfostrande värde för barnen. Om intäkterna av filmen överstiger producentens andel av kostnaderna, återbetalas lånet helt eller delvis.

För att möjliggöra så vid spridning som möjligt av dessa godkända barnfilmer bör de filmer, som beviljats produktionslån och nöjesskatteåterbäring, utan hinder av visnings- och nedkopieringsförbud efter viss omloppstid få visas vid särskilda föreställningar i skolor och på ungdomsgårdar.

Barnfilmrådet bör vara av rådgivande karaktär och bestå av sex personer, utsedda av Kungl. Maj:t, med intresse för filmens kulturella och

sociala problem och med erfarenhet från barn- och ungdomsverksamhet. Barnfilmrådet, förstärkt med en barnpsykolog, eventuellt en särskild sekreterare, bör för upplysnings- och forskningsändamål bilda en jury, som tillsammans med grupper av barn bedömer barntillåtna filmer och för forskningsändamål inregistrerar barnens reaktion inför filmerna.

Dessutom bör ett intimare nordiskt samarbete på barnfilmens område upprättas, ett barnfilmarkiv inrättas under barnfilmrådets ledning, där kopior av gamla filmer kunde finnas tillgängliga att hyras ut till särskilda barnföreställningar, samt anslag lämnas till Filmhistoriska Samlingarna för offentliga visningar av äldre filmer.

De beräknade kostnaderna för kommitténs olika förslag uppgår till årligen

Anslag till filmfonden	250.000	kronor
Kostnader för barnfilmrådet med juryn	40.000	„
Anslag till filmmuseum	20.000	„
	<hr/>	
	Summa	310.000 kronor

Härtill kommer en förlust för statsverket i form av återburen nöjesskatt för barnfilmerna. Denna summa kan inte beräknas, då detaljredovisning av influtna nöjesskattemedel till riksräkenskapsverket saknas, men den torde utgöra en försvinnande liten del av hela filmnöjesskatten, som för budgetåret 1951—52 uppgick till c:a 41 milj. kr.

Undersökningar av svenska barns besöksfrekvens på bio¹

Nordenfelts undersökning

Dr Per J. Nordenfelt redogör i Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd, Nr 6, 1944, för resultaten av en enkät om förskolebarnens biobesök. Uppgifter har erhållits från fem stycken av Barnavårdsnämndens barnstugor i Stockholms ytterområden samt från Mäster Olofsgården i Gamla stan. Personalen har två måndagar i januari och februari 1944 tillfrågat barnen i förskoleåldern, om de varit på biograf söndagen före.

En barnstuga, Tranebergsgården, har blott meddelat, att "ungefär en tredjedel av deras barn regelbundet besökt biografföreställningarna". På Gröndalsgården hade sammanlagt två söndagar 34 av 107 varit på biomatiné dvs. knappt $\frac{1}{3}$ (31,8 %), av de 34 barnen voro 9 st. 3—4 åringar, de övriga 4—7 år gamla. För Värtagården voro motsvarande siffror 46 av 140, dvs. $\frac{1}{3}$ (32,9 %) och därav 16 3—4 åringar, för Kristinebergsgården 8 av 44, dvs. knappt $\frac{1}{5}$ (18,2 %) inga 3—4 åringar, för Hammarbygården 48 av 104, dvs. knappt hälften (46,2 %) och därav 17 3—4 åringar, för Mäster Olofsgården 17 av 43, dvs. $\frac{2}{5}$ (39,5 %) och 8 3—4 åringar. Summan av dessa siffror ger, att på två söndagar 153 av 438 barn i förskoleåldern voro på biomatiné, vilket utgör en dryg tredjedel, av de 153 voro 50 stycken barn i 3—4 årsåldern. Då 3—4-åringarna utgöra ungefär en tredjedel av klientelet i förskoleåldern på dessa institutioner, betyder detta, att dessa de minsta barnen besöka biograferna på söndagarna i lika stor utsträckning som de äldre.

En mindre omfattande undersökning, som utfördes i november 1943 på Hammarbygården, visade att på två söndagar mycket nära hälften (52 av 106) gått på bio, och av de 52 voro 18 stycken 3—4-åringar.

Iversons undersökning

Pastor Yngve Iversons undersökning för Svenska Söndagsskolrådets räkning finns refererad i tidskriften Kyrka och Skola nr 2—3 1948. Siffrorna är grundade på nöjesskatteredovisningar från tre söndagar dels i Stockholm, dels i landsorten samt vidare på en Gallupundersökning, där 17 olika frågor förelagts 1000 föräldrar (hälften mödrar och hälften fäder) till barn i åldrarna 3—15 år.

Stockholmsundersökningen omfattar söndagarna 10, 17, 24 november 1946. Hela antalet barn från fyllda 3 år intill men ej fyllda 15 år i Stockholm den 1 november 1946 utgjorde 83.304. Resultatet i Stockholm:

Dag	Antal matinébesökande barn:	Antal matinébesökande vuxna:	Barnpubliken i % till samtliga besökande:	Barnpubliken i % till samtliga barn:
10	23.462	4.885	81 %	26,8 %
17	23.071	5.318	81 %	27,6 %
24	24.165	5.016	82 %	29 %

¹ Uppgifterna återges obearbetade efter respektive källor.

Institutionens namn	Antalet närvarande och tillfrågade barn måndagen efter två söndagar	Antalet barn som gått på biografmatiné, ålder 3—7 år	Antal 3—4-åringar	Antal matinébesökare i förhållande till antalet barn
Gröndalsgården	53	15	4	knappt 1/3 (31,8 %)
	54	19	5	
Värtagården	107	34	9	1/3 (32,9 %)
	66	21	5	
Kristinebergsgården.	74	25	11	knappt 1/5 (18,2 %)
	22	1	0	
Hammarbygården ..	22	7	0	knappt 1/2 (46,2 %)
	44	8	0	
Mäster Olovsgården.	47	20	5	2/5 (39,5 %)
	57	28	12	
Summa	104	48	17	drygt 1/3 (34,9 %)
	21	11	3	
Tranebergsgården ..	22	6	8	1/3
	43	17	8	
Hammarbygården i nov. 43	438	153	50	1/2 (49 %)
	59	27	8	
	47	25	10	
	106	52	18	

Drygt en fjärdedel av Stockholmsbarnen beräknas söndagligen bevista biografernas matinéföreställningar. Matinéerna synas i det allmänna medvetandet ha blivit barnens speciella föreställningar med en relativt fåtalig vuxen publik.

Landsortsundersökningen berörde 92 städer med 5.000 invånare och däröver. Den omfattade söndagarna 12, 19 och 26 januari 1947. Vid folkräkningen 31 dec. 1944, som ger de senaste exakta uppgifter som kunna erhållas beträffande befolkningssammansättningen, fanns i de 92 undersökta städerna sammanlagt 416.815 barn under 15 år. Enligt vad Statistiska Centralbyrån meddelat kan 70 % av dessa eller 291.770 st. beräknas tillhöra åldrarna från 3 till 15 år.

Resultatet i landsorten:

Dag	Antal matinébesökande barn:	Antal matinébesökande vuxna:	Barnpubliken i % till samtliga besökande:	Barnpubliken i % till samtliga barn:
12	57.827	25.321	69,2 %	19,7 %
19	68.707	28.473	70,7 %	23,6 %
26	61.777	25.181	70,8 %	25,3 %

Om man utifrån de företagna stickproven med låg räkning kunde fastslå, att en fjärdedel av stockholmsbarnen i 3—15-årsåldern varje söndag besökte matiné-

erna, kan man likaledes med något nedskrivna siffror konstatera att en femtedel av landsortsstädernas 3—15-åringar söndagligen går på matiné.

I landsorten förefaller den vuxna publiken vara något talrikare på matinéerna (30 % mot Stockholms 20 %).

I Gallupundersökningen bland föräldrarna ställdes dels frågor om antalet av barnens biobesök under de tre marsveckor, som undersökningen omfattade, dels kontrollfrågor, där man ville få fram en jämförande bild av barnens allmänna biovanor. Den förra frågegruppen kallades marsundersökningen, den senare vaneundersökningen.

Marsundersökningen gav högst varierande siffror för biobesökens fördelning mellan olika åldrar. Procenten som varit på bio åtminstone någon gång under de tre veckorna utgjorde bland

3—4-åringarna	28 %	av samtliga
5—6- ”	50 %	” ”
7—9- ”	65 %	” ”
10—12- ”	79 %	” ”
13—15- ”	81 %	” ”

Jämföras dessa siffror med vaneundersökningens, blir resultatet:

Alder	Besöksfrekvens			Osäkra svar
	Aldrig	En gång i månaden eller oftare	Mera sällan	
3—4 år	41 %	6 %	33 %	20 %
5—6 ”	13 %	29 %	51 %	7 %
7—8 ”	7 %	50 %	38 %	5 %
10—12 ”	4 %	70 %	22 %	4 %
13—15 ”	5 %	73 %	16 %	6 %

Totalt gav vaneundersökningen följande bild av 3—15-åringarnas biovanor:

Gå aldrig på bio	13 %
Mera sällan	32 %
En gång i månaden eller mera ofta	47 %
Svävande svar, "olika", "känner inte till"	8 %
Summa	100 %

Slutsatser

6 av 10 stadsbarn ha alltså redan i 3—4-årsåldern stiftat bekantskap med bio.

De barn som efter fyllda 5 år ej få besöka biograf utgöra undantag. En ganska sträng ransonering av biobesöken upprätthålles dock tydligt under hela förskoleåldern.

Efter 10-årsåldern synes man knappast kunna tala om sådan.

Detta senare framgår ock av marsundersökningen, om man utifrån denna räknar fram det genomsnittliga antalet biobesök per barn och tre veckor:

Bland 3—4-åringar	0,3 besök per barn
” 5—6- ”	1,5 ” ” ”
” 7—9- ”	1,5 ” ” ”
” 10—12- ”	1,9 ” ” ”
” 13—15- ”	2,5 ” ” ”

I varje åldersgrupp fanns enligt vaneundersökningen barn som regelbundet gick på bio en gång i veckan:

Bland	3—4-åringar	1 %
„	5—6- „	6 %
„	7—9- „	8 %
„	10—12- „	20 %
„	13—15- „	31 %

Gallupundersökningen gav också siffermässigt belägg för att barn i åldrarna under 13 år praktiskt taget bara går på matinéerna.

Mer än varannan (56 %) av de föräldrar, vars barn går på bio, förklarar sig ha märkt, att dessa tagit intryck av film. Detta gäller mest barn mellan 5 och 13 år, medan de yngsta och de äldre tydligen reagerat mindre påtagligt.

Den mest märkbara och mycket vanliga reaktionen är av ett tämligen neutralt slag men med positivt värde. Barnen talar om vad de har sett på bio och vill ha förklaringar.

En uppfostrande inverkan har 8 % av föräldrarna ansett sig ha märkt. 9 % har noterat orolig sömn och nattskräck, 5 % bråkighet, 3 % dagdrömmeri o. dyl. och 2 % oarter.

Från lärarnas sida har iakttagelser av både god och mindre önskvärd inverkan av filmen på barnen rapporterats. Men samtidigt understryker lärarna, att det är ytterligt vanskligt att utifrån exempelvis iakttagna olater säga, i vad mån filmen bär skulden mer eller mindre ensam. Men även med alla reservationer kvarstår sådant, som kan sättas i direkt samband med inflytanden från filmen.

Många lärare anser sig kunna skriva en hel rad goda inflytelser på filmens konto. Den stimulerar barnens fantasi och uppfattningsförmåga. Lämplig film ökar deras kunskapsvärld. Filmen har också stark förmåga att vädja till barnens rättskänsla.

Men många lärare har också ganska dystra kommentarer. Gång på gång påpekas, att de flitigaste biobesökarna oftast är de mest oroliga, ryckiga och nervösa barnen. Några lärare talar om omdömeslätta och tendens till passivitet, andra anser, att filmen kan uppamma slarv och uppstudsighet. Ofta påpekas att lyxmiljön och tendensen i många filmer sätter spår i barnens sinne och motverkar skolans allmänt fostrande inflytande.

Undertonen i det stora flertalet av lärarnas svar är obestridligt mot det nuvarande barnfilms- och söndagsmatinésystemet (kurs. av förf.).

Salomonssons undersökning

Inom skolorna i Hälsingborg företogs läsåret 1942—1943 på barnavårdsnämndens initiativ och i samarbete med skolmyndigheterna en brett lagd undersökning beträffande barnens filmintresse och biobesök. Undersökningen, som om-

Antal besök	Pojkar	Flickor	Summa
3 gånger pr vecka	14	—	14
2 „ „ „	63	11	74
1 „ „ „	359	174	533
2—3 gånger pr månad	397	505	902
1 gång pr månad	227	308	535
Mindre än 1 gång pr månad .	202	341	543
Summa	1.262	1.339	2.601

fattade 2.601 barn i åldrarna 12 upp till 15 år från stadens samtliga skolor och skilda samhällsmiljöer, utfördes av folkskollärare Karl Salomonsson.

På frågan "Är du intresserad av att gå på bio", svarade 2.026 barn ja. Pojkarna dominerade med 80 % jasvar mot flickornas 70 %.

På frågan "Vilken av föreställningarna (7- eller 9-) brukar du besöka" svarade 1.167 st., att de enbart besökte matinéer, 512 st., att de omväxlande besökte matinéer och 7-föreställningar och 697 st., att de genomgående gick på 7-föreställningarna. 83 st. svarade, att de oftast gick på 9-föreställningarna.

Intresset för olika typer av filmer fördelades enligt nedanstående tabell, där barnen själva rubricerat filmerna:

Filmens art	Avgivna svar		
	Pojkar	Flickor	Summa
Äventyrsfilmer	708	559	1.267
"Roliga filmer"	427	195	622
Musik- och sångfilmer	53	263	316
Flygfilmer	178	25	203
"Babs-filmer"	22	175	197
Historiska filmer	81	75	156
Indianfilmer	150	4	154
Svenska filmer	63	71	134
"Edvard Persson-filmer"	46	72	118
Kärleksfilmer	18	83	101
Tarzan-filmer	85	11	96
Militärfilmer	71	16	87
Läkarfilmer	6	63	69
"George-Formby-filmer"	26	5	31
Skolfilmer	1	19	20
"Karl-Alfred-filmer"	3	—	3

När det gällde att räkna upp de filmer barnen sett de senaste åren, kunde 1.262 pojkar räkna upp sammanlagt 15.595 filmer, vilket i medeltal blir 12,36 filmer pr pojke. De 1.339 flickorna nämnde 16.519 filmer, vilket i medeltal blir 12,34 filmer pr flicka. Individuellt fördelades siffrorna på följande sätt:

68 st. hade räknat upp	0 st. filmer
999 " " " " " "	1—9 " "
1.172 " " " " " "	10—19 " "
261 " " " " " "	20—29 " "
64 " " " " " "	30—39 " "
27 " " " " " "	40—49 " "
6 " " " " " "	50—59 " "
4 " " " " " "	70—74 " "

Det antal filmer, som de 2.601 barnen sett under 32.114 biografbesök, uppgick till 897 st., varav 171 st. visade sig vara barnförbjudna. I nedanstående tabell har de olika kategorierna av filmer slagits ut på antalet biobesök:

I. Barntillåtna filmer	26.750 besök
II. Skolfilmer och liknande	2.132 "
III. Barnförbjudna filmer	1.622 "
IV. Filmer, som förekom i olika versioner	1.497 "

V. Samma namn på olika filmer	78 besök
VI. Diverse filmer	35 „

Totalantal filmbesök 32.114

Undersökning vid Göteborgs folkskolor

Vid Göteborgs folkskolor gjordes vårterminen 1943 en undersökning i klasserna 3—10 om elevernas sätt att använda fritiden under månaderna januari tom. mars (12 veckor). Avsikten var att dels utröna arten och omfattningen av barns och ungdoms fritidssysselsättning i allmänhet, dels ge respektive lärare en uppfattning om i vilken utsträckning eleverna i klasserna deltog i dylikt arbete. Ett formulär med 30 frågor utsändes, och klassföreståndarna utförde undersökningen under tiden 1—3 april. Frågorna 22 och 23 hade avseende på barnens biovanor och lydde:

- (22) a) Stryk ett streck under de filmer du har sett i år (1943)! (Här uppräknades samtliga filmer, som visades på de större Göteborgs-biograferna under denna tid).
- b) Andra filmer som du sett i år.
- (23) Hur många söndagar sedan terminens början har du varit i kyrkan? i söndagsskolan? på museum? på biograf? sålt tidningar? vandrat? idrottat? sett på tävlingar? Vad har du för övrigt gjort på söndagarna?

Någon bearbetning av svaren på frågan om vilka filmer barnen sett finns inte medtagen i den redogörelse, som utarbetats för undersökningen (Särtryck ur Tidning för lärarkåren vid Göteborgs folkskolor nr 3, 1943). Besöksfrekvensen på biograferna (fråga 23) framgår av nedanstående tabell. I fråga om antalet biografbesök måste observeras, att av de 14.000 barn i klasserna 3—10, som besvarat frågorna, har bearbetningen av svaren begränsats till klasserna 5—9 i två överlärardistrikt i Göteborg, nämligen Karl Johansdistriktet och Odinsdistriktet. Antalet redovisade svar blir därigenom 1.155, varav 583 pojkar och 572 flickor.

Medeltal biobesök per elev under 12 veckor (jan.—mars) 1943.

Klass	Gossar	Flickor	Medeltal både pojkar och flickor
5	12,4	5,8	9,1
6	9,6	7,2	8,4
7	10,9	8	9,4
8	—	4,3	(4,3)
9	9	4,1	6,5
Medeltal	10,5	6,0	8,3

Undersökningsresultatet ifråga om biografbesöken har följande kommentar i redogörelsen. "Ett studium av den enskilda besöksfrekvensen, som inte framgår av tabellen, är också av intresse, då det visat sig, att elever besökt biograf ett 30-tal gånger under en tid av 12 veckor, och det finns klassmedeltal på 18 under samma tid. Anmärkas bör att svaren på denna fråga väl överensstämmer med svaren på nr 22. Man kan även i detta sammanhang jämföra söndagens biobesök." Söndagssysselsättningarna framgår av nedanstående tabell.

Medeltal söndagssysselsättningar per elev under 12 söndagar.

	Gossar	Flickor	Medeltal både pojkar och flickor
Kyrkobesök	1,5	3,3	2,4
Söndagsskola	0,99	2,06	1,5
Museum	1,6	1,4	1,5
Biograf	7,1	5,6	6,4
Tidningsförsäljning ..	2,5	0,1	1,3
Vandringar	2,5	2,7	2,6
Idrott	1,9	1,06	1,5
Tävlingsbesök	2,1	0,78	1,5

I kommentaren till undersökningen framhålles, att samstämmigheten mellan resultaten i de båda överlärdistrikten är mycket stor, varför ingen uppdelning distriktsvis gjorts i tabellerna. Det framhålles också, att denna överensstämmelse i någon mån kan anses bestyrka resultatens vederhäftighet. Emellertid förefinnes större avvikelser på några punkter, och detta gäller framför allt ifråga om antalet biografbesök på söndagarna. Karl-Johansdistriktet har där för gossar och flickor medeltalet 7,2 och Odinsdistriktet 5,3.

Undersökningen i sin helhet är ett intressant försök att kartlägga ungdomens fritidsvanor. Vid redovisandet av sina biografbesök har barnen givetvis haft ett gott stöd för minnet i den medföljande filmförteckningen. Det måste dock ifrågasättas, huruvida de med någon högre grad av säkerhet har kunnat redogöra för antalet biobesök under en så lång tidsperiod som tolv veckor. Av denna orsak måste besökstalen anses osäkra.

Barnfilmkommitténs undersökning

Våren 1950 gjordes av medlemmar av barnfilmjuryn ett försök att pröva, om man med en frågelista kunde få hållbara uppgifter om biovanor och filmval bland barn i åldern 11—13 år. Listorna utdelades i folkskoleklasser i en skola i Stockholm, i en förortsskola och — en mindre omfattande lista — i en landsortsskola. I alla fallen fanns skolbio och biograf på platsen. Barnen i Stockholm och förorten hade dessutom viss möjlighet att få se barnfilmjuryns visningar. Nära 200 svar erhöles, därav en del ganska ofullständiga. Barnen fick svara anonymt, bara ange ålder och kön. En redogörelse för resultatet av enkäten, gjord av Eva Wigforss, ges i ett specialnummer om barnfilm, tryckt i tidningen Vi vill, 1951. Några kvantitativa mått kan denna lilla undersökning inte ge på barnens biovanor eller filmval, men som ett stickprov på vad dessa barn sett och minns kan den ge ett bidrag till vår kunskap om vilken film barn ser.

Eva Wigforss har gett kommittén följande uppgifter om undersökningen:

”Listan uppftar ett par frågor om man går på barnförbjuden film och om man gillar den. Av en liten klass 15-åringar i förorten säger alla, att de mest eller bara går på barnförbjudet, att de tycker om den filmen och finner den bättre. De räknas inte med i det följande. Av de andra 175 svarade 53, att de går på barnförbjudet, de yngre likväl i regel ”inte ofta”. Av dessa 30 %, som ser barnförbjuden film faller de 12 % procenten på åldrarna 11—12 år. Inga 11-åringar hör dit i landsorten, få i förorten, men i Stockholm, där barnen uppger, att de utan resa kan nå 15—20 biografier, säger 10 av 19 pojkar och en flicka av 9, att de ser sådan film. Och andra uppgifter i svaren bestyrker detta. Flertalet av barnen var 10 år gamla. För de andra åldrarna finns uppgifter från förort och landsort. Bland 12-åringar är det enstaka barn, som svarar, att de går på den barnförbjudna filmen. Och de anger skälet: den är så spännande. $\frac{1}{4}$ av 13-

åringarna har samma svar. Bland de 14 år gamla är det såväl i landsort som förort och lika mycket bland flickor som bland pojkar omkring hälften som söker den filmen, ofta för att man finner den bättre. Listorna i övrigt visar, att det starkt spännande fortfarande har stor lockelse för dem. I alla åldrar men mest bland 10—11-åringar önskar man samtidigt, att viss nu barntillåten film ska förbjudas: film med banditer, mord, kapplöpning, namngivna rasproblemler och "film med kärlek". Som komplement till dessa uppgifter kan anföras något om de uppgifter på film barnen gett som exempel på de slag av film man helst ser och bäst minns: äventyr, sagofilm, detektivfilm etc. Här väger kanske det nyligen sedda tungt, men sannolikt också det som gjort starkt intryck. 94 filmnamn har gallrats bort som osäkra. De återstående 557 omfattar en del barnförbjudna (Bfbj). De barntillåtna har delats upp på Bfilm (av barnfilmjurn godkänd), B av juryn granskad men inte godkänd), S (skolfilm som inte är Bfilm) och Annan (annan barntillåten). Under Annan finns 13 filmer, som en gång varit barnförbjudna men blivit senare barntillåtna. Bfilmen är snarast en som mer än genomsnittet skulle kunna tänkas passa barn. Eftersom flera barn nämner samma film anger filmuppgifterna snarare än filmtitlarna barnens val.

Filmtitlar och filmuppgifter nämnda av barn 10—14 år gamla.

	Bfbj	Bfilm	B	S	Annan	Tillsammans
Filmtitlar	31	36	13	4	81	165
Filmuppgifter	38	276	50	23	170	557

Av den barnförbjudna filmen har i regel var film bara nämnts en gång. De andra har nämnts från 2 till 8 gånger vardera, Bfilmen mest. Under detta medeltal döljer sig stora olikheter, 4 Bfilmer har nämnts 25—40 gånger, 13 sådana bara en gång. Skolfilmen spelar en stor roll i landsortsbarnens listor. Många där säger, att det är den enda film de får se, enstaka i förorten säger detsamma. Att Bfilmen omfattar $\frac{1}{5}$ av de olika filmer man nämnt och nära hälften av alla uppgifter om namngiven film kan till någon del bero på Stockholms- och förortsbarnens möjligheter att se sådan vid barnfilmjuryns visningar.

Enkäten kan antyda, att problemet för landsorten i första hand kan vara att få fram bättre program, under det storstadens barn främst behöver hjälp till bättre val bland de rikare möjligheterna där."

Ebba Asp-Anderssons undersökning

I Köping har folkskollärarinnan Ebba Asp-Andersson låtit 618 barn i klasserna 3—7 skriva ner sina intryck från biobesöken i form av en uppsats med rubriken "Varför jag tycker om att gå på bio". Barnen skulle redogöra för hur ofta de gick på bio, vilka filmer de särskilt tyckte om och vilka de ogillade samt skäl härför. Enligt dessa barnens egna uppgifter skulle frekvensen vara följande (varvid man bör reservera sig mot barnens osäkra uppgifter):

Ålder	Antal biobesök pr månad						Sällan	Aldrig	På kvällen med föräldrar
	8	5	4	3	2	1			
12—14 år	1	17	57	22	52	43	42	10	14
9—11 „		13	45	32	81	61	32	12	3

Förteckning över matinéprogrammen på tio
biografer i större orter i Sverige 1950

<i>Cora, STOCKHOLM:</i>	Stålmusen och Kattligan	Kajan går till sjöss
Indianspåret	Alla tiders pappa	
Anderssonskans Kalle		<i>Rialto, GÖTEBORG:</i>
Död eller levande	<i>Höglandsbio, ÄLSTEN,</i>	Pippi Långstrump
En galakväll på Operan	<i>STOCKHOLM:</i>	Det spökar, det spökar
Huckleberry Finns äventyr	Sagan om Askungen	I gult och blått
Geronimo	Tarzan och leopard-	Piratskeppet
Med värja och mask	kvinnan	Kon-Tiki
Robin Hoods son	Havets son	Skandal i Oxford
Monte Christos återkomst	Kronblom kommer till stan	Två glada sjömän i
Vapensmugglarna	Bergens hjälte	Marocko
Zorros märke	Tarzan och amasonerna	Slaghöken
Sensation på racerbanan	Åskmolnet	Fuzzy slår knockout
Hur tokigt som helst	Jungfrun på Jungfrusund	Blixtmännens undergång
De rödas uppror	Sagotimmen	Kronans käcka gossar
Vildmarkens riddare	Skriet från vildmarken	Rännstensungar
Den ensamme ryttaren	Aladdins äventyr	Helan, Halvan och
Flygmalajen i flottan	Bohus bataljon	Zigenarflickan
En dag i Vilda Västern	Den gyllene värjan	Hur tokigt som helst
En natt i Casablanca	Den siste mohikanen	Den hemliga ligan
Vi fara till Sahara	Djungelflickans sång	Sampo Lappelill
Indianfällan	Tarzan i farornas värld	Ali Baba och de 40 rövarena
Djungelns härskare	Dumbo	Tarzan och leopard-
Olycksfåglar i toppform	Smoky	kvinnan
Den siste mohikanen	Onkel Toms stuga	Vi fara till Sahara
Den gyllene värjan	Tre små grisar	De drogo västerut
Zorros märke	Isgrottans hemlighet	Kalle Anka på festhumör
Speedwayfantomen	Med värjan i hand	Texas Ranger på nya
Chaplin kommer tillbaka	Indianerna anfaller	äventyr
Olycksfåglar i Vilda	Stadens ljus	Francis
Västern	Pimpernel Svensson	Sjöcharmörer
De drogo västerut	Den hemliga ligan	Fyra fräcka fripassagerare
Skriet från vildmarken	Hacke Hackspetts nöjes-	Kronblom
Blixt Gordon	fält	Hacke Hackspett på nya
Svärdsmanen	Francis	äventyr
Rackarpojkar i societeten	Frökens första barn	I vilddjurens våld
Slaghöken	Röde hingsten	Tarzan och amasonerna
Ali Bara och de 40 rövarena	Robin Hoods son	Mästerdetektiven
Sudans drottning	Rännstensungar	Blomkvist
Full galopp	Med folket för fosterlandet	Stampe, den pucker-
Gunga Din	Tomtar på loftet	ryggiga hästen
Kronvraket	Kalle Anka i Sydamerika	Bara bekymmer

Månraketen
Tarzan och den gröna
gudinnan

Kaninen, MALMÖ:

Mästerdetektiven
Blomkvist
Greven av Monte Christo
Monte Christos hämnd
Min vän vargen
Genom eld och vatten
Den siste mohikanen
Kalle Anka i högförm
Tarzan och lejonjägarna
Robin Hoods son
Lassies nya husse
Barnen från Frostmo-
fjället
Stora bluffen
Sindbad Sjöfararen
Tarzan och amasonerna
Hjältar mot sin vilja
Gunga Din
Tarzan och leopard-
kvinnan
Kajan går till sjöss
Aladdins äventyr
Tarzans äventyr i öknen
Aladdins äventyr
Lassies son
Sindbad Sjöfararen
Hjortkalven
Gunga Din
Tarzan och amasonerna
Den siste mohikanen
Pippi Långstrump
Lassie på äventyr
Hjältar mot sin vilja
En dag i vilda västern
Banjo, en hund på
äventyr
Genom eld och vatten
Barnen från Frostmo-
fjället
Robin Hoods son

Grand, ESKILSTUNA:

Kalle Anka på festhumör
De rödas uppror
Lasse-Maja
Flygmalajen i flottan

Sagotimmen
Gänget ordnar allt
Kronans käcka gossar
Vingar ovan molnen
Se opp för flickor
Svärdsmannen
De dog med stövlarna på
Två år i varje klass
Djungelflickans sång
Kalle Anka på tapeten
Beredskapspojkar
Västerns musketörer
Zigenerskan
Vildmänniskan
I tigerns klor
En flicka för mej
Den fredliga draken
Prof. Petersons
plågoandar
Robin Hoods hämnd
Hur tokigt som helst
Vildhästen
Påhittiga Johansson
Tomtar på loftet
Robin Hoods fiender
Vingar ovan molnen
Påhittiga Johansson
Ung och kär
Den gyllene värjan
Djävulsklyftan
Det var en gång
Robin Hoods son
Höken och Pilen

Saga, Växjö:

Karl Alfred
Djungelflickans sång
Vildhästen
Åsa-Nisse på jaktstigen
Vingar ovan molnen
Tomtar på loftet
Rännstensungar
Pimpernel Svensson
Svärdsmannen
Frökens första barn
Hur tokigt som helst
Västerns musketörer
Aktare för spöken
Loffe som miljonär
Magistrarna på
sommarlov

Slaghöken
Rackarpojkar i societeten
Vårat gäng
Påhittiga Johansson
Den siste mohikanen
Cirkuspojken
Monte Cristos återkomst
Safari
Flygmalajen i flottan
Den hemliga gången
Bohus Bataljon
Kustens glada kavaljerer
Pippi Långstrump
Tre glada tokar
Sagotimmen
Kon-Tiki
Dynamitfällan vid Black
Canyon
Loffe blir polis
Sampo Lappelill

Roxy, KRAMFORS:

Banjo
Kungliga Johansson
Uppåt väggarna
Huckleberry Finn
Hur tokigt som helst
Lagens hämnare
Kalle Anka på tapeten
Sensationernas Grand Prix
Nyordning på Sjögårda
Pappa Bom
Vi masthuggspojkar
Flygmalajen i flottan
Mor Annas malliga
mjölnare
Sindbad Sjöfararen
Aktare för spöken
Smoky
En dag på cirkus
Sjöcharmörer
Vapensmugglarna
Kalle Anka och tre små
grisar
Buffalo Bill
Bröderna Östermans
huskors
Storm över Texas
Pojken som stoppade
Niagara
Tarzan och kvinnan från
havet

Kalle Anka på festhumör
Glada galoscher
Den sista kuppen
Texas i brand
Tre glada jockeyer
Bragdernas man
Grabbarna i 57:an
Skolka skolan
På Petterssonskans
pensionat
En flicka för mej
Olycksfåglarna i toppform
Åskmolnet
Tarzan och amazonerna
Kustens glada kavaljerer
Nabonga
Ryttarna från Kansas City
Hemliga Svensson

Röda Kvarn, LULEÅ:

Swingrytmer
Monte Christos återkomst
Anderssonskans Kalle
Sången om Stockholm
Mästerdetektiven Blom-
kvist
91:an Karlsson på permis
Sotlugg och Linlugg
Vem kysser dej nu
Två grabbar i Texas
Speedwayfantomen
Flygets käcka gossar
Vi flyger i luften
Kan doktorn komma
Hollywood Canteen
Stilla Havets hjältar
Se opp för flickor
Hjältar mot sin vilja
Farliga flickor
100 dragspel och en flicka
De flygande tigrarna
Zorros märke
Kuckelikaka
Den stora spurten
På Petterssonskans
pensionat
Den siste mohikanen

Den hemliga gången
Pippi Långstrump
Pojken som stoppade
Niagara
Stackars lille Sven
Lev livet livat
Djävulsklyftan
Lilla Märta kommer
tillbaka
I vått och torrt
Grevinnan av Monte
Christo
Kajan går till sjöss
Djungelns härskare
De fria viddernas män
Night and Day
Fuzzys hjältebragd

Grand, VINGÅKER:

Rännstensungar
Huckleberry Finns äventyr
Skolka skolan
Åskmolnet
Buffalo Bill
Långlasse i Delsbo
Malajer på krigsstigen
91:an Karlssons permis
Barnen från Frostmofjället
Dundergubbar
Åsa-Nisse
Den siste mohikanen
Vid västerhavets vågor
Djurfäktare
Monte Christos återkomst
Billy Kidd som sheriff
Pippi Långstrump
Svärdsmannen
Smälänningar
Med värja och mask
Dårskap, dygd och
därfinkar
En dag i Vilda Västern
Helan och Halvan kommer
till stan
De dog med stövlarna på
Kronvraket
Bohus Bataljon

Hur tokigt som helst
Äventyr i djungeln
Präriens musketörer
Adolf Armstarke
Pimpernel Svensson
Stjärnmäll i Frukost-
klubben
Djungelmannen
Lassie i vildmarken
Dynamitfällan

*Folkbiografen, NORRA-
HAMMAR:*

Kalle Anka på festhumör
Med värjan i hand
Lugn i stormen
Gänget ordnar allt
Sudans drottning
Fort Apache
Se opp för flickor
Full galopp
Hackes bravader
Bleka greven
Tarzans äventyr i öknen
Kalle Anka på tapeten
Olycksfåglar i toppform
Hjältar i gult och blått
Hur tokigt som helst
Ta fast bovarna
Tarzan och kvinnan från
havet
Kajan går till sjöss
Kalle Ankas bravader
Flickorna i Småland
Den fredliga draken
Snövit
Blixt Gordon
Kronblom
Kalle Anka och tre små
grisar
Tarzan och leopard-
kvinnan
Vårat gäng
Piraterna i Monterey
Alice i Underlandet
Blixt Gordon i nya
världar

Viktigare initiativ på barnfilmens område i andra länder

Danmark

Enstaka danska barnfilmer har med stöd av Dansk Kulturfilm spelats in av enskilda bolag, särskilt av regissörsparet Astrid och Bjarne Henning-Jensen. Bolaget har i dessa fall satsat hälften och Dansk Kulturfilm hälften av inspelningskostnaderna. De statliga medlen har Dansk Kulturfilm beviljat ur Filmfonden, som består av bevillningsavgifter från biograferna och skall verka till främjande av filmens utnyttjande i pedagogiskt, kulturellt och konstnärligt hänseende. Småbarnsfilmen "Palle alene i verden" har blivit internationellt uppmärksammas. Mest känd är dock långfilmen "De pokkers unger", som också visats i flera länder och både spelat in de satsade pengarna och gett överskott.

Dansk Kulturfilm har också lämnat anslag till ett rikt bestånd av dokumentärfilmer, som i många fall visat sig lämpliga också för barn.

En del visningar av barnfilm har ordnats på biograferna och i skolorna genom en särskild organisation, Børns underholdings- og filmsorganisation, med över 6.000 medlemmar. Den välkända Dansk Skolescene, Thomas P. Hejles skapelse, har utvidgat verksamheten till att också visa värdefull film från biografernas utspelade repertoar inom de fem år, som filmerna bevaras, innan de förstörs. Skolescenens bio är en abonnemangsanordning för barn mellan 10 och 16 år, som anmäler sig genom skolorna och får en orientering om filmen med varje biljett. Dansk Skolescene väljer programmen och visade 1948—49 film på 11 biografer i Köpenhamn för över 30.000 barn.

De danska barnfilmklubbarna har år 1952 slutit sig samman i en landsorganisation, som stöds av De Danske Kvinders Nationalraad. Också bibliotekarierna vid barnbiblioteken stöder verksamheten. Enligt de ännu preliminära stadgarna för Danske Børnfilmklubbers Landsforening skall föreningen bland annat verka för spridningen av god barnfilm och samordna de krafter, som arbetar på området, representera barnfilmklubbarna inför myndigheterna och internationellt samt avge omdöme om vilka filmer som lämpar sig för barn. Som medlemmar kan antas icke kommersiellt arbetande filmklubbar men som stödjande medlemmar också intresserade enskilda och organisationer. En jury på fem medlemmar, av vilka minst en skall vara medlem av styrelsen, skall granska tillgänglig barnfilm och utarbeta en förteckning över filmer, som är lämpliga att visas i klubbarna.

I det statliga danska betänkandet 1950 med förslag till lag om biografväsendet föreslår majoriteten av kommittén, att censuren bibehålls och att censuren skall kunna bestämma, att en film inte får visas för barn under 16 år eller under annan av censuren bestämd ålder. Censuren skall också kunna beteckna en film som särskilt lämpad för förevisning för barn. I en reservation föreslår chefen för Statens Filmcentral, Ebbe Neergaard, att filmcensuren upphävs och ersätts med en ungdomsfilmnämnd, som skulle granska film för barn under 18 år och sätta åldersgränser. Nämnden skulle också ordna barn- och ungdomsföreställningar och ansöka om skattefrihet för sådana föreställningar.

Inom Filmraadet har framställts ett förslag, att en särskild barnfilmnämnd skulle bildas för att rekommendera film som särskild lämpad för mindre barn.

Denna barnfilmnämnd skulle bestå av ett relativt stort antal medlemmar, representerande hem, skola, psykologisk sakkunskap och filmbranschen. De av barnfilmnämnden godkända föreställningarna skulle befrias från nöjesskatt och bevillningsavgift.

Statens Filmcentral har lagt upp ett barnfilmarkiv och tagit initiativ till och bekostat den psykologiska undersökning om barn och film av Ellen Siersted, som refererats ovan sid. 19.

England

Den stora och erkända pionjärinsats på barnfilmens område, som utförts av J. Arthur Rank's barnfilmavdelning The Children's Entertainment Film, började 1944, då denna organisation bildades med Mary Field som ledare för verksamheten. Vid sin sida hade Mary Field en rådgivande nämnd, representerande hem, skola och sociala myndigheter, som granskade manuskripten, övervakade inspelningarna och godkände de färdiga filmerna, innan de släpptes ut. En stor mängd undersökningar och erfarenheter på barnfilmens område gjordes och har visat sig värdefulla för barnfilmproduktionen också i andra länder. Sammanlagt omkring 200 filmer av olika slag, spelfilmer, dokumentärfilmer, resefilmer, djurfilmer, journalfilmer, tecknade filmer osv., spelades in under den tid verksamheten pågick, 1944—1950.

Sedan The Children's Entertainment Film på grund av filmindustrins ekonomiska kris måst upphöra 1950, bildades i juli 1951 i stället The Children's Film Foundation som ett icke-kommersiellt bolag av hela den brittiska filmindustrin. Styrelsen väljs av de olika filmorganisationerna med Arthur Rank som ordförande och Mary Field som verkställande direktör. Fondens mål är att producera barnfilm, och varje vinst av sådana filmer skall användas till ny produktion. Fonden finansieras genom ett årligt anslag på 150.000 pund ur the British Film Production Fund, som består av nöjesskattemedel. Övriga anslag kommer troligen att sökas på annat håll.

Denna barnfilmproduktion med stöd av hela filmindustrin är ingen fortsättning av The Children's Entertainment Film, men J. Arthur Rank som styrelseordförande och Mary Field som verkställande direktör garanterar, att fonden kommer att utnyttja de erfarenheter som vunnits. Fonden skall också ordna distributionen av filmerna i England och utomlands och samarbeta med en ny statlig nämnd, som skall ha överinseende över hela frågan om barn och film.

Det ursprungliga ändamålet med barnfilmproduktionen var att tillgodose filmbehovet inom barnfilmklubbarna, som spelar en viktig roll i England och numera omfattar ungefär en fjärdedel av alla landets barn. Det finns en rad olika typer av barnfilmklubbar, mer eller mindre fast organiserade, men de flesta ger föreställningar på lördagsförmiddagarna. Den bästa standarden på programmen har hållits av Odeon- och Gaumont-klubbarna, som är anslutna till J. Arthur Ranks biografkedjor och för vilka Ranks barnfilmsproduktion i första hand varit avsedd. Även andra klubbar har emellertid i mån av tillgång haft dessa filmer på sina program.

Klubbarna är organiserade så, att barn mellan 5 och 15 år blir medlemmar genom att anmäla sig på biograferna, där de får en blankett, som skall fyllas i av föräldrarna. Mot denna blankett med föräldrarnas samtycke får barnen ett medlemskort och en medlemsnål, och utan att kortet uppvisas får de inte köpa biljett till föreställningen. Klubbledare är biografdirektören, som också bestämmer programmen, men varje klubb har också nominellt en självstyrelse av barn eller beskyddas av en hederskommitté av intresserade vuxna. Barnkommittéerna sam-

manträder med biografdirektörerna för att diskutera programmen, och många klubbar har också annan hobbyverksamhet på sina program. Vuxna har i allmänhet inte tillträde till föreställningarna. Filmerna väljs centralt bland dem som rekommenderats som familjefilmer av The British Film Institute, men de granskas dessutom av en särskild kommitté.

Frankrike

När förvildningen bland barn och ungdom efter kriget började bli ett allvarligt socialt problem, bildades 1947 på privat initiativ Écran des Jeunes, som enbart producerar barnfilm. Verksamheten har hela tiden finansierats på privat väg och gått med miljonförluster. Bolaget sköter både produktion, distribution och visning och har hittills huvudsakligen producerat småbarnsfilmer, varibland en mycket populär serie dockfilmer. En kommitté av skolade psykologer granskar manuskripten och de färdiga filmerna. Samtidigt med Écran des jeunes bildades Association Nationale du Cinéma pour l'Enfance et la Jeunesse, som väljer ur filmer till lämpliga program och håller kontakt med myndigheterna och med ett stort antal ungdomsföreningar.

Också andra barnfilmer har gjorts på privata initiativ. Sonika Bos småbarnsfilmer har fått internationellt erkännande som roliga och artistiska. Fred Orain har gjort filmer för något större barn.

Écran des Jeunes hyr biografen en gång i veckan (på torsdagarna) och visar program, som också upptar annan underhållning. Efter ett regeringsdekret 1949 har det blivit möjligt att ordna visningar av underhållningsfilm i skolorna, men en stor del av barnen är också organiserade i filmklubbar.

Ciné-Clubs des Jeunes är spridda över hela landet och har tusentals medlemmar i åldrarna 10 till 16 år. Klubbarna har inga statsanslag utan finansieras genom inträdesavgifter, men de är befriade från nöjesskatt. De flesta klubbar sköts av barnen själva med hjälp av några vuxna, och de vuxnas filmklubbar har visst överinsende t. ex. över den ekonomiska förvaltningen. Ciné-Clubs des Jeunes ger föreställningar två gånger i månaden under skolterminerna, vanligen på söndagarna. Någon av ungdomarna själva inleder med en kort orientering, och efter filmen följer oftast diskussion, som leds av någon av de vuxna.

Clubs Cendrillon startades och sköts fortfarande av Sonika Bo. De är huvudsakligen avsedda för barn mellan 6 och 12 år och ger föreställningar två gånger i veckan. Clubs Cendrillon har också världens första barnfilmarkiv, som 1950 omfattade 800 filmer av olika typer. Dessa visas främst i Cendrillonklubbarna men lånas också ut till andra barnfilmklubbar i Frankrike och utomlands.

Clubs Ciné-Jeunes sköts av lärare och klubbmedlemmar tillsammans och drivs av L'Union Française des Offices du Cinéma Educateur Laïque (UFOCEL), som egentligen sysslar med skolfilm men har utsträckt sin verksamhet till att också omfatta underhållningsfilm.

Studio Jeunesse är en filmklubb i Algiers för barn mellan 7 och 15 år. Klubben har tillkommit på föräldrarnas initiativ och sköts av dem. Programmet upptar utom filmdebatt också sång, lekar och annan underhållning.

Tjeckoslovakien

Den tjeckiska filmindustrin, som förstärktes 1945, har sedan detta år också haft en särskild avdelning för barnfilmproduktion. Man gör film för olika åldrar, för 3 till 6 år, 6 till 10 år och 10 till 15 år. En särskild avdelning producerar tecknade filmer, tre andra grupper gör marionettfilmer. De tjeckiska barnfilmerna har snabbt vunnit insteg på den internationella marknaden.

Filmerna visas antingen på vanliga biografier eller på särskilda barnbiografier. Filmklubbar existerar inte, men i fyra av de största städerna finns särskilda biografier, som helt är avsedda för barnpublik. Barnbiografierna i Prag tjänar också som experimentinstitut för den avdelning inom den statliga filmindustrin, som systematiskt studerar filmens påverkan på barnen. I andra städer är åtminstone någon av smalfilmsbiografierna reserverade för särskilda barnprogram på lördags- eller söndagseftermiddagarna. En filmbuss åker omkring till platser, där det inte finns biografier, och arrangerar filmföreläsningar för barn.

Ryssland

Sedan den ryska filmindustrin efter revolutionen förstärktes, har ryssarna varit pionjärer inom barnfilmproduktionen och gjort teknade filmer, sagofilmerna och skådespel för alla åldrar. Filmerna är i regel underhållningsfilmer med fosterande tendens. Särskilt de teknade sagofilmerna har vunnit uppskattning också utomlands.

En filmateljé, Sojuzdetfilm, sysslar uteslutande med film för barn och ungdom och producerar årligen omkring tio långfilmer för barn. I de andra ryska ateljéerna upptar produktionen i allmänhet också en barnfilm årligen. En ateljé har dessutom specialiserat sig på trickfilmer för småbarn, och vidare gör man bl. a. journalfilmer från barnens värld, utarbetade tillsammans med barnen själva och med pedagoger.

Ryssland har särskilda barnbiografier, där vuxna äger tillträde endast i sällskap med barn och där det också finns ett lekrum för de minsta och bibliotek för de äldre. Barnbiografen i Moskva används vid de psykologiska undersökningarna om barn och film, som också utförs av filmministeriet. De ryska barnfilmerna diskuteras livligt i skolorna, i Unga Pionjär-Klubbar och på särskilda diskussionsmöten, som bolaget kallar till.

Inga andra utländska barnfilmer än tjeckiska visas i Ryssland, varför behovet av inhemsk barnfilm är stort. År 1952 har en stor propagandakampanj satts i gång för framställning av mera och bättre barnfilm.

U. S. A.

Särskild underhållningsfilm för barn produceras inte i Amerika, och inte heller finns det några gränser mellan barntillåtna och barnförbjudna filmer. Man anser, att barn under åtta år överhuvudtaget inte bör se film på biografierna, medan barn över denna ålder bör kunna se den ordinarie repertoaren. All film betraktas mer eller mindre som familjefilm.

För att göra ett lämpligt urval av filmer för barn ur den ordinarie repertoaren har emellertid en jury bildats. Children's Film Library Committee, som arbetar under beskydd av den amerikanska filmindustrins topporganisation, Motion Picture Association of America. Av 400 filmer utvalde juryn under tre år 175 som "acceptable" och 79 som "recommended". Till juryn är anslutna ett 20-tal organisationer, däribland Parent-Teacher Association, som har utarbetat noggranna krav på filmer som skall kunna anses lämpliga för barn. Några av deras regler återges nedan.

De godkända filmerna har juryn genom tillmötesgående från producenterna kunnat lägga upp i ett barnfilmarkiv, The Children's Film Library, där biografägarna till nedsatta priser kan få hyra filmerna för visningar vid särskilda barnföreställningar. Juryn driver också propaganda för att barn under åtta år inte skall gå på bio och för att familjen skall gå på bio tillsammans.

Ett liknande upplysningsarbete utförs av Fox West Coast Agency Corporation i samarbete med en rad föreningar och organisationer. Deras omdömen om filmerna och deras åsikter om vilka åldrar de lämpar sig för publiceras varje vecka i en folder, som gratis delas ut till bibliotek, press, radio, skolor, etc.

Dessa uttalanden ligger också till grund för den förteckning med bedömning av olika filmer som Children's Film Library Committee sänder ut.

Lokala barnfilmbibliotek för utlåning av kortfilmer finns allmänt i USA i anslutning till barn- och ungdomsavdelningarna i biblioteken. Mot uppvisande av bibliotekskort kan man kostnadsfritt få låna hem film för visning för en publik av minst 20 personer. Filmerna är övervägande dokumentärfilm med undervisande eller uppfostrande syfte.

Children's Film Library Committees fordringar på filmer för barn

Grundvalen för Children's Film Library Committees urvalsprinciper är främst den amerikanska filmindustrins Production Code (se Betänkande I, bilaga 1). I överensstämmelse med denna kräver juryn, att sociala värden och socialt acceptabla beteendemönster skall framhåvas som önskvärda och riktiga, att ingen propaganda för intolerans mot någon grupp får förekomma, att familjeförhållanden skall skildras på ett sätt, som ger barnen en känsla av trygghet, och att det godas makter segrar. Filmernas moraliska grundtendens skall vara, att brott inte lönar sig och att synden inte får någon belöning.

Vidare framhålls av Parent-Teacher Association bl. a. följande punkter:

Underhållningsfilmer skall stimulera barnens fantasi och vetgirighet genom friska, vackra och djärva skildringar, som ger näring åt fantasin, stärker tilliten till livet och levandegör höga ideal.

Filmens inställning till livet skall ge barnen en känsla av trygghet, framförallt genom en grundstämning av värme och vänlighet.

Filmerna skall förmedla tro på att det onda kan övervinnas och lära barnen förstå det ondas natur och dess orsaker. Det onda skall visas som det tragiska resultatet av olyckliga omständigheters makt över känslomässigt undernärda eller okunniga människor. All romantisk framställning av det ondas dragningskraft skall undvikas.

Humorn skall vara uppbyggande, inte verka nedbrytande på mänskliga känslor och godtagna värden.

Individens fria utveckling och självständiga prövning av frågor skall framhållas som värdefull i motsats till blind auktoritetstro.

Goda gärningar och gott uppförande skall växa fram naturligt ur filmernas handling, inte visas som resultat av straff eller förebråelser. Filmerna måste visa, att man löser mänskliga problem och tillfredsställer mänskliga behov bättre med goda handlingar än med dåliga.

Filmerna skall skildra människors uppförande och känslor trovärdigt, utan att förhårliga hat, svartsjuka, girighet eller vrede.

Filmerna skall skildra makt på ett sanningsenligt sätt. Verklig makt skall visas komma av självkontroll, förmåga att konstruktivt samarbeta med andra, kännedom om den mänskliga naturen och förmåga att behärska den. Det skall framhållas, att viljan att dominera är en svaghet, som kommer av fruktan och besvikelser.

Filmerna skall framhålla alla människors likvärdighet och inte innehålla någonsin, som kan uppmana till hat eller strid mellan folken.

Källförteckning

Uppgifterna har hämtats ur bl. a. följande verk: *Henri Storck: The Entertainment Film for Juvenile Audiences* (Unesco, Paris 1950), *Betaenkning angående Biografvaesendet* (Köpenhamn 1950), *Report of the Departmental Committee on Children and the Cinema* (London 1950), *Entertainment Films for Children* (London 1947, 1948, 1949, 1950), *Association Nationale du Cinéma pour l'Enfance et la Jeunesse: Le Cinéma et les Enfants* (Paris 1950), *Majvor Tingdal-Snare: Guignol och Barbarin och de franska barnen* (Publicistklubbens årsbok, Stockholm 1951), *Elsa Brita Marcussen: Film* (Stockholm 1950), *John Eugene Harley: World-Wide Influence of the Cinema* (Los Angeles 1950) samt ur broschyrer, programblad och personliga rapporter.

Förslag till instruktion för statens barnfilmråd

§ 1

Statens barnfilmråd skall under Kungl. Maj:t leda den statliga stödverksamheten på barnfilmens område samt ha överinseende över frågor, som röra barn och film.

§ 2

1. Barnfilmrådet skall pröva ansökningar om statligt garantilån eller bidrag till produktion av barnfilm, liksom ansökningar om befrielse från återbetalnings-skyldighet. Rådet bör kontrollera, att beviljade medel används så, att den färdiga filmen fyller överenskomna villkor. Ett särskilt avtal träffas i varje särskilt fall mellan rådet och respektive producent.

2. Barnfilmrådet skall pröva ansökningar om återbäring av nöjesskatt vid visning av barnfilm. Återbäring av hela nöjesskattebeloppet skall beviljas vid visning av filmer, som rådet finner särskilt lämpliga även för barn under 11 år, samt undantagsvis för andra barnfilmer av utmärkt förtjänst. Vid visning av övriga av rådet godkända barnfilmer skall återbäring av halva nöjesskattebeloppet beviljas. Återburet nöjesskattebelopp för visning av annan än nordisk barnfilm ställs under barnfilmrådets förvaltning för ändamål, som anges i moment 3 nedan.

3. Barnfilmrådet skall pröva frågor om anslag till inköp, redigering och nedkopiering till smalfilmsformat av barnfilm och fungera som kontaktorgan för utbyte av barnfilm med andra länder.

4. Barnfilmrådet skall vidare främja spridningen av god barnfilm samt bedriva upplysnings- och forskningsverksamhet på barnfilmens område.

§ 3

Barnfilmrådet, som förordnas av Kungl. Maj:t för tre år i sänder, består av sex ledamöter.

Bland ledamöterna utser Kungl. Maj:t en att vara rådets ordförande.

§ 4

Barnfilmrådets expedition förestås av en sekreterare, som Kungl. Maj:t inom eller utom rådet förordnar för en tid av tre år.

Sekreteraren åligger bland annat att ansvara för diarieföringen av inkommande ärenden och expedieringen av rådets beslut, att föra protokoll vid rådets sammanträden, att under redogöraransvar omhändervärd de medel, som ställts till rådets förfogande, och över sin förvaltning avgiva redovisning till riksräkenskapsverket ävensom att, där ej rådet annorlunda bestämmer, bereda och föredraga ärendena inför rådet samt företaga av rådet beslutade utredningar.

Är sekreteraren ej ledamot, äger han likväl deltaga i rådets överläggningar men i så fall ej i dess beslut.

§ 5

Barnfilmrådet äger, i mån av behov, anlita särskilda experter, vilka skola tillhandagå rådet i dess verksamhet.

En av granskningsmännen inom statens biografbyrå äger att delta i rådets överläggningar, dock icke i dess beslut.

§ 6

Barnfilmrådet äger, i den mån medel för ändamålet stå till förfogande, åt någon eller några av sina ledamöter, sekreteraren eller av rådet anlitad expert uppdraga att företaga resa, som rådet finner för sin verksamhet erforderlig.

§ 7

Barnfilmrådet sammanträder på kallelse av ordföranden, så ofta ärendena därtill föranleda.

§ 8

Barnfilmrådet är beslutsmässigt, då ordföranden och minst tre ledamöter äro närvarande.

Beslut fattas genom enkel röstövertvikt. Vid lika röstetal äger ordförande utslagsröst.

Vid förfall för den av Kungl. Maj:t utsedde ordföranden inträder den äldste av rådets övriga ledamöter i hans ställe.

Skrivelser

Skolöverstyrelsen den 29 oktober 1946

Till Konungen.

I framställning till skolöverstyrelsen den 30 juli detta år har Huskvarna folk-skolestyrelse hemställt, att skolöverstyrelsen måtte vidtaga åtgärder för att få till stånd barnfilmer, bättre lämpade för sitt ändamål än vissa i framställningen exemplifierade filmer, som nu ingå i de speciella biografprogram, vilka vanligtvis på söndagseftermiddagarna i städer och samhällen anordnas för barn. I framställningen anföres vidare bland annat, att de lokala filmkommittéerna ofta äro hänvisade till att välja bland olämpliga filmer för dylika föreställningar, även om skolstyrelsen ville notera, att också många goda filmer stod till förfogande, bland vilka särskilt nämndes filmen "Barnen från Frostmofjället".

Skolöverstyrelsen vill hemställa till Kungl. Maj:t att taga under övernägande, huruvida icke nu tiden vore mogen att till förnyad prövning upptaga frågan om statligt stöd till god filmproduktion i huvudsak enligt de filmsakkunnigas förslag och därvid även beakta de synpunkter på frågan, som aktualiserats genom frågan om barnfilmerna. Enligt vad överstyrelsen har sig bekant, föreligger för närvarande ett starkt behov av särskilt för barn lämpad spelfilm att infoga i de för dem särskilt avsedda filmprogrammen. Produktionskostnaderna för dylik film äro alltjämt för höga i förhållande till de intäkter sådana filmer kunna väntas ge, på grund av de låga biljettpriser som måste tillämpas vid de för barn anordnade filmföreställningarna. Vissa försök ha från enskilt håll gjorts för att få till stånd sådan film, men förlusterna för producenterna ha varit alltför höga.

I likhet med 1941 års filmsakkunniga och ungdomsvårdskommittén anser emellertid skolöverstyrelsen det sannolikt, att producenter mot en viss statlig garanti skulle kunna intresseras att framställa filmer på detta för uppfostran så betydelsefulla område.

Med hänsyn till ovanstående får överstyrelsen därför hemställa, att Kungl. Maj:t ville till riksdagen framlägga förslag om statligt stöd till svensk filmproduktion i huvudsaklig överensstämmelse med 1941 års sakkunnigas förslag och med beaktande av de kompletterande förslag, som ungdomsvårdskommittén framlagt.

I den slutliga handläggningen av detta ärende hava deltagit t. f. generaldirektören undervisningsrådet Falck, t. f. avdelningschefen undervisningsrådet Wagnsson och t. f. undervisningsrådet Lund, föredragande.

Stockholm den 29 oktober 1946.

Underdånigst

Kurt Falck

Ragnar Lund

Statens biografbyrå den 5 november 1946

Till Konungen.

Genom nådigt beslut den 17 maj i år bemyndigade Eders Kungl. Maj:t under-tecknad, statens biografbyrås chef, att som byråns representant deltaga i ett nor-diskt filmcensormöte i Köpenhamn den 3—5 sislidna juni månad. Vid konfe-rensens i fråga, vari även biografbyråns kvinnliga ordinarie filmgranskare deltog, dryftades olika frågor av gemensamt intresse. Särskild vikt kom därvid att läg-gas på de olika problem, som äro förknippade med spörsmålet barn och film. Efter vederbörlig behandling av dessa frågor beslöto de samlade filmcensorer-na att gemensamt uttala, att "bristen på lämpliga barnfilmer, vilken i första hand måste tillskrivas de särskilt stora ekonomiska risker som äro förbundna med framställningen av desamma, gör det i hög grad önskvärt, att produktionen av sådan film stödes av allmänna medel. Den pedagogiska och kulturella betydelsen av goda barnfilmer kan icke värderas högt nog". Det framhölls vidare, att detta uttalande borde underställas regeringarna i de vid mötet representerade län-derna. Samtidigt som statens biografbyrå härmed bringar uttalandet till Eders Kungl. Maj:ts kännedom, tillåter sig byrån närmare utveckla de aktualiserade frågorna för Sveriges vidkommande.

Av de 350—400 längre spelfilmer, som numera årligen censureras i vårt land, är närmare hälften tillåten för barn under 15 år. Därtill kommer en anse-nlig mängd kortare filmer — journalbilder, kulturella och pedagogiska dokumentär-filmer, kortare dramatiska inspelningar, tecknade filmer m. m. — vilka visas som förspel till långfilmer eller sammanföras till ordinarie filmprogram vid s. k. kortfilmsbiografer. Dessa kortare filmer äro till övervägande del barntillåtna.

För att en film skall få förevisas för barn vid offentliga föreställningar fordras som bekant jämlikt biografförordningen, att densamma prövats och godkänts av statens biografbyrå. Byrån har bland annat att vid denna sin granskning förbjuda sådana bilder som, förutom att deras förevisning skulle strida mot allmän lag eller goda seder eller att de eljest skulle kunna verka förråande, upphetsande eller till förvillande av rättsbegreppen, "äro ägnade att skadligt uppjaga barns fantasi eller eljest menligt inverka på deras andliga utveckling och hälsa". Bilder av annan beskaffenhet må biografbyrån icke vägra godkänna. *Att en film av biografbyrån förklarats barntillåten betyder således icke att filmen i fråga är positivt lämplig för barn, utan endast att den icke ansetts kunna menligt påverka barnens andliga hälsa.* Byrån kan med andra ord icke förhindra att barn få tillträde till ett stort antal filmer, som helt taga sikte på de vuxnas föreställningsvärld och sakna intresse och betydelse för minderåriga. Denna omständighet har ofta förbisetts i den offentliga debatten i hithörande frågor.

För att erhålla en mera konkret bild av de granskade och barntillåtna spel-filmernas antal i förhållande till de barnförbjudna filmerna samt de förstnäm-nas fördelning på olika produktionsländer har biografbyrån i nedanstående

År	Total- antal censur- filmer	Antal barnt. spel- filmer	De barnt. spelf:a i % av total- antalet	Produktionsländer					
				USA	Sverige	England	Ryssland	Tyskland	Övr. länder
1943	317	133	42	90	19	5	3	7	9
1944	357	169	47	110	21	18	1	7	12
1945	391	184	47	135	22	11	7	5	4

tabell sammanställt tillgängliga uppgifter från de sistförflutna tre åren, under vilka filmtillförseln i stort sett varit av fredsmässig omfattning.

En klassificering av de barntillåtna spelfilmerna efter deras innehåll kan icke utföras med anspråk på full objektivitet. Dels äro gränserna mellan olika innehållskategorier ofta flytande och dels lämna tillgängliga data om filmerna icke alltid önskvärd ledning vid en i efterhand företagen uppdelning. Med dessa reservationer har dock nedanstående tabell kunnat sammanställas:

År	Antal skådespel	Antal farsor, lustspel och komedier	Antal äventyrsfilmer	Antal dokumentärfilmer
1943	37	54	38	4
1944	39	90	6	4
1945	46	82	56	0

Av intresse är vidare uppgiften, att ett stort antal filmer fått vidkännas klippning av olämpliga scener för att bli barntillåtna. År 1943 företogs sålunda dylik partiell beskärning av 49 filmer (36 % av hela antalet barntillåtna filmer detta år), år 1944 av 29 filmer (cirka 17 %) och år 1945 av 40 filmer (cirka 22 %). Nämnas kan även, att från år 1945 föreliggande uppgifter utvisa, att 27 filmer eller cirka 15 % av det totala antalet barntillåtna filmer detta år utgjorde förkortade editioner av spelfilmer, som tidigare passerat censuren och därvid förbjudits för barn. Erforderlig omarbetning — bortklippning av brutalt utformade episoder, långdragna stridsscener, skräckinjagande bildföljder och andra för barn upphetsande eller på annat sätt olämpliga scener — hade därvid verkställts av filmbolagen själva.

Granskningsmännen vid biografbyrån ha med ledning av tillgängliga uppgifter för nyssnämnda år sökt bilda sig en uppfattning om huru många granskade spelfilmer per år, som kunna anses vara från början planlagda och inspelade med speciell hänsyn tagen till den minderåriga biografpubliken. Även om en dylik uppskattning i hög grad måste bli av subjektiv natur och därigenom också av begränsat värde, måste dess resultat anses anmärkningsvärt. Det visar sig nämligen, att årligen ett utomordentligt begränsat antal filmer eller omkring 2 procent av totalantalet granskade spelfilmer kan av granskningsmännen vitsordas och anbefallas såsom *uppenbarligen utformade för att tillgodose just barnens behov av berikande underhållning*. Den stora massan av barntillåtna filmer har producerats med sikte på att i första hand ge de vuxna utbyte av biografbesöket. Det kan därför i regel icke undvikas, att dessa filmer bygga på intriger och konflikter och innehålla händelsepassager, som sakna resonans i barnens egen erfarenhet och föreställningsvärld och icke heller förmå vidga deras andliga horisont på önskat sätt.

Samtidigt som detta är att beakta, bör hållas i minnet att de minderåriga utgöra en icke oväsentlig del av den publik som frekventerar biograferna. Denna filmproduktionens brist på anpassning till barnens filmkonsumtion får sin skarpa belysning vid de s. k. matinéföreställningarna på söndagar och helgdagar. De program som därvid uppföras omfatta ibland veckans ordinarie kvällsfilmer, därest dessa äro barntillåtna, men oftare speciellt förhryda matinéfilmer, oftast äventyrsfilmer eller lustspel, vilka båda filmkategorier förutsättas utöva särskild lockelse på en yngre publik. Frågan om filmmatinéernas ändamålsenlighet skall icke här beröras; det avgörande är att den andliga kost som bjödes det uppväxande släktet vid dessa och liknande tillfällen alltför ofta måste betecknas

som otillfredsställande. Särskilt är det ensidiga och onyanserade urvalet av schablonmässiga vilda-västern-filmer, farser och komedier med förljugen lyckomoral ägnat att inge betänkligheter. Spänning och humor måste och böra givetvis vara framträdande ingredienser i filmer för barn och ungdom men det kommer här an på dessa filmers intentioner i stort och i vad mån dessa kvaliteter kunna medverka till en önskvärd karaktärs- och personlighetsutveckling. Man kan inte värja sig för intrycket att risker föreligga för att vissa slags äventyrs- och lustspelsfilmer genom att i myckenhet och i ständigt växlande uppenbarelsformer anammas av den för filmpåverkan mycket känsliga minderåriga filmpubliken kunna medverka till en icke önskvärd livsinställning och hållningslöshet hos de unga, utan att man fördenskull kan beteckna var film tagen för sig såsom direkt skadlig för barn. Det synes tvivelsutan vara en fråga av stor vikt att en ändring i förhållandena kan ske, så att barnens legitima behov av god och stimulerande underhållning på biograferna kan tillgodoses.

Närmast uppställer sig frågan, om man kan komma till rätta med förhållandena genom en skärpning av censuren för de barntillåtna filmerna. I sitt underdåniga yttrande över ungdomsvårdssakkunnigas betänkande del III hade statens biografbyrå tillfälle att framhålla de praktiska olägenheter, som skulle uppstå, därest till följd av skärpt censur endast ett fåtal spelfilmer årligen skulle vara tillgängliga för barn. Byrån utgick ifrån att dessa olägenheter så småningom skulle krävas avlägsnade av en allmän opinion. Det förhåller sig också i själva verket så, att filmcensuren i vårt land redan nu arbetar efter betydligt strängare bedömningsprinciper, när det gäller tillåtandet av filmer för barn, än vad som är fallet flerstädes i utlandet. Med ledning av censurförteckningar från grannländerna avseende de tre första kvartalen innevarande år har biografbyrån exempelvis i nedanstående tre uppställningar kunnat fastställa, dels att filmcensurinträttningarna i samtliga dessa länder bedömt flertalet filmer på samma sätt som i vårt land, dels även att där skiljaktigheter i besluten om vad som får visas för barn förekomma, dessa till övervägande del innebära, att man i de övriga skandinaviska länderna anlagt mindre stränga bedömningssynpunkter än i Sverige.

1. Jämförelse Danmark—Sverige

Barntillåtna i både Danmark och Sverige	33 filmer
Barntillåtna i Danmark, barnförbjudna i Sverige	27 „
Barnförbjudna i Danmark, barntillåtna i Sverige	1 „
Summa	61 filmer

2. Jämförelse Finland—Sverige

Barntillåtna i både Finland och Sverige	62 filmer
Barntillåtna i Finland, barnförbjudna i Sverige	35 „
Barnförbjudna i Finland, barntillåtna i Sverige	3 „
Summa	100 filmer

3. Jämförelse Norge—Sverige

Barntillåtna i både Norge och Sverige	73 filmer
Barntillåtna i Norge, barnförbjudna i Sverige	25 „
Barnförbjudna i Norge, barntillåtna i Sverige	16 „
Summa	114 filmer

I fråga om själva organisationen av statens biografbyrå ha ungdomsvårdssakkunniga understrukit vikten av att den *barnpsykologiska sakkunskapen* på ett

annat sätt än tidigare *företrädde vid den dagliga rutinmässiga filmgranskningen*. Det förtjänar här nämnas, att sagda önskemål numera torde få anses vara i det väsentliga tillgodosett, i det att Eders Kungl. Maj:t som ordinarie granskningsman vid byrån från och med den 1 augusti i år förordnat en barnpsykiater.

I den offentliga diskussionen har ofta som förslag framförts, att barn under skolåldern skulle vägras tillträde till biograferna, att en särskild åldersgräns skulle uppdragas för att differentiera den nu mycket heterogent sammansatta barnpubliken samt att den övre åldersgränsen skall höjas från 15 till 16 år. Tankegången bakom samtliga dessa förslag måste betecknas som i och för sig riktig och välbetänkt men om dem alla synes gälla, att de resultat, som möjligen stå att vinna, knappast kunna anses uppväga de påtagliga praktiska komplikationer, som skulle vara förknippade med en dylik reform. I sitt avstyrkande av förslagen hänvisa ungdomsvårdssakkunniga bl. a. även till att härigenom förbudsfloran för de minderåriga ökas i en icke önskvärd omfattning.

Om således inga avgörande förbättringar torde kunna uppnås restriktionsvägen, återstår att pröva ändamålsenligheten av mera positiva åtgärder. Den tidigare omnämnda bristen på för barn avpassade filmer har sin förklaring i omständigheten att den enskilde filmproducenten icke anser sig kunna bära de ekonomiska risker, som äro förbundna med framställningen av filmer, som till övervägande del skola betalas med barnens inträdesavgifter, vilka senare, åtminstone vid matinéföreställningar, äro avsevärt lägre än vad den långt talrikare publiken av vuxna brukar erlægga för sina biografbesök. *Det visar sig att i länder med en rikare utvecklad produktion av barnfilmer densamma stödes av det allmänna*. Så är fallet — liksom även i fråga om filmproduktionen i övrigt — i *Sovjetunionen*, av vars barnfilmsproduktion ett mindre antal alster funnit vägen till Sverige och här kommit att uppmärksammas såsom föredömliga. I vårt land har icke saknats ambition att utan stöd från stat eller kommun åstadkomma lämpliga barnfilmer; i detta sammanhang må exempelvis hänvisas till den av Folkkrörelsernas Filmorganisation upptagna sagofilmen "Det var en gång", aktiebolaget Svensk Filmindustri påbörjade inspelning av "Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin" samt aktiebolaget Sandrew-Bauman Films "Barnen från Frostmofjället", den senare uppskattad även av den ordinarie biografpubliken. Även om sålunda enstaka sporadiska försök har företagits på detta område, torde ingen mera omfattande eller kontinuerlig produktion komma till stånd, förrän producenterna kunna räkna med garantier för att inspelningarna icke skola åsamka dem förlust. Kunde det på sätt som föresvävade de i Köpenhamn församlade nordiska filmcensurerarna åstadkommas, att ett vart av de skandinaviska länderna årligen framställde någon eller några goda spelfilmer för barn i och för samnordiskt utnyttjande, skulle totalantalet tillgängliga lämpliga barnfilmer i varje land högst avsevärt ökas. Visningen av filmerna i fråga torde böra äga rum i samma former som för närvarande och i den mån filmerna icke nå ut till sin publik genom de vanliga biografföreställningarna synas de böra visas genom skolornas försorg. I detta sammanhang bör erinras om det initiativ som redan tagits av kommunalförvaltningen i huvudstaden, där anslag ställts till förfogande för förevisning av goda filmer för skolungdomen i filmuppfostrande syfte. Det förtjänar framhållas att tanken på såväl statligt stöd åt produktionen av kortare barnfilmer som speciellt arrangerade filmförevisningar för barn i det allmännas regi rekommenderats av ungdomsvårdssakkunniga i deras betänkande del III.

När fråga uppstår om de former, vari ett dylikt statsstöd bör meddelas, samt om den för stödverksamheten erforderliga organisationen, synes lämpligen böra

erinras om filmutredningens år 1942 avgivna betänkande och förslag rörande statligt stöd åt svensk filmproduktion (SOU 1942:36). De sakkunniga ha här förordat inrättandet av en statens filmnämnd, vilken under Eders Kungl. Maj:t skulle handhava statlig stödverksamhet på filmproduktionens område. Meningen vore att såväl längre som kortare filmer, som uppfylla vissa närmare specificerade krav, skulle kunna komma i åtnjutande av statlig subvention. Understödet borde därvid vad långfilmerna beträffar utgå i form av räntefria lån, s. k. film-lån; härför beräknades ett anslagsbelopp av 500.000 kronor årligen. För framställning av ur allmänna synpunkter värdefulla kortfilmer borde avsättas 50.000 kronor per år. Filmnämnden, som föreslogs bestå av fem för olika grenar av svenskt kulturliv representativa personer, beräknades draga en årlig kostnad av 18.000 kronor. Filmutredningens förslag, som erhöll ett i stort sett gynnsamt mottagande i remissyttranden och presskommentarer, har tillsvidare icke föranlett någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd.

I detta sammanhang tillåter sig statens biografbyrå erinra om att frågan om statens ställning till filmproduktionen för närvarande från skilda utgångspunkter är föremål för prövning, dels inom kommittén för social upplysning, dels inom skolutredningens film- och radiodelegation. Det synes byrån praktiskt lämpligt att härvid beaktades jämväl önskemålet om statsstöd åt barnfilmproduktionen, i varje fall därest vederbörande utredningar avse att framlägga förslag om inrättandet av en central filminstans i ungefärlig överensstämmelse med den av filmutredningen förordade institutionen.

Under hänvisning till det inledningsvis återgivna uttalandet från det nordiska filmcensormötet samt till vad i övrigt anförts får statens biografbyrå i underdånighet hemställa

att Eders Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder i syfte att stimulera till ökad produktion av för barn lämpliga spelfilmer.

I detta ärendes handläggning ha deltagit förutom undertecknad, statens biografbyrås chef, ordinarie granskningsmännen med. lic. Gunnar Klackenbergs och fru Birgit Hedström.

Stockholm den 5 november 1946.

Underdånigst

J.-G. Lindström

Målsmännens Riksförbund den 24 januari 1947

Till Konungen

Med anledning av Statens Biografbyrås underdåniga skrivelse av den 13 december 1946 ber Målsmännens Riksförbund, centralorganisation för Sveriges föräldraföreningar, att härmed underdånigt få framlägga sina synpunkter.

Det har inom riksförbundet uttryckts farhågor för att den sunda och harmoniska utveckling av ungdomen, för vilken hem och skola gemensamt arbeta, äventyras genom att de underhållningsfilmer, som visas för denna ungdomliga

publik, alltför ofta äro olämpliga för densamma. Tillgången på för barn och ungdom lämplig underhållningsfilm har under senare år visat sig vara alldeles otillräcklig. Vad de yngre årsklasserna beträffar innehålla till och med rena sago-filmer ofta rena skräckmoment, som enligt barnläkare framkalla mentalhygieniska skador. Med hänsyn till den stora ungdomliga publik, som besöker biograflokalerna, kan filmens inflytande vid karaktärsdanningen ej överskattas. Den ofta konstnärligt högtstående filmbilden verkar med sin intensitet och påtaglighet starkt suggestiv. Genom den bildar många ungdomar sig en uppfattning om de vuxnas värld, dit de längta. När den unge just nått pubertetsåldern, då det vaknande känslolivet ännu icke balanseras av karaktärsstyrka och moget om-döme, öppnas för honom den lockande barnförbjudna filmen. Sådana, som män-niskorna där framställas, och hur de lösa sina konflikter inverkar genom exemp-lets makt på tusentals unga människor. Vad filmproducenterna framställa såsom självfallet och riktigt, måste även av många ungdomar komma att anses som riktigt.

Det förefaller, som om filmproducenterna icke alltid kände sitt ansvar vid handhavandet av det stora propagandamedel som filmen utgör och som påverkar ungdomens känsloliv, moral och idealbildning i uppbyggande eller nedbrytande bemärkelse.

En fråga som särskilt bör övervägas är, hur åldersgränsen bör väljas mellan de för barn tillåtna och förbjudna filmerna.

En lämplig väg att söka fylla behovet av goda filmer är att produktionen av dylik film understödjes av statsmedel samt att man intensifierar propagandan för goda filmer bland filmuthyrare, biografägare och allmänheten, då särskilt föräldrarna. Statsunderstöd åt sådan filmproduktion har föreslagits inom eckle-siastikdepartementet av tillkallade sakkunniga (SOU 1942:36).

I fråga om propaganda för god film vill Målsmännens Riksförbund för sin del medverka genom att sprida artiklar i ämnet till landets föräldraföreningar. Riks-förbundet ämnar även söka intressera föräldraföreningarna att framställa önske-mål hos biografägarna på resp. skolorter om att vissa filmer upptas på program-met. Föräldraföreningarna kunna även anordna förevisningar av dylik film i egen regi.

I anledning av ovanstående får Målsmännens Riksförbund, som helt instäm-mer i Statens Biografbyrås förutnämnda framställning, i underdånighet hem-ställa, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en allsidig och förutsättningslös ut-redning av hithörande spörsmål samt att riksförbundet beredes tillfälle att yttra sig över de av denna utredning framställda förslagen.

Stockholm den 24 januari 1947.

Underdånigst

Målsmännens Riksförbund
Centralorganisation för Sveriges föräldraföreningar

S. G. W. Wahlund
ordf.

Kvinnoorganisationerna den 14 juni 1948

Till Konungen.

Under de senaste åren har frågan om "barn och film" ofta tagits upp till diskussion på olika föräldraföreningars och kvinnoorganisationers möten och kongresser.

Undersökningar, som gjorts de senaste åren i skolor och daghem i olika delar av landet samt enkäter med föräldrar, visar att frekvensen av barnens biografbesök är mycket hög och att detta även gäller barn i förskoleåldern. Där man har särskilda matinéprogram är dessa ofta mycket olämpligt sammansatta. Undersökningar visar även, att man inte kan räkna med ett medvetet föräldraintresse för de program, som bjuds barnen.

Ett nytt initiativ i frågan har tagits av Husmödrarnas Samarbetskommitté, som inbjudit undertecknade kvinnoorganisationer, som förut visat ett positivt intresse för frågor, som berör barnens biovanor, att bilda en kommitté, som skulle skaffa bättre förhållanden på detta område.

Denna kvinnoorganisationernas barnfilmkommitté har varit i kontakt med Statens biografbyrå och tagit del av de förslag, som framlagts av denna om en allmän översyn och förutsättningslös prövning av de gällande bestämmelserna för filmgranskning. I detta sammanhang har kommittén också diskuterat förslag om en minimiålder, då det gäller barns biobesök men har ej av praktiska skäl ansett sig böra förordna en sådan bestämmelse utan hoppas att man i detta fall genom en påverkan av föräldraopinionen skall nå önskat resultat. En uppmjukning av den nuvarande åldersgränsen för barnförbudna filmer i så måtto att ungdom under 15 år skulle kunna få se sådana filmer i målsmäns sällskap, har även diskuterats.

Kommittén vill instämma med Statens biografbyrå om önskvärdheten av, att en sådan översyn kommer till stånd. Det av Statens biografbyrå framlagda förslaget om ett granskningsråd, som skulle få yttra sig före förbudandet av en film och skulle tillkallas, då tveksamhet råder, understöddes av kommittén. Detta råd skulle enligt biografbyrån bestå av representanter för folkrörelserna, kultur- och litteraturintresserade. Kommittén påpekar den stora vikten av att även hem- och föräldraintresset därvid blir representerat, samt att detta granskningsråd ges den befogenhet, som behövs för att dess verksamhet skall bli effektiv.

Bland andra positiva åtgärder kommittén förordar är främjandet av en god barnfilmproduktion. Visar det sig, att statsbidrag är nödvändigt för att få fram barnfilm, som samtidigt med att den ger god underhållning ger en samhällsutfostan, bör ett sådant stöd tagas under övervägande. Likaså bör man taga upp frågan i hur stor utsträckning för andra ändamål inspelad film, naturfilmer, filmer från arbetslivet och skolfilmer, kan utnyttjas vid biografernas barnprogram. Då det gäller import av barnfilm borde det undersökas, varför import av god barnfilm i så ringa utsträckning kommer i fråga.

De filmer, som produceras av Ranks filmbolag för de engelska barnfilmklubbarna, förtjänar att uppmärksammas, likaså den verksamhet dessa klubbar bedriver, då de utom själva filmvisningen söker stimulera barnens självverksamhet vid de underhållningar, som filmklubbarna i samband med filmvisningen ordnar. Ett försök i liten skala att intressera föräldraföreningar för den engelska klubb-idén görs vid några skolor av kommitténs medlemmar under denna vårtermin.

Undertecknade organisationer får med anledning av denna kommittés utredning hemställa,

att en översyn av bestämmelserna för filmgranskningsverksamheten kommer till stånd,

att, om denna leder till tillsättandet av ett granskningsråd vid Statens biografbyrås sida, föräldraintresset blir representerat,

att frågan om ett statligt stöd av produktion av god barnfilm för olika åldersgrupper tas upp till prövning,

att förutsättningar för import i större utsträckning av god barnfilm från andra länder prövas,

att möjligheter undersökas för utnyttjandet av filmer, som skänker faktiska kunskaper, eventuellt också skolfilmer, vid barnprogrammen.

Stockholm den 14 juni 1948.

Underdånigst

Husmödrarnas Samarbetskommitté /*Eva Wigfors*
Sveriges Husmodersföreningars Riksförbund /*Gertrud Wiklund*
Kooperativa Kvinnogillesförbundet /*Signe Åhlberg*
Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund /*Disa Västberg*
Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund /*Gärda Svensson*
Fredrika Bremerförbundet /*Hanna Rydh*
Högerns Centrala Kvinnoråd /*Ebon Andersson*
Folkpartiets Kvinnoförbund /*Mix Anker Braathen*
Sveriges Folkskolläraryrkesförbund /*Hanna Wanngård*
Yrkeskvinornas Samarbetsförbund /*Agda Rösset*
Kristna Kvinnors Samarbetsförbund /*Elsa Cedergren*
Sveriges Småskolläraryrkesförbund /*Ruth Wikström*

Kvinnosammanslutningarnas i Göteborg barnfilmkommitté
den 20 januari 1950

Till 1949 års filmkommitté.

I Göteborg bildades våren 1949 en kommitté, bestående av delegater från politiska och icke-politiska kvinnosammanslutningar i staden, för att för Göteborgs del verka för bättre förhållanden i fråga om barnfilm och barnfilmsförevisningar. Denna kommitté utsåg inom sig ett arbetsutskott, som ordnade ett offentligt möte, varvid bland annat beslöts samarbete med biografägare i staden. En sammankomst mellan arbetsutskottet och stadens biografägare anordnades. Under diskussionen framgick, att biografägarna voro intresserade av att bättre filmer, gärna de av barnfilmjuryn i Stockholm godkända, visades på barnföreställningarna, men att dessa föreställningar med deras jämförelsevis låga entrépriser voro i ekonomiskt avseende så pass vanskliga företag, att biografägarna inte gärna ville engagera sig för att visa film, som måhända skulle gå med förlust. Kunde man eliminera riskerna för ekonomiskt bakslag ville biografägarna gärna anskaffa och visa god barnfilm. De framhöllo, att om man på något sätt kunde minska utgifterna för barnföreställningarna, skulle överhuvudtaget med säkerhet ett större antal goda barnfilmer komma att förevisas. Ett sätt vore att nöjesskat-ten vid visning av visst slag av filmer för barn avskaffades.

Barnfilmkommittéen i Göteborg som anser, att god barnfilm är ett av den moderna kulturens viktigaste uppfostringsmedel — under det att undermålig

film medför oöverskådliga faror för barnens nervsystem, livsuppfattning och moral — hemställer, att 1949 års filmkommitté ville undersöka, huruvida nöjes-skatt skulle kunna helt borttagas eller väsentligt reduceras vid sådana filmföreställningar för barn, där av barnfilmjuryn i Stockholm godkända filmer förevisas, och där även eventuellt visade kortfilmer äro av kulturellt fullvärdig kvalitet, och att, om denna undersökning leder till positivt resultat, filmkommittén ville avgiva förslag i nämnd riktning.

Göteborg den 20 januari 1950.

För kvinnosammanslutningarnas i Göteborg barnfilmkommitté

Ingrid Lundh

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund den 28 september 1950

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund vill härmed underställa den statliga filmutredningen ett uttalande, som gjorts av Skaraborgs socialdemokratiska kvinnodistrikt.

Uttalandet har följande lydelse:

”Ett problem, som möter oss kvinnor som mödrar och uppfostrare av det uppväxande släktet, är våra barn och filmen. Filmen, som skulle kunna vara ett verksamt medel i uppfostringens tjänst, är nu oftast raka motsatsen. De barnförbjudna filmerna ses i stor utsträckning av minderåriga emedan kontrollen härvidlag icke alltid är effektiv.

Kvinnodistriktet vill därför på det enträgnaste vädja till biograf innehavare att skärpa kontrollen beträffande minderårigas tillträde till barnförbjudna filmer”.

Vårt förbunds mening är helt i linje med ovanstående uttalande. Vi har vidarebefordrat detsamma till Sveriges Biografägareförbund men har även velat underställa filmutredningen ärendet för benäget beaktande.

Högaktningsfullt

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund

E. Söderquist

Skånska Barnavårdsförbundet den 1 oktober 1951

Till 1949 års filmkommitté, Riksdagshuset, Stockholm.

Vid Skånska Barnavårdsförbundets årsmöte i Ängelholm den 17 juni 1951 väckte stadskommistern Nils Larsgård å Landskrona stads barnavårdsnämnds vägnar här närslutna motion. Årsmötet beslöt överlämna motionen till förbundets

styrelse för vidare utredning och därvid föranledda åtgärder. Sedan styrelsen genom sitt gemensamma arbetsutskott därefter inhämtat att 1949 års filmkommitté enligt kommitténs direktiv har att upptaga de i motionen väckta spörsmålerna får Skånska Barnavårdsförbundets styrelse härmed överlämna densamma till Kommittén därvid styrelsen för sin del önskar framhålla att styrelsen helt instämmer i motionens syftemål.

Kristianstad den 1 oktober 1951.

På Skånska Barnavårdsförbundets vägnar

Carl Davidsson

/J. Almqvist

Motion

Frågan om filmen och barnen inrymmer ett flertal aspekter. Den har ventilerats i olika sammanhang* men med hänsyn till kvalitén av de filmer, som på biografernas söndagsmatinéer rullas upp, synes fortfarande intet hava åstadkommit för att med något så när psykologisk urskillnad anpassa dessa filmer för den grupp av barn, som företrädesvis söka sig till dessa föreställningar, nämligen barn i förskoleåldern. Ätminstone städernas barnavårdsnämnder torde väl också vid en analys av grunderna till barns missanpassning vunnit den erfarenheten, att utslag av översitteri mot kamrater och andra mindre önskvärda egenskaper ofta kan anknytas till någon upplevelse vid en sådan filmförevisning. Har man utsatt sig för de sensationer som en söndagsfilm av mindre god beskaffenhet erbjuder och iakttagit den otyglade lekskola som biograflokaler vid ett sådant tillfälle lämnar rum för, måste man komma till insikt om att sådana intensiva inlevelser icke kunna befordra en sund själslig utveckling för barn, och detta så mycket mindre om dessa intryck upprepas varje söndag.

Givetvis innebär denna kritik icke en anklagelse mot filmen överhuvudtaget. Tvärtom kan en rätt vald film utgöra ett utmärkt åskådningsmaterial för barn, men tyvärr måste konstateras att barnen vid fritt val helst ty sig till sådana program, där våldsdåden dominerar.

Men vad kan göras för att råda bot för nu beskrivna missförhållanden? Det synes ligga närmast till hands att en riksaktion företoges mot filmproducenter och biografägare för att få en bättre ordning till stånd, men en sådan aktion, kanske anpassad efter de lokala förhållandena, synes även böra riktas mot de för barnens fostran närmast ansvariga. Föräldrarna bör bringas till klarhet om, vilken fara ett barn utsättes för när det utrustat med en 1-krona till biobiljetten släppes iväg till biografen kanske i avsikt att få frid i huset ett par timmar. En sådan av skolorna förmedlad aktion mot snaskätandet synes ha redovisat gott resultat.

Barnavårdsnämnden i Landskrona, som i sin verksamhet ofta haft anledning att diskutera nu berörda spörsmål, vill emellertid för tillfället ha begränsat frågeställningen att omfatta *barn i förskoleåldern och söndagsmatinéerna* och hemställer att denna fråga upptages till överläggning inom Skånska barnavårdsförbundet. Barnavårdsnämndens förhoppning är, att såvitt det icke ådagalägges

att problemet till sin omfattning är lokalt begränsat, det göres till föremål för utredning och föranleder förslag till åtgärder från förbundets sida.

Landskrona den 13 juni 1951.

På Landskrona stads barnavårdsnämnds vägnar

Knut Liljeholm

Barnavårdsdirektören i Stockholm den 22 november 1951

Till 1949 års filmkommitté

Enligt en överenskommelse mellan Sveriges Biografägarförbund och de olika filmuthyrarna äger endast medlemmar av biografägarförbundet förhyra s. k. spelfilmer till offentliga tillställningar. Föreningar och sammanslutningar kan förhyra sådana filmer endast till interna tillställningar av tillfällig karaktär, varvid någon entréavgift icke får upptagas och filmförevisningen endast bör utgöra en del av programmet. Även när dessa bestämmelser uppfylles, står endast det begränsade antal filmer till förfogande, som av smalfilmsnämnden godkänts för nedkopiering till smalfilm. Undantagna från bestämmelserna är rena undervisningsfilmer, varjämte filmkommittéerna vid vissa läroanstalter erhållit speciellt tillstånd att visa ett mindre antal spelfilmer per år mot avgift.

Smalfilmsnämnden prövar frågan om frigivandet av olika långfilmer, sedan framställning härom gjorts från filmuthyrarna eller från annat håll. I allmänhet lämnas tillstånd endast sedan filmerna anses utspelade på biograferna eller då särskilda skäl för frigivandet föreligger. *På grund av de restriktiva bestämmelser, som gäller beträffande filmförevisningarna, och främst då förbudet mot upptagande av entréavgift, utnyttjar emellertid organisationerna i relativt liten utsträckning möjligheterna att visa spelfilmer. Detta har till följd att filmuthyrarna inte alltid anser det lönande att nedkopiera de fria spelfilmerna till smalfilm.*

En generösare inställning till föreningslivet från biografägarnas och filmuthyrarnas sida skulle utan tvekan få stor betydelse för olika organisationer. Programinnehållet på möten och sammankomster skulle kunna förbättras kvalitativt, samtidigt som föreningarna skulle kunna göra en positiv insats för förståelsen av god film och höjandet av publiksmaken.

En aktion i denna riktning borde i första hand rikta sig mot förbudet att uppbära entréavgift vid visning av spelfilmer. En lättnad i detta avseende skulle innebära, att filmuthyrningen till organisationerna ökade i omfattning och att filmuthyrarna stipulerades till att ställa ett större urval av såväl normal- som smalfilm till förfogande.

Även i fråga om frigivningen av spelfilmer borde vissa lättnader kunna utverkas. Tillstånd att visa sådana filmer borde kunna ges regionalt för större städer eller vissa distrikt även innan filmerna är helt utspelade på biograferna i andra delar av landet. Därmed skulle föreningarna kunna bjuda sina medlemmar en aktuellare repertoar och filmer med socialt eller allmänmänskligt innehåll skulle kunna tagas upp till debatt på möten och sammankomster medan medlemmarna har pressdiskussionen i friskt minne.

Stockholm den 22 november 1951.

Otto Wangson

att professor till sin verksamhet till 1912 och till 1913. Han var medlem av Svenska Akademiens tredje klassen från 1912 till 1913. Han var också medlem av Svenska Vetenskapsakademien från 1912 till 1913.

14. 1913-1914: Professor i fysik vid Uppsala universitet.

1914-1915: Professor i fysik vid Uppsala universitet.

1915-1916: Professor i fysik vid Uppsala universitet.

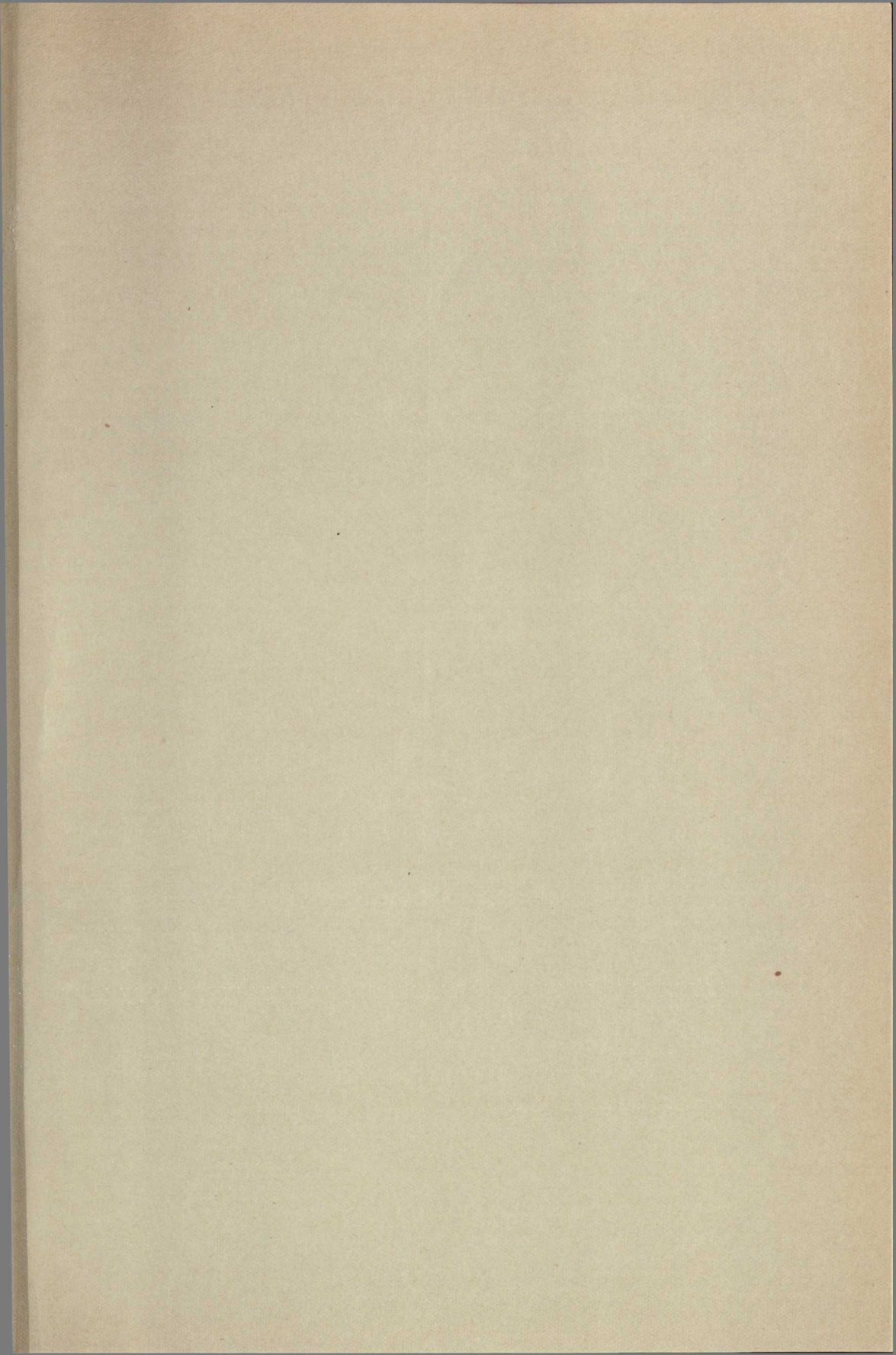
1916-1917: Professor i fysik vid Uppsala universitet.

1917-1918: Professor i fysik vid Uppsala universitet. Han var också medlem av Svenska Akademiens tredje klassen från 1917 till 1918. Han var också medlem av Svenska Vetenskapsakademien från 1917 till 1918. Han var också medlem av Svenska Ingenjörsvetenskapsakademien från 1917 till 1918.

1918-1919: Professor i fysik vid Uppsala universitet. Han var också medlem av Svenska Akademiens tredje klassen från 1918 till 1919. Han var också medlem av Svenska Vetenskapsakademien från 1918 till 1919. Han var också medlem av Svenska Ingenjörsvetenskapsakademien från 1918 till 1919.

1919-1920: Professor i fysik vid Uppsala universitet. Han var också medlem av Svenska Akademiens tredje klassen från 1919 till 1920. Han var också medlem av Svenska Vetenskapsakademien från 1919 till 1920. Han var också medlem av Svenska Ingenjörsvetenskapsakademien från 1919 till 1920.

Stockholm den 22 november 1921.

Statens offentliga utredningar 1952

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvärd.

Det yngsta fångvårdsklientelet. [5]
Råjongsplan för fångvården. [21]
Betänkande med förslag till allmän förfogandelag och allmän ransoneringslag. [24]
Zonexpropriationsutredningen. Betänkande med förslag till vissa ändringar i byggnadslagstiftningen. [25]
Lagberedningens förslag till ny lagstiftning om tomträtt m. m. [28]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Löneplan eller kollektivavtal. [3]
Betänkande med förslag till allmänt resereglemente m. m. [6]
Allmän folkomröstning. 1950 års folkomröstnings- och valsättsutrednings betänkande. 2. [7] Bilaga 1. Folkomröstningsinstitutet i Schweiz. [8] Bilaga 2. Folkomröstningsinstitutet i Förenta staterna. [9] Bilaga 3. Folkomröstningsinstitutet utanför Schweiz och Förenta staterna. [18] 3. Kommunal folkomröstning. [47]
Byggnadsstyrelsens arbetsuppgifter och organisation. [35]

Kommunalförvaltning.

Förslag till kommunallag m. m. Kommunallagskommitténs betänkande. 3. [14]
Förslag till landstingslag m. m. Kommunallagskommitténs betänkande. 4. [48]

Statens och kommunernas finansväsen.

1949 års uppberdsakkunniga. 2. Betänkande med förslag till vissa ändringar i uppberdsförfarandet. [1]
Principbetänkande angående driftbidrag till primärkommuner. [44]
Bestämmelser och praxis rörande statens budget. [45]

Politi.

1944 års nykterhetskommitté. 3. Undervisning, folkkupplysning och forskning på alkoholfrågans område. [12]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Sjömännens sjukförsäkring. [10]
Yttranden m. m. över 1950 års långtidsutrednings betänkande. Ekonomiskt långtidsprogram 1951—1955. [11]
Semester åt husmödrar. lantbrukare m. fl. [19]
Betänkande med förslag angående arbetsmarknadsstatistiken. [34]
Stöd åt änkor och vissa andra ensamstående kvinnor m. m. [36]
Behovsprövning på bostadsmarknaden. Hyresregleringskommitténs betänkande. 1. [37]
Hemhjälp. Bostadskollektiva kommitténs betänkande. 1. [38]
Socialförsäkringsutredningen. Sjukförsäkring och yrkeskadeförsäkring. [39]
Kristidspolitik och kristidshushållning i Sverige under och efter andra världskriget. Del 1. [49] Del 2. [50]

Hälsa- och sjukvård.

Betänkande angående hälsa- och sjukvården vid krig och andra utomordentliga förhållanden. [22]
Betänkande angående psykopatvård m. m. [46]

Allmänt näringsväsen.

Nordiskt patentsamarbete. [43]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande angående vissa fiskerättsliga förhållanden inom lapptäckerna samt tillgodogörandet av fisket i kronovattnen därstädes och i Jämtlands län m. m. [13]
Den jordbruksekonomiska undersökningen. [41]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Barrskogstillgångarna och skogsindustriens råvaruförsörjning. [15]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Busslinjeutredningen. 1. Betänkande med förslag till beräknande av tilläggsvärde (goodwill) för bussföretag m. m. [20]
Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser rörande vägföreningar m. m. [26]
Betänkande med förslag till förbättrade kommunikationer i Härjedalen och nordvästra Hälsingland. [27]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Förslag till lag om bankrörelse m. m. [2]
Förslag om samförvaltning av stadshypoteks- och bostadskreditorganisationerna. [32]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Bokutredningen. [23]
Vidgat tillträde till högre studier. [29]
Rekrytering och utbildning av polispersonal. [30]
Supplement nr 8 till Sveriges familjenamn 1920. [31]
Den första lärarhögskolan. [33]
Yrkesvägledningen och skolan. [42]
Barn och film. [51]

Försvarsväsen.

Militärpsykologi och personaltjänst. Arbetsuppgifter och central organisation. [40]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Nordisk passfrihet. Betänkande nr 1. [4]
Tull- och valutalättnader i resandetrafiken mellan de nordiska länderna. Betänkanden nr 2 och 3. [16—17]